

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Διπλωματική Εργασία

*ΘΕΜΑ: «Θεσμικό πλαίσιο προστασίας των φυσικών
περιοχών και αναπτυξιακές δυνατότητες των
περιοχών δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»*

Φοιτητής: Μπέτσης Γιώργος

*Επιβλέποντες: Κότιος Άγγελος
Χαινταρλής Μάριος*

Βόλος, Φεβρουάριος 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ .7	
2.1. Εισαγωγή	7
2.1.1 Χαρακτηριστικά προστατευόμενων περιοχών	7
2.1.2 Διαδικασία κήρυξης προστατευόμενων περιοχών	9
2.1.3 Διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών	9
2.2 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο	10
2.2.1 Ν.Δ. 86/1969 , «Δασικός Κώδικας» (Α 7)	12
2.2.2 Ν.Δ. 996/1971	12
2.2.3 Ν. 998/1979 , «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας» (Α 289)	13
2.2.4 Ν. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (Α 160).....	15
2.3 Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	16
2.4 Διεθνές Πλαίσιο	18
2.4.1 Σύμβαση Ραμσάρ	18
2.4.2 Σύμβαση της Βαρκελώνης	19
2.4.3 Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς.....	20
2.4.4 Σύμβαση της Βέρνης.....	22
2.4.5 Σύμβαση για τη Διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών της Άγριας Πανίδας	23
2.4.6 Σύμβαση Rio De Janeiro	24
2.4.7 Οδηγία 79/409 ΕΕ «περί της διατήρησης των άγριων πτηνών».....	26
2.5 Άλλες προσπάθειες με στόχο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.....	28
2.5.1 Πρόγραμμα Άνθρωπος και Βιόσφαιρα (ΜΑΒ)	28
2.5.2 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Πάρκων	30
3. ΟΔΗΓΙΑ 92/43/ΕΟΚ «ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΛΩΡΙΔΑΣ»	32
3.1 Λόγοι που οδήγησαν στην έκδοση της Οδηγίας	32

3.2	Επιμέρους Ανάλυση των Κεφαλαίων της Οδηγίας	33
3.3	Σχέση Οδηγίας 92/43 με Οδηγία 79/409	35
3.4	Διεξοδική ανάλυση του Άρθρου 6	37
3.4.1	Παράγραφος 1	37
3.4.2	Παράγραφος 2	39
3.4.3	Παράγραφος 3	40
3.4.4	Παράγραφος 4	42
3.5	Διαδικασία δημιουργίας δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»	45
3.6	Το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» στην Ελλάδα	45
3.7	Η ορθή εναρμόνιση προς την Οδηγία των Οικοτόπων	47
3.8	Άλλες διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος	48
3.10	Χάρτης Προστατευόμενων περιοχών	49
3.11	Χρηματοδότηση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»	49
3.11.1	Εισαγωγή	50
3.11.2	Συνολική έκταση του δικτύου	50
3.11.3	Τύποι δραστηριοτήτων που επιφέρουν χρηματικό κόστος	50
3.11.4	Εκτίμηση κόστους διαχείρισης του δικτύου	51
3.11.5	Επιπτώσεις μελλοντικής διεύρυνσης στο κόστος διαχείρισης	52
3.11.6	Χρηματοδοτικοί φορείς	53
3.11.7	Περιορισμοί και προβλήματα των σημερινών χρηματοδοτικών φορέων	58
3.11.8	Συμπεράσματα	60
3.12	Φορέας διαχείρισης δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»	61
4.	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΤΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ	63
	«ΦΥΣΗ 2000»	63
4.1	Εισαγωγή	63
4.2	ΑΛΙΕΙΑ	65
4.2.1	Εισαγωγή	65
4.2.2	Επιβαρύνσεις των οικοσυστημάτων διαμέσω της αλιευτικής δραστηριότητας	65
4.2.3	Θεσμικό πλαίσιο προστασίας θαλάσσιων οικοσυστημάτων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο	66
4.2.4	Προβλήματα της ως τώρα εφαρμογής της Οδηγίας στα Θαλάσσια Οικοσυστήματα	67
4.2.5	Συμπεράσματα	68

4.2 ΓΕΩΡΓΙΑ	70
4.2.1 Εισαγωγή	70
4.2.2 Απειλές κατά των αγροτικών οικοσυστημάτων	71
4.2.3 Προστασία της βιοποικιλότητας σε αγροτικά οικοσυστήματα	72
4.2.4 Η ενσωμάτωση της προστασίας της βιοποικιλότητας στις γεωργικές πολιτικές	73
4.2.5 Συμπεράσματα	74
4.3 ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	75
4.3.1 Εισαγωγή	75
4.3.2 Υπάρχουσα κατάσταση – σημασία των δασών	75
4.3.3 Οδηγίες διαχείρισης	77
4.3.4 Συμπεράσματα	78
4.4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	80
4.4.1 Εισαγωγή	80
4.4.2 Οι θετικές επιπτώσεις του οικότουρισμού	80
4.4.3 Κατευθυντήριες γραμμές για τον οικότουρισμό	82
4.4.4 Αρχές οικότουρισμού	83
4.4.5 Συμπεράσματα	86
4.5 ΘΗΡΑ	88
4.5.1 Εισαγωγή	88
4.5.2 Άγρια πανίδα , θήρα , θήραμα , θηραματοπονία	88
4.5.3 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο που σχετίζεται με τη θηρευτική δραστηριότητα ...	89
4.5.4 Διεθνές πλαίσιο	90
4.5.5 Η θηρευτική δραστηριότητα στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000»	91
4.5.6 Συμπεράσματα	92
5. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	94

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αυγή της τρίτης χιλιετίας θέτει επιτακτικά ένα ερώτημα : Ποια μορφή θα έχει ο πλανήτης που θα κληροδοτήσουμε στις επόμενες γενιές; Η ανάγκη για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος προήλθε από τη συνειδητοποίηση των πολλών φορές μη αναστρέψιμων καταστροφών που η επέκταση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη έχουν επιφέρει στη φύση.

Οι πρώτες προσπάθειες που έγιναν με στόχο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, διακατέχονταν από την αντίληψη ότι η φύση πρέπει να προστατεύεται απόλυτα όπου αυτή απειλείται. Η παραπάνω αντίληψη είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία περιοχών απόλυτης προστασίας, όπου εντός των ορίων τους απαγορευόταν οποιαδήποτε ανθρώπινη δραστηριότητα.

Η ανάπτυξη της ιδεολογίας – επιστήμης της Οικολογίας, εισήγαγε όρους όπως «βιότοπος» και «οικοσύστημα», θεωρώντας το φυσικό περιβάλλον ως ένα τεράστιο σύστημα ροής και μετασχηματισμού ενέργειας. Επιπλέον η ανάπτυξη της οικολογικής σκέψης σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο σε συνδυασμό με τη συνειδητοποίηση ότι η αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων οδηγεί με γοργούς ρυθμούς σε ένα μέλλον αβέβαιο, είχε ως αποτέλεσμα την κινητοποίηση σε διεθνές και εθνικό επίπεδο με στόχο την προστασία της φύσης.

Η εισαγωγή της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης, που σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη σημαίνει «η ανάπτυξη εκείνη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες», αποτέλεσε σημείο σταθμό για την μετέπειτα εξέλιξη της αντίληψης σχετικά με τη σχέση φυσικού περιβάλλοντος και ανάπτυξης. Η σχέση τους από καθαρά ανταγωνιστικό αποκτά συμπληρωματικό χαρακτήρα, αφού πλέον η προστασία της φύσης αποτελεί προϋπόθεση της ανάπτυξης, ή ακόμα θα μπορούσε κάποιος να πει και την ποιοτική της μορφή.

Αποτέλεσμα των κινητοποιήσεων στο διεθνή χώρο για την προστασία της φύσης είναι η υπογραφή ποικίλων συμφωνιών και συμβάσεων, ενώ σε εθνικό επίπεδο, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος έχει διαφορετικό χαρακτήρα σε κάθε κράτος, ανάλογα με την ιστορία και την αντίληψη-ευαισθητοποίηση του πάνω σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας.

Μια από της σημαντικότερες Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας». Μέσω της υλοποίησης του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» η εν λόγω οδηγία φιλοδοξεί να επιτύχει τη δημιουργία ενός δικτύου προστατευόμενων περιοχών μεγάλης έκτασης στον Ευρωπαϊκό χώρο προωθώντας παράλληλα τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η παρούσα διπλωματική εργασία με θέμα «Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας Φυσικού Περιβάλλοντος – Δυνατότητες ανάπτυξης περιοχών του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» χωρίζεται σε τρεις επιμέρους ενότητες. Στην πρώτη ενότητα έχουμε την παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στις προστατευόμενες περιοχές, με ανάλυση των χαρακτηριστικών, της διαδικασίας κήρυξης και της διαχείρισής τους. Ακόμη γίνεται αναφορά στους φορείς διαχείρισης των εν λόγω περιοχών σε εθνικό επίπεδο. Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζουμε και αναλύουμε σε βάθος την Οδηγία των οικοτόπων, με ιδιαίτερη αναφορά στις τέσσερις παραγράφους του άρθρου 6 της Οδηγίας ως το πιο σημαντικό, όσον αφορά τόσο τις αναπτυξιακές δυνατότητες όσο και τα μέτρα προστασίας των περιοχών του δικτύου. Ενδελεχής αναφορά γίνεται επίσης και στη χρηματοδότηση του δικτύου, καθώς η υλοποίηση του συνδέεται άμεσα με τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος αναλύονται ενδελεχώς οι δραστηριότητες της αλιείας, της γεωργίας, της δασοκομίας, του τουρισμού και της θήρας. Στόχος της ανάλυσης αυτής είναι η εξέταση της συμβατότητας των δραστηριοτήτων αυτών με το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000», καθώς και η επισήμανση κάποιων καίριων σημείων με στόχο τη σωστή διαχείριση των περιοχών του δικτύου.

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

2.ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

2.1.Εισαγωγή

Η προστασία της χλωρίδας και της πανίδας, των ενδιαιτημάτων και των οικοσυστημάτων, δηλαδή η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, δεν αποτελεί μόνο ηθική υποχρέωση ούτε καθορίζεται απλά από τη βούληση των συγκροτημένων οργάνων της πολιτείας. Αποτελεί πλέον δίκαιο υποχρεωτικής εφαρμογής .

Δίκαιο του περιβάλλοντος είναι ένα σύνολο διατάξεων που σκοπό έχει την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τις δραστηριότητες του ανθρώπου και έχει σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό αυτών των δραστηριοτήτων, με βάση την αποδεκτή πια αναγκαιότητα προστασίας του περιβάλλοντος και των επιμέρους στοιχείων που το συγκροτούν. Περιλαμβάνει Συνταγματικές Διατάξεις, οι οποίες οριοθετούν τη νομοθεσία, Διεθνείς Συμβάσεις, τις οποίες έχει επικυρώσει η χώρα μας, οι οποίες, σύμφωνα με το Σύνταγμα, υπερισχύουν (όταν κυρωθούν) κάθε αντίθετης εθνικής διάταξης, Νόμους, Κοινοτικές Διατάξεις, Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις κ.λ.π.

Το δίκαιο του περιβάλλοντος δεν είναι συγκεντρωμένο, ούτε η εφαρμογή του ανήκει στην ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα ενός μόνο υπουργείου ή άλλης διοικητικής αρχής ούτε αποτελεί αντικείμενο μιας επιστήμης, επειδή αυτό καθεαυτό το περιβάλλον είναι κατ' εξοχήν διεπιστημονικό αντικείμενο μελέτης και προστασίας.

2.1.1Χαρακτηριστικά προστατευόμενων περιοχών

Πριν περάσουμε στην ενδελεχή ανάλυση του θεσμικού πλαισίου προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος κρίνεται σκόπιμη μια σύντομη αναφορά τόσο στο σκοπό κήρυξης όσο και στα χαρακτηριστικά των προστατευόμενων περιοχών .Εν συντομία οι λόγοι κήρυξης περιοχών ως προστατευόμενες σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Προστασίας της Φύσης έχουν ως εξής :

- Προστασία των ιδιαίτερων οικολογικών αξιών
- Εξυπηρέτηση επιστημονικών σκοπών
- Διατήρηση ειδών και γενετικής ποικιλότητας
- Ικανοποίηση υπαίθριας αναψυχής του σύγχρονου ανθρώπου
- Περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση του κοινού
- Τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και της ευρύτερης περιφέρειας

Τι όμως νοείται ως προστατευόμενη περιοχή; Προστατευόμενη περιοχή είναι χερσαία ή υδάτινη έκταση στην οποία βασικός σκοπός η προστασία και διατήρηση της βιολογική ποικιλότητας και των φυσικών, πολιτιστικών πόρων. Η διαχείρισή της υλοποιείται μέσω θεσμικών ή άλλων αποτελεσματικών μέσων. (IUCN, 1994)

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας αποτελεί στόχο πρωτεύουσας σημασίας.

Η επιστημονική μελέτη των οικοσυστημάτων μπορεί να αποφέρει σημαντικές σε ποσότητα και ποιότητα πληροφορίες, η μελλοντική αξιοποίηση των οποίων μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά όχι μόνο στη διάσωση αλλά και στη σωστή διαχείριση των οικοσυστημάτων.

Η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής του σύγχρονου ανθρώπου στις πόλεις, καθιστά τις περιοχές αυτές ως μοναδικό πόλο έλξης ενός συνεχώς αυξανόμενου αριθμού επισκεπτών, που αναζητούν την ικανοποίηση σύγχρονων κοινωνικών αναγκών, μέσω της υπαίθριας αναψυχής αλλά και μέσω της συμμετοχής τους σε διάφορων ειδών δραστηριότητες. Παράλληλα, οι προστατευόμενες περιοχές με τη δυνατότητα που παρέχουν στους επισκέπτες να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, λειτουργούν και σαν σχολεία περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στις μέρες μας έχει ιδιαίτερη σημασία, λόγω της αυξανόμενης ανάγκης για μια ολοένα μεγαλύτερη κατανόηση της φύσης από το ευρύ κοινό, αλλά και της προστασίας του περιβάλλοντος γενικότερα.

Τέλος, η προσέλκυση επισκεπτών στις προστατευόμενες περιοχές, δημιουργεί κατάλληλες προϋποθέσεις τόνωσης των τοπικών οικονομιών αλλά και της ευρύτερης περιφέρειας. Η οργάνωση των κατάλληλων υποδομών για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας για την απασχόληση του τοπικού πληθυσμού, αλλά και στη διαφύλαξη παραδοσιακών εργασιών που

κινδυνεύουν να εξαφανιστούν. Τείνει δε να αποτελέσει σήμερα, σε πολλές περιπτώσεις, τον κύριο σκοπό ύπαρξης και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. (Κασιούμης, Κι., 1994)

2.1.2 Διαδικασία κήρυξης προστατευόμενων περιοχών

Η κήρυξη μιας περιοχής ως προστατευόμενης, σύμφωνα με το Ν. 1650/86, περιλαμβάνει τρία στάδια :

- Το πρώτο είναι η εκπόνηση Ειδικής Περιβαλλοντικής μελέτης (ΕΠΜ) και η σύνταξη σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος (ΠΔ) .
- Το δεύτερο στάδιο είναι η διαδικασία με το κοινό και τους ενδιαφερόμενους φορείς, η οποία καταλήγει στην οριστική έκδοση ΠΔ από τον υπουργό ΠΕΧΩΔΕ.
- Το τρίτο στάδιο είναι η υπογραφή και δημοσίευση του ΠΔ στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Το ΠΔ, εκτός από την κήρυξη, περιέχει τους σκοπούς της διαχείρισης, διάφορες ρυθμίσεις χρήσεων γής και δραστηριοτήτων και ορίζει το οργανωτικό σχήμα διαχείρισης της συγκεκριμένης περιοχής.

Για να διασφαλιστεί η διατήρηση της φύσης σε μια περιοχή για την οποία έχει εκδοθεί η ΕΠΜ, και έως την έκδοση ΠΔ, μπορεί να εκδοθεί Κοινή Υπουργική Απόφαση περιορισμένης χρονικής ισχύος. (Κάκουρος, Π., -Λαζαρίδου,Κι και Παπαγεωργίου, Μ., 2001)

2.1.3 Διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα οργανώνεται γύρω από τις προβλέψεις του Ν. 2742/99 και ειδικότερα αυτών του κεφαλαίου Ε (άρθρα 15 – 16). Στα άρθρα 15 και 16 προσδιορίζονται οι φορείς που μπορούν να αναλάβουν τη διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής και περιγράφονται αναλυτικά οι αρμοδιότητες και οι υποχρεώσεις τους, καθώς και οι πόροι που μπορούν να αξιοποιηθούν.

Η διαχείριση ασκείται με βάση τον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας και τα Σχέδια Διαχείρισης, τα οποία εγκρίνονται με Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και των κατά περίπτωση συναρμόδιων υπουργών (άρθρο 16, Ν.2742/99).

Με τον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας εξειδικεύονται οι όροι και περιορισμοί άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων που περιλαμβάνονται στο Προεδρικό Διάταγμα κήρυξης της περιοχής ως προστατευόμενης.

Με τα Σχέδια Διαχείρισης προσδιορίζονται οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευόμενων αντικειμένων. Τα Σχέδια Διαχείρισης συνοδεύονται από προγράμματα δράσης, στα οποία εξειδικεύονται τα αναγκαία μέτρα, οι δράσεις, τα έργα και τα προγράμματα, οι φάσεις, το κόστος, οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησης τους, καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους και οι φορείς εφαρμογής τους.

Η επιλογή του οργανωτικού σχήματος στηρίζεται κυρίως στην εκτίμηση της σημασίας και της έκτασης του προστατευόμενου αντικειμένου, της γειννίας του ή μη, με άλλα προστατευόμενα αντικείμενα καθώς και τα συμπεράσματα της οικείας οικονομοτεχνικής μελέτης (άρθρο 15 παρ. 1δ). (Κάκουρος, Π., Λαζαρίδου,Κ. και Παπαγεωργίου, Μ., 2001)

2.2 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο

Οι προστατευτικές για το περιβάλλον διατάξεις, των οποίων η έκδοση και η ισχύς άρχισε κατά κύριο λόγο μετά το 1975, δημιούργησαν στους πολίτες και στα κρατικά όργανα υποχρεώσεις, οι οποίες ήταν άγνωστες πριν από την ψήφιση του Συντάγματος του 1974, το οποίο επέβαλλε την έκδοση ειδικότερης νομοθεσίας προστασίας και άλλων στοιχείων του περιβάλλοντος, πέραν της προστασίας των δασών των οποίων η προστασία αποτελεί την παλαιότερη περιβαλλοντική νομοθεσία και της προστασίας των υδάτων από υγειονομική άποψη.

Η ειδική υποχρέωση προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, των δασών και των δασικών εκτάσεων προκύπτει κατ' αρχήν από τα άρθρα 24 και 117 του Συντάγματος. Από τα άρθρα αυτά το μεν 24^ο ορίζει :

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον».

Το άρθρο 117 (παρ.3 και 4) ορίζει :

«Δημόσια ή ιδιωτικά δάση και δασικές εκτάσεις που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά ή με άλλο τρόπο αποψιλώθηκαν ή αποψιλώνονται δεν αποβάλλουν για το λόγο αυτό το χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν, κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες και αποκλείεται να διατεθούν για άλλο προορισμό. Η αναγκαστική απαλλοτρίωση δασών ή δασικών εκτάσεων που ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου επιτρέπεται μόνο υπέρ του Δημοσίου, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 17, για λόγους δημόσιας ωφέλειας, διατηρείται πάντως η μορφή τους ως δασική».

Οι συνταγματικές διατάξεις που προαναφέρθηκαν καθιερώνουν την υποχρέωση της πολιτείας για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος σε όλη του την έκταση (χλωρίδα, πανίδα, φυσικά οικοσυστήματα) και ιδιαίτερα των δασών ως οικοσυστημάτων, ακόμη και αν από υλικές ενέργειες έχουν αποψιλωθεί. Καθορίζουν επίσης τις αρχές, μέσα στις οποίες πρέπει να εκδίδονται οι νόμοι, οποιαδήποτε διατάγματα και να συμπεριφέρονται όλα τα όργανα της πολιτείας είτε ασκούν νομοθετική, εκτελεστική ή δικαστική λειτουργία.

Για την εξειδίκευση και εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας σημαντική είναι η συμβολή της πλούσιας νομολογίας, ιδίως του Συμβουλίου Επικρατείας, η οποία βασίζεται κυρίως στις συνταγματικές διατάξεις και τις διεθνείς συμβάσεις που έχουν επικυρωθεί από την Ελλάδα. (Βαβίζος, Γ. και Ζανάκη, Μ., 1998)

Σ' αυτό το σημείο, κρίνεται απαραίτητη μια αναφορά στο ρόλο που έχει διαδραματίσει το Συμβούλιο της Επικρατείας στην προσπάθεια διάσωσης του περιβάλλοντος. Με τη νομολογία του, συμβάλει αποφασιστικά και ουσιαστικά στην αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 24 του Συντάγματος, που αποτέλεσε και την

πρώτη θεσμική αναβάθμιση του περιβάλλοντος με την αναγωγή του σε κανόνα συνταγματικής περιωπής. Κύρια χαρακτηριστικά της νομολογίας είναι η σταδιακή της εξέλιξη και χαρακτηρίζεται από ευρύτητα σκέψης και αμείωτη επιμονή. Προωθεί πάντα το δημόσιο συμφέρον, καθώς και την αντίληψη για την αξία των συλλογικών αγαθών.

Πρέπει ακόμη να αναφερθεί πως η νομολογία, αποτελεί τη διαμόρφωση των ατελών συνταγματικών διατάξεων, (που χαρακτηρίζονται από έλλειψη εξειδικευμένων ρυθμίσεων) σε τέλειους κανόνες δικαίου.

2.2.1Ν.Δ. 86/1969 , «Δασικός Κώδικας» (Α 7).

Αποτελεί την παλαιότερη διάταξη για την προστασία της αυτοφυούς χλωρίδας, της άγριας πανίδας και των οικοσυστημάτων. Περιλαμβάνει χαρακτηρισμό των δασών ως προς το καθεστώς προστασίας (εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, διατηρητέα μνημεία της φύσης). Αναφέρει τον κανονισμό λειτουργίας για τους εθνικούς δρυμούς και τις περιμετρικές τους ζώνες, καθώς επίσης και για τα διατηρητέα μνημεία της φύσης, δημοσιεύοντας πλήρη κατάλογο με τις αντίστοιχες απαγορεύσεις στις δύο παραπάνω κατηγορίες. Όσον αφορά στις περιφερειακές ζώνες των εθνικών δρυμών υπάρχει πίνακας με τα ενδεδειγμένα μέτρα και έργα. Ακόμη καθορίζει πλήρως αλλά και διαχωρίζει μεταξύ τους τα «απλά προστατευτικά δάση και δασικές εκτάσεις από τα «απολύτως προστατευτικά» που ανήκουν στη γενικότερη κατηγορία των «προστατευτικών δασών» των οποίων η διαχείριση υπόκειται για λόγους δημοσίου συμφέροντος σε περιορισμούς.

2.2.2Ν.Δ. 996/1971

Το εν λόγω νομοθετικό διάταγμα είχε ως σκοπό την τροποποίηση του Α.Ν. 856/1937 που προέβλεπε την ίδρυση σε ολόκληρη τη χώρα (εκτός από τα νησιά) τη δημιουργία μέχρι πέντε Εθνικών Δρυμών, ως περιοχές με ειδικό καθεστώς προστασίας που αποσκοπούν στην «προστασία της χλωρίδας, βελτίωση και αύξηση της πανίδας, διατήρηση των γεωμορφολογικών σχηματισμών , προστασία των φυσικών

καλλονών, ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερα επιστημονικών, (ιδιαίτερα φυτογεωγραφικών) και δασικών ερευνών». Εφαρμόζεται λοιπόν στη χώρα μας ο θεσμός των «προστατευόμενων περιοχών» που αποτελεί το σπουδαιότερο μέτρο προστασίας για την προστασία και τη διατήρηση της φυσικής μας κληρονομιάς. (Κασιούμης, Κ., 1994).

Με τη συγκεκριμένη νομοθεσία ιδρύθηκαν συνολικά επτά Εθνικοί Δρυμοί, πρώτος αυτός του Ολύμπου το 1938, το 1939 ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού και ακολούθησαν της Πάρνηθας το 1961, του Αίνου, της Σαμαριάς, της Οίτης και της Βάλια Κάλντα .

Το Ν.Δ. 996.1971 εκτός από την ίδρυση των «Εθνικών Δρυμών», προβλέπει την ίδρυση δύο ακόμη κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών, των «Αισθητικών Δασών» και των «Διατηρητέων Μνημείων της Φύσης» στο Άρθρο 3 .

Στο Άρθρο 5 περιγράφεται ο Ειδικός Κανονισμός Λειτουργίας των Εθνικών Δρυμών με στόχο την οργάνωση, διαχείριση και λειτουργία τους.

Στο Άρθρο 6 καθορίζονται πλήρως οι απαγορεύσεις εντός των Εθνικών Δρυμών και των Διατηρητέων μνημείων της Φύσεως.

2.2.3Ν. 998/1979 , «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας» (Α 289)

Με τον εν λόγω νόμο ορίστηκε ότι τα δάση και οι δασικές εκτάσεις αποτελούν εθνικό κεφάλαιο και ότι η προστασία του αποτελεί υποχρέωση των κρατικών οργάνων και των πολιτών καθώς και ότι κανένα ιδιωτικό δικαίωμα δεν μπορεί να ασκείται κατά παράβαση της ως άνω υποχρέωσης εκτός αν αλλιώς κατ' εξαίρεση ορίζει ο νόμος και μέσα στα πλαίσιά της. (Βαβίζος, Γ. και Ζανάκη, Μ., 1998)

Με το νέο αυτό νόμο έχουμε τον εκ νέου ορισμό του δάσους και της δασικής έκτασης, με ταυτόχρονη εισαγωγή και άλλων κατηγοριών δασών εκτός από αυτές που προέβλεπε ο Δασικός Κώδικας του 1969. Πιο συγκεκριμένα οι τρεις νέες κατηγορίες είναι: Εκμεταλλεύσιμα ή παραγωγικά, δάση και δασικές εκτάσεις αναψυχής καθώς και λοιπά δάση. Ακόμη με αυτό το νόμο γίνονται και διακρίσεις των δασών και των δασικών εκτάσεων ανάλογα με τη σχέση τους προς τους χώρους της ανθρώπινης εγκατάστασης και δραστηριότητας. Περιλαμβάνει αναλυτικούς πίνακες

που περιέχουν μέτρα προστασίας δασών και δασικών εκτάσεων καθώς και όρους και περιορισμούς για την αντιπυρική προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων.

Συνολικά βάσει των παραπάνω διατάξεων του Δασικού Κώδικα έχουν κηρυχθεί έως σήμερα:

- 10 Εθνικοί Δρυμοί, εκ των οποίων μόνο οι πέντε έχουν περιφερειακή ζώνη, συνολικής έκτασης 687.320 στρ. (0,52% της συνολικής έκτασης της χώρας). Τα 384.780 στρ. αποτελούν εκτάσεις των πυρήνων και τα 343.540 στρ. εκτάσεις περιφερειακών ζωνών.
- 19 Αισθητικά δάση, συνολικής έκτασης 331.093 στρ. (0,25% της συνολικής έκτασης της χώρας).
- 53 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, 165.000 στρ. (0.13% του συνόλου της χώρας).
- 553 Καταφύγια Θηραμάτων, 21 Εκτροφεία Θηραμάτων και 7 Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές, που καλύπτουν συνολική έκταση 115.000 στρ.

Από την παραπάνω ανάλυση, είναι φανερό ότι έως τα μέσα της δεκαετίας του 70, τα οποιαδήποτε νομοθετικά μέτρα και η αντίστοιχη πολιτική για θέματα προστασίας και διατήρησης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ελληνικής φύσης, καθορίζονται από τη Δασική κυρίως Νομοθεσία.

Το Εθνικό Πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος συμπληρώνεται από το Ν.5351/1932 «Περί Αρχαιοτήτων» όπως αυτός συμπληρώθηκε με το Ν.1469/1950 περί «Ιστορικών Τόπων και Τόπων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» και το Νόμο Πλαίσιο για την Προστασία του Περιβάλλοντος ν τον 1650/1986. Ο Νόμος «Περί Αρχαιοτήτων» συνέβαλε στη διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς ιδίως με την επέκτασή του αργότερα και στα μνημεία της σύγχρονης εποχής και τη δυνατότητα ανακήρυξης ορισμένων περιοχών ως «Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους». Πάνω από 300 τέτοιες περιοχές έχουν κηρυχθεί μέχρι σήμερα, που όμως δεν έχουν ληφθεί ειδικά μέτρα για την προστασία και ανάδειξή τους, αλλά ούτε υπάρχουν διαθέσιμα συνολικά στοιχεία με την καταγραφή τους, την έκταση, τα χαρακτηριστικά και τη σπουδαιότητά τους.

2.2.4N. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (Α 160).

Είναι το βασικό νομοθέτημα για το περιβάλλον, ο οποίος αποτελούσε βασικό αίτημα όλων των φορέων από πολλά χρόνια πριν. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είχαν αποκτήσει τέτοιους νόμους πλαίσια από τη δεκαετία του 70 ενώ οι ΗΠΑ από το 1986. Σκοπός του νόμου αυτού ήταν η αντιμετώπιση της πολυδιάσπασης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και της σύγχυσης των αρμοδιοτήτων, η κάλυψη νέων τομέων, η προώθηση του «οριζόντιου συντονισμού στο κέντρο και η ενθάρρυνση της αποκέντρωσης.

Στα επτά κεφάλαια και 33 άρθρα του νόμου υπάρχουν διατάξεις των οποίων οι κυριότερες μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες:

- Μια κατηγορία σχετική με τις διοικητικές διαδικασίες (μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων) για πρόληψη περιβαλλοντικών βλαβών από κάθε είδους δραστηριότητα (προληπτική προστασία).
- Μια κατηγορία σχετική με τα στοιχεία του περιβάλλοντος που αποτελούν αντικείμενα προστασίας.
- Μια κατηγορία σχετική με την αστική ευθύνη και τις ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για την επιβολή του νόμου (κατασταλτική προστασία). -

Ο νόμος 1650/86 είναι από άποψη δομής και περιεχομένου, από τους αρτιότερους στην Ευρώπη, καθώς έχει συσσωρεύσει την εμπειρία πολλών και διαφόρων νομοθετημάτων από άλλες χώρες. Επίσης είναι καινοτόμος στην Ελλάδα σε ό,τι αφορά τον ορισμό και αποσαφήνιση ορισμένων βασικών για το περιβάλλον εννοιών.

Παρ' όλη την άρτια θεωρητική του δομή, ο νόμος αυτός δεν μπόρεσε να προσφέρει πολλά στην προστασία του περιβάλλοντος λόγω της αδυναμίας εφαρμογής του. Η έκδοση των δεκάδων εξουσιοδοτικών πράξεων που (Προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις) που χρειαζόνταν για την ενεργοποίηση του νόμου υπήρξε βασικός ανασχετικός παράγοντας.

Ένα άλλο στοιχείο που συνέτεινε στην μη εφαρμογή του νόμου πλαισίου ήταν η έλλειψη γενικότερης διοικητικής μεταρρύθμισης που έπρεπε να συνοδεύει μια τέτοια

θεσμική πρωτοβουλία, όπως συνέβη σε άλλες χώρες και που είχε ως άξονα αφενός την αναδιάρθρωση των τοπικών αρχών και αφετέρου την ενοποίηση των περιβαλλοντικών ευθυνών σε κυβερνητικό επίπεδο. (Μπεριάτος Η. , 2001)

2.3 Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών.

Παράγοντας ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας για αποτελεσματική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών είναι ο φορέας που θα αναλάβει τις εν λόγω περιοχές. Οι αρμόδιοι φορείς κεντρικού επιπέδου που ρυθμίζουν τα θέματα που σχετίζονται με τις προστατευόμενες περιοχές είναι δύο: Η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος(Δασική Υπηρεσία) και η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος – Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

Η Δασική Υπηρεσία είναι υπεύθυνη για την προστασία, διαχείριση και αναβάθμιση όλων των εκτάσεων στις οποίες αναφέρεται το φυσικό περιβάλλον, δηλαδή δάση, θαμνότοποι, λιβάδια, άγονες εκτάσεις κλπ. Ακόμη, ως αρμοδιότητα έχει την επιλογή, κήρυξη, προστασία και διαχείριση των Εθνικών Δρυμών, των Αισθητικών Δασών, των Διατηρητέων Μνημείων της Φύσης, σύμφωνα με το Ν.Δ. 996/1971, καθώς επίσης και την ίδρυση και διαχείριση καταφυγίων θηραμάτων, εκτροφείων θηραμάτων και ελεγχόμενων κυνηγετικών περιοχών και γενικά στην εφαρμογή της νομοθεσίας περί θήρας.

Το 1980 η σύσταση του Υπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (μετέπειτα Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.) με το Ν.1032/1980, σηματοδότησε μια νέα περίοδο προσπαθειών και προβληματισμού για διοικητικό εκσυγχρονισμό, αφού το περιβάλλον και ο φυσικός σχεδιασμό αποκτούν δικό τους φορέα σε κυβερνητικό επίπεδο. (Μπεριάτος, Η., 1999). Στο νέο αυτό Υπουργείο ανατίθενται αρμοδιότητες «για τη χάραξη και έκφραση της γενικής πολιτικής σχετικά με τη χωροταξία και την προστασία του περιβάλλοντος, την κατάρτιση σχεδίων και προγραμμάτων για τον έλεγχο της εφαρμογής και το συντονισμό των ειδικών προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος των επί μέρους φορέων, καθώς και την κάλυψη περιβάλλοντος που δεν περιλαμβάνονται στις αρμοδιότητες άλλου φορέα». Είναι φανερό ότι στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ ανατέθηκαν κυρίως συντονιστικές και επιτελικές αρμοδιότητες καθώς και η ευθύνη καθορισμού της γενικής πολιτικής, ενώ δεν μπορεί να ασκεί εκτελεστικές αρμοδιότητες στα θέματα φυσικού περιβάλλοντος, τα οποία ρυθμίζονται από τις

διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. Ειδικά σε θέματα προστασίας της φύσης το Κεφάλαιο Δ του Ν.1650/1986 προβλέπει συναρμοδιότητα των υπουργών Γεωργίας και Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε για την έκδοση κανονιστικών πράξεων που αναφέρονται στα θέματα αυτά.

Ιδιαίτερα σημαντικός όσον αφορά του φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών είναι ο Ν.2742/1999 για τον «Χωροταξικό σχεδιασμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη. Ο Νόμος στο Άρθρο 15 προβλέπει τη σύσταση φορέων διαχείρισης για την προστασία και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών με την έκδοση Π.Δ. όπως προβλέπεται από το Άρθρο 21 του Ν.1650.1986. Η αρμοδιότητα των φορέων διαχείρισης έχει να κάνει με την ευθύνη εφαρμογής των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων, την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των κανονιστικών όρων και περιορισμών, την παροχή γνωμοδοτήσεων πριν από την προέγκριση χωροθέτησης και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στην περιοχή ευθύνης του, στην κατάρτιση μελετών και ερευνών, στην εκτέλεση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, στην ενημέρωση του κοινού για θέματα προστασίας των περιοχών ευθύνης τους, στην προώθηση, υποστήριξη, οργάνωση και εφαρμογή οικοτουριστικών προγραμμάτων και τέλος στη διαχείριση δημόσιων εκτάσεων.

Παράλληλα , η Επιτροπή «ΦΥΣΗ 2000» της οποίας η σύσταση έγινε με την Κ.Υ.Α. 33318/3028/1998 για την κύρωση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην ελληνική νομοθεσία, ενεργεί και ως φορέας δεύτερου επιπέδου κάτω από την εποπτεία του Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., ως επιτροπή Συστήματος Διοίκησης και Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών. Οι αρμοδιότητες της επιτροπής άπτονται της παρακολούθησης και αξιολόγησης των προγραμμάτων, των δράσεων και ενεργειών όλων των αρμόδιων Υπουργείων και υπηρεσιών που αφορούν στις προστατευόμενες περιοχές, της καταγραφής, ταξινόμησης και αξιολόγησης των προαναφερθέντων φορέων διαχείρισης και της επεξεργασίας προτύπων για την κατάρτιση των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας και των σχεδίων διαχείρισης των περιοχών αυτών. (Κίικλης, Δ., 2001)

2.4 Διεθνές Πλαίσιο

2.4.1 Σύμβαση Ραμσάρ

Η πρώτη διεθνής Σύμβαση, που κυρώθηκε στην Ελλάδα για την προστασία των βιοτόπων, είναι η σύμβαση Ραμσάρ «περί προστασίας των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων ιδίως των υγροβιοτόπων». Υπεγράφη το 1971 και είναι η πρώτη παγκόσμια συνθήκη που εξασφαλίζει τη διατήρηση και την ορθολογική χρήση των υγροτόπων. Σύμφωνα με τη συνθήκη αυτή τα κράτη:

- Λαμβάνοντας υπόψη τους τη θεμελιώδη οικολογική σημασία των υγροτόπων, ως ρυθμιστών της κατάστασης των υδάτων και τόπων διαβίωσης χαρακτηριστικών ειδών χλωρίδας και πανίδας, ιδίως των υδρόβιων πτηνών.
- Αναγνωρίζοντας ότι οι υγρότοποι συνιστούν μεγάλης σημασίας οικονομική, μορφωτική και επιστημονική πηγή καθώς και σημαντικούς χώρους αναψυχής, η απώλεια των οποίων θα ήταν ανεπανόρθωτη.
- Με την επιθυμία να παρεμποδίσουν, από τότε που κυρώθηκε και στο μέλλον, την προοδευτική καταπάτηση των υγροτόπων και την υποβάθμισή τους.
- Αναγνωρίζοντας ότι τα υδρόβια πτηνά, κατά τις εποχιακές αποδημίες τους, μπορεί να διέρχονται τα σύνορα και κατά συνέπεια οφείλουν να θεωρούνται ως διεθνής πηγή πλούτου.
- Αναγνωρίζοντας ότι η περιφρούρηση των υγροτόπων με τη χλωρίδα και την πανίδα τους μπορεί να διασφαλιστεί, με το συνδυασμό των επί εθνικού επιπέδου προστατευτικών μέτρων και της διεθνούς νομοθεσίας.

συμφώνησαν, να υποδείξουν τους κατάλληλους υγροτόπους στο έδαφός τους, για να περιληφθούν σε πίνακα υγροτόπων διεθνούς ενδιαφέροντος, που τηρείται από τη Διεθνή Ένωση για την Προστασία της Φύσης και των Φυσικών Πόρων, που ιδρύθηκε με τη Σύμβαση αυτή. (Βαβίζος, Γ. και Ζανάκη, Μ., 1998)

Το Άρθρο 1 καθορίζει ως υγρότοπο: «Έλη, τέλματα, περιοχές τύρφης ή υδάτων φυσικής ή τεχνηκής προέλευσης, μόνιμων ή πρόσκαιρων, όπου το νερό (γλυκύ, υφάλμυρο ή αλμυρό) ρέει ή είναι στάσιμο, συμπεριλαμβανομένων και των εκτάσεων

που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό, βάθους κατά τη ρηχία όχι μεγαλύτερο από έξι μέτρα. Με τον όρο υδρόβια πτηνά νοούνται τα εξαρτώμενα από οικολογική άποψη από τους υγροτόπους».

Η κύρωση της Σύμβασης στην Ελληνική νομοθεσία έγινε με το Ν. 191/1974, καθώς επίσης και από τις τροποποιήσεις με τους Ν. 1751/1988 και Ν. 1950/1991, ανακηρύσσοντας 11 υγροτόπους που περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Υγροτόπων Διεθνούς Προστασίας, συνολικής έκτασης 1.678.000 στρεμμάτων. Για τις περιοχές αυτές υπάρχουν προτάσεις για την οριοθέτηση ζωνών προστασίας ήδη από το 1986, ενώ έχουν αρχίσει ενέργειες από την Δ/ση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ για την εφαρμογή των προτάσεων. Όμως, από το 1986 έως σήμερα έχουν οριοθετηθεί με υπουργική απόφαση μόνο τέσσερις υγρότοποι (Αμβρακικός, Κέρνη, Μεσολόγγι και Κοτύχι), ενώ υπάρχει από το 1974 Προεδρικό Διάταγμα για την Πρέσπα όπου χαρακτηρίζεται ως Εθνικός Δρυμός και Τόπος Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Στις περιοχές που προαναφέρθηκαν δυστυχώς δεν γίνεται ουσιαστική εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων και ούτε η προστασία είναι ουσιαστική. (ΥΠΕΧΩΔΕ, *Εκθέσεις Περιβαλλοντικών Επιδόσεων, 2000*)

2.4.2 Σύμβαση της Βαρκελώνης

Το 1976, οι κυβερνήσεις των χωρών που βρίσκονται στα παράλια της Μεσογείου υπέγραψαν την παραπάνω Σύμβαση. Ένα σημαντικό πρωτόκολλο, που σχετίζεται με την Σύμβαση, υιοθετήθηκε το 1982 στη Γενεύη και ονομάζεται Πρωτόκολλο περί των Ειδικά Προστατευόμενων Μεσογειακών Περιοχών. Υιοθετήθηκε για να προσφέρει ειδική προστασία στα μεσογειακά είδη που βρίσκονται σε κίνδυνο καθώς και στους βιοτόπους που θεωρούνται ζωτικοί για τη διατήρησή τους. Τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει :

- Να παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό την προστασία εκείνων των θαλάσσιων περιοχών που έχουν σημασία για την διασφάλιση των φυσικών πόρων και περιοχών της Μεσογείου (Άρθρο 1).
- Να καθιερώσουν προστατευόμενες περιοχές και να επιχειρήσουν την ανάληψη των απαραίτητων δράσεων για την προστασία των περιοχών καθώς και δράσεων για την αποκατάστασή τους, όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Τέτοιες περιοχές πρέπει να καθιερωθούν ώστε συγκεκριμένα να διασφαλιστούν:

α) οι περιοχές βιολογικής και οικολογικής αξίας με γνώμονες όπως: γενετική ποικιλία, ικανοποιητικά επίπεδα πληθυσμών των ειδών, χώροι αναπαραγωγής, κατάλληλοι βιότοποι, αντιπροσωπευτικοί τύποι οικοσυστημάτων καθώς και οι οικολογικές τους λειτουργίες.

β) περιοχές ιδιαίτερης σημασίας λόγω του επιστημονικού, αισθητικού, ιστορικού, αρχαιολογικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού ενδιαφέροντός τους (Άρθρο 3). (Βασιλάκης, Παναγιωτοπούλου, 1994)

Το συγκεκριμένο πρωτόκολλο αντικαταστάθηκε από το πρωτόκολλο της Βαρκελώνης για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιολογική Ποικιλότητα στη Μεσόγειο που υπεγράφη το 1995.

Δύο πρωτόκολλα υπεγράφησαν ακόμη το 1976. Το πρώτο είχε ως θέμα την απόρριψη ουσιών από αεροσκάφη και πλοία και τροποποιήθηκε το 1995 σε «Πρωτόκολλο για την πρόληψη και εξάλειψη της ρύπανσης στη Μεσόγειο θάλασσα από απορρίψεις πλοίων ή αεροσκαφών ή καύση στη θάλασσα». Το δεύτερο, τέθηκε σε ισχύ το 1978 και αφορά στη συνεργασία για την καταπολέμηση της ρύπανσης της Μεσογείου θάλασσας από πετρέλαιο και άλλες επιβλαβείς ουσίες. Τα δύο παραπάνω πρωτόκολλα όπως και η Συνθήκη του 1976 κυρώθηκαν στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 855/1978.

Ακόμη, το 1980 υπεγράφη στην Αθήνα το πρωτόκολλο για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές. Το 1996 τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλο για την προστασία της Μεσογείου θάλασσας από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές και δραστηριότητες. Κυρώθηκαν στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 1634/1986.

Όσον αφορά στην Ελλάδα, συμμετέχει στο Πρωτόκολλο για τις Προστατευόμενες περιοχές της Μεσογείου, εντάσσοντας εννιά περιοχές με συνολική έκταση 540.000 στρεμμάτων.

2.4.3 Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς

Η Γενική Διάσκεψη της Οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση, την επιστήμη και τη μόρφωση, που συνήλθε στο Παρίσι το 1972, θεωρώντας ότι η φθορά

ή η εξαφάνιση κάποιου πολιτισμικού αγαθού της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς καθιστά φτωχότερη την κληρονομιά όλων των λαών του κόσμου, υιοθέτησε τη Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς.

Το βασικό αντικείμενο της σύμβασης είναι ο καθορισμός και η διατήρηση της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, κατατάσσοντας μια λίστα από περιοχές με εξαιρετική παγκόσμια αξία, και στη διασφάλιση της προστασίας τους μέσω συνεργασίας των συμβαλλόμενων εθνών.

Πιο συγκεκριμένα, ως φυσική κληρονομιά καθορίζεται από το Άρθρο 2 της σύμβασης ως: «Φυσικά μνημεία που αποτελούνται από φυσικούς πόρους και βιολογικούς σχηματισμούς ή ομάδες τέτοιων σχηματισμών, που έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από αισθητική ή επιστημονική άποψη.

Γεωλογικοί και φυσιογραφικοί σχηματισμοί και ακριβώς οροθετημένες περιοχές που αποτελούν βιότοπους απειλούμενων ζωικών και φυτικών ειδών παγκοσμίου αξίας από την άποψη της επιστήμης ή της ανάγκης διατήρησής τους (των ειδών).

Φυσικά τοπία ή επακριβώς οροθετημένες περιοχές εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας από την άποψη της επιστήμης, της ανάγκης διατήρησης ή του φυσικού κάλλους».

Το Άρθρο 4 επισημαίνει ότι κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει την υποχρέωση να διασφαλίσει την οριοθέτηση, τον προσδιορισμό, την προστασία, τη συντήρηση, την αξιοποίηση και τη μετάβαση στις μέλλουσες γενιές τη φυσική κληρονομιά που βρίσκεται επί του εδάφους του, καταβάλλοντας ότι είναι δυνατό, μέχρι του μεγίστου ορίου των διαθέσιμων πόρων του.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών σύμφωνα με το Άρθρο 5, τα κράτη μέλη της Σύμβασης θα πρέπει να υιοθετήσουν μια γενική πολιτική εντάσσοντας την προστασία της εν λόγω κληρονομιάς στα σχέδια γενικού προγραμματισμού. Επιπλέον θα πρέπει να ιδρύσουν υπηρεσίες για την προστασία, συντήρηση και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς, εφοδιασμένες με κατάλληλο προσωπικό αναπτύσσοντας μελέτες, επιστημονικές και τεχνικές μελέτες ούτως ώστε να επιτρέπουν σε ένα κράτος να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που απειλούν τη φυσική του κληρονομιά .

Η χώρα μας κύρωσε τη σύμβαση με το Ν.1126/1981, εντάσσοντας στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς πολλά γνωστά μνημεία, εκ των οποίων την Ακρόπολη και τους Δελφούς, δύο μάλιστα από αυτά το Άγιο Όρος και τα Μετέωρα έχουν ενταχθεί ως μικτά (φυσικά και πολιτιστικά), έκτασης 826.000 στρεμμάτων.(Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., Διεθνείς Συμβάσεις για το Περιβάλλον, 1998)

2.4.4 Σύμβαση της Βέρνης

Με το Ν. 1335/1983 κυρώθηκε η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης, που υπεγράφη το 1979, για την προστασία της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης. Τα κράτη που συνυπέγραψαν την ως άνω Σύμβαση:

- Αναγνώρισαν ότι η αυτοφυής χλωρίδα και η άγρια πανίδα αποτελούν φυσική κληρονομιά με αισθητική, επιστημονική, ψυχαγωγική, οικονομική και ενδογενή αξία, που είναι αναγκαίο να διατηρηθεί και να μεταβιβαστεί στις επόμενες γενεές.
- Αναγνώρισαν ότι η αυτοφυής χλωρίδα και η άγρια πανίδα είναι αποφασιστικής σημασίας για τη διατήρηση της βιολογικής ισορροπίας.
- Διαπίστωσαν τη σπανιότητα πολυάριθμων ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας και την απειλή αφανισμού κάποιων από αυτά.
- Συνειδητοποιώντας ότι η διατήρηση των «φυσικών οικοτόπων», είναι ένα από τα ουσιώδη στοιχεία για την προστασία και διαφύλαξη της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, αναγνώρισαν τη σκοπιμότητα οι κυβερνήσεις να λάβουν υπόψη τους τη διατήρησή τους κατά τον καθορισμό των στόχων και των εθνικών προγραμμάτων τους καθώς και τη σκοπιμότητα για μια διεθνή συνεργασία για τη διατήρηση ιδίως των αποδημητικών πτηνών.

Σκοπός της Σύμβασης της Βέρνης είναι η εξασφάλιση της διατήρησης της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας και των φυσικών τους «οικοτόπων», ιδίως των ειδών και των «οικοτόπων», η διατήρηση των οποίων απαιτεί διεθνή συνεργασία, καθώς και η προώθηση της συνεργασίας αυτής. Ιδιαίτερη προσοχή δίνει η ως άνω σύμβαση στα είδη που απειλούνται με αφανισμό ή είναι ευπαθή.

Συνυπογράφοντας τη Σύμβαση, τα κράτη δεσμεύονται στη λήψη των αναγκαίων μέτρων διατήρησης ή προσαρμογής του πληθυσμού στις αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, στα επίπεδα που ανταποκρίνονται ιδίως στις οικολογικές, επιστημονικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, συνυπολογίζοντας οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις. (Βαβίζος, Γ. και Ζανάκη, Μ., 1998)

2.4.5 Σύμβαση για τη Διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών της Άγριας Πανίδας

Η Σύμβαση της Βόννης, την οποία εφαρμόζει η χώρα μας ως Κράτος Μέλος της ΕΕ, τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 1983 και προβλέπει τις παρακάτω βασικές δράσεις για την προστασία των μεταναστευτικών ειδών άγριας πανίδας (ορνιθοπανίδα, θηλαστικά, ιχθυοπανίδα και ασπόνδυλα):

- Την προώθηση, τον συντονισμό και την υποστήριξη της έρευνας σχετικά με τα μεταναστευτικά είδη.
- Την λήψη άμεσων μέτρων προστασίας των μεταναστευτικών ειδών που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Σύμβασης, τα οποία απειλούνται με εξαφάνιση σε ολόκληρη την κατανομή τους ή σε μεγάλο τμήμα αυτής. Τα συμβαλλόμενα μέλη, που αποτελούν κράτη διέλευσης των ειδών που αναφέρονται στο Παράρτημα I, είναι υποχρεωμένα να λάβουν μέτρα τόσο προστασίας των ειδών όσο και διατήρησης ή αποκατάστασης των βιοτόπων τους.
- Την σύναψη συμφωνιών για την προστασία και διαχείριση των μεταναστευτικών ειδών που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της Σύμβασης. Τα συμβαλλόμενα μέρη, που αποτελούν κράτη διέλευσης των ειδών που αναφέρονται στο Παράρτημα II, είναι υποχρεωμένα να συνυπογράψουν συμφωνίες προκειμένου να λάβουν μέτρα προστασίας των ειδών αυτών και να διασφαλίσουν τη διατήρηση ενός δικτύου σημαντικών βιοτόπων κατάλληλα κατανομημένων σε σχέση με τις μεταναστευτικές οδούς.

Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί πως ως προς το καθεστώς προστασίας η Σύμβαση της Βόννης αναφέρεται και στα είδη και στους οικοτόπους. Σύμφωνα με το Άρθρο 1 παρ. 1 της Σύμβασης, ως οικοτόπος νοείται: *«οποιαδήποτε περιοχή μέσα στη ζώνη εξάπλωσης κάποιου αποδημητικού είδους, η οποία προσφέρει τις αναγκαίες συνθήκες διαβίωσης στο συγκεκριμένο είδος».*

Ειδικότερα, υπάρχει σαφής υποχρέωση διατήρησης των οικοτόπων, ενώ όπου είναι δυνατόν και αρμόζει, επιβάλλεται ή ανάληψη θετικών μέτρων αποκατάστασης εκείνων των οικοτόπων ούτως ώστε να απομακρυνθεί από αυτούς ο κίνδυνος εξαφάνισης που τους απειλεί. Η διάταξη αυτή, παρά τη χαλαρή υποχρεωτικότητα της, είναι ιδιαίτερα σημαντική για την προστασία των υδροτόπων (Σύμβαση Ραμσάρ) και

γενικότερα των οικοτόπων της άγριας πτηνοπαγίδας εφόσον λειτουργεί παράλληλα ή συμπληρωματικά με συναφείς υπάρχουσες διεθνείς ρυθμίσεις. (Σαμιώτης, Γ., 1996)

Η κύρωση της εν λόγω Σύμβασης στην Ελληνική Νομοθεσία έγινε με το Ν.2719/1999 (ΦΕΚ 106/Α/99).

2.4.6 Σύμβαση Rio De Janeiro

Το 1994 κυρώθηκε στην Ελλάδα η Σύμβαση του Rio De Janeiro της 5-6-1992 «για την προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας». Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους υιοθετήθηκε η Σύμβαση αυτή είναι :

- Η συνειδητοποίηση της εγγενούς αξίας της βιολογικής ποικιλότητας και της οικολογικής, γενετικής, κοινωνικής οικονομικής, επιστημονικής, μορφωτικής, πολιτιστικής, ψυχαγωγικής και αισθητικής σημασίας της βιολογικής ποικιλότητας και των συστατικών της.
- Η σπουδαιότητα της βιολογικής ποικιλότητας για την εξέλιξη και τη διατήρηση των συστημάτων που διατηρούν τη ζωή στη βίωση.
- Η παραδοχή ότι η διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας αποτελεί κοινό προβληματισμό των ανθρώπων.
- Διαβεβαιώνοντας ότι τα Κράτη Μέλη έχουν κυριαρχικά δικαιώματα επί των ιδίων τους βιολογικών πόρων.
- Η διαπίστωση ότι τα Κράτη είναι υπεύθυνα για τη διατήρηση της βιολογικής τους ποικιλότητας και για τη χρήση των βιολογικών τους πόρων κατά αειφορικό τρόπο.
- Η ανησυχία για το γεγονός ότι η βιολογική ποικιλότητα μειώνεται σημαντικά λόγω ορισμένων δραστηριοτήτων.
- Η αναγνώριση της γενικής έλλειψης πληροφοριών και γνώσεων για τη βιολογική ποικιλότητα και η επείγουσα ανάγκη ανάπτυξης επιστημονικών, τεχνικών και θεσμικών οργάνων, που θα παρέχουν τα βασικά στοιχεία για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των ενδεδειγμένων μέτρων.
- Η ζωτική σημασία της πρόβλεψης, πρόληψης και αντιμετώπισης των αιτιών της σοβαρής ελάττωσης ή απώλειας της βιολογικής ποικιλότητας στην πηγή τους.

- Η επισήμανση ότι η ουσιαστική απαίτηση είναι η επί τόπου (in situ) διατήρηση των οικοσυστημάτων και των «φυσικών οικοτόπων» και η διατήρηση και αποκατάσταση ζώντων πληθυσμών των διαφόρων ειδών στο φυσικό τους περιβάλλον.
- Η επισήμανση ότι τα μέτρα διατήρησης εκτός φυσικών συνθηκών (ex situ), κατά προτίμηση στη χώρα καταγωγής, έχουν επίσης να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο.
- Η αναγνώριση της στενής παραδοσιακής εξάρτησης πολλών αυτοχθόνων και τοπικών κοινοτήτων, που ακολουθούν παραδοσιακούς τρόπους ζωής σε ό,τι αφορά στους βιολογικούς πόρους και την επιθυμία ίσης κατανομής των ωφελημάτων, που προέρχονται από τη χρησιμοποίηση των παραδοσιακών καινοτομιών και πρακτικών, σχετικά με τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και την αειφορική χρήση των συστατικών της.
- Ο ζωτικός ρόλος που παίζει το γυναικείο φύλλο στη διατήρηση και την αειφορική χρήση της βιολογικής ποικιλότητας και την ανάγκη πλήρους συμμετοχής των γυναικών σε όλα τα επίπεδα στα οποία χαράσσεται και εφαρμόζεται η πολιτική για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας.
- Η σημασία και η ανάγκη προαγωγής της διεθνούς περιφερειακής και σφαιρικής συνεργασίας κρατών και διακρατικών οργανισμών και του μη κρατικού τομέα για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και την αειφορική χρήση των συστατικών της.
- Η αναγνώριση ότι η πρόβλεψη νέων πρόσθετων χρηματοδοτικών μέσων και η ενδεδειγμένη πρόσβαση στις σχετικές τεχνολογίες μπορεί να μεταβάλει ουσιαστικά τις δυνατότητες του ανθρώπου να αντιμετωπίσει της απώλειες βιολογικής ποικιλότητας.
- Η ανάγκη ειδικής πρόβλεψης για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών, συμπεριλαμβανόμενης και της πρόβλεψης νέων και πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων και της ενδεδειγμένης πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες.
- Οι ειδικές συνθήκες που επικρατούν στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και στα μικρά νησιωτικά κράτη.
- Η αναγνώριση ότι χρειάζονται σημαντικές επενδύσεις για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και ότι μπορεί να αναμένονται ευρείας κλίμακας

περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά πλεονεκτήματα από τέτοιου είδους επενδύσεις.

- Η αναγνώριση ότι η διατήρηση και η αειφορική χρήση της βιολογικής ποικιλότητας είναι κρίσιμης σημασίας για την αντιμετώπιση των αναγκών διατροφής, υγείας και άλλων, του διαρκών αυξανόμενου παγκόσμιου πληθυσμού, σκοποί για τους οποίους τόσο η πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και η κατανομή τους, όσο και η πρόσβαση στις σχετικές τεχνολογίες είναι απαραίτητες.
- Η βελτίωση και συμπλήρωση των υπαρχουσών διεθνών συμφωνιών για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και την αειφορική χρήση των συστατικών της.
- Η απόφαση να διατηρήσουν και να χρησιμοποιήσουν κατά αειφορικό τρόπο τη βιολογική ποικιλότητα προς όφελος των σημερινών και μελλοντικών γενεών.
(Βαβίζος, Γ. και Ζανάκη, Μ., 1998)

Το κυριότερο «προϊόν» της Σύμβασης του Ρίο ήταν η Agenda 21. Πρόκειται για ένα λεπτομερές σχέδιο δράσης που προβλέπει, μέσα στα 40 κεφάλαια που το αποτελούν, ειδικές πρωτοβουλίες που να αναλάβουν οι χώρες μέλη του Ο.Η.Ε. Μέσα από αυτό καλούνται οι εθνικές κυβερνήσεις να υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις προόδου στην ειδική επιτροπή για την αειφόρο ανάπτυξη (CSD). Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν επιπλέον καθήκον να εκπονήσουν πέραν των εκθέσεων εθνικά σχέδια δράσης για την εφαρμογή της Agenda 21 η οποία σημειωτέον δεν αποτελεί δεσμευτική συμφωνία, όπως οι διεθνείς συμβάσεις. Η επιρροή της όμως είναι σημαντική στο διεθνή χώρο και πολλά έχουν γίνει από διάφορες χώρες. (Μπεριάτος, Η., 1999)

2.4.7 Οδηγία 79/409 ΕΕ «περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών»

Η εν λόγω Κοινοτική Οδηγία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κείμενα με στόχο την προστασία της ορνιθοπανίδας – μεταναστευτικής και μη – και των οικοτόπων (βιοτόπων) της στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Δημιουργήθηκε έχοντας ως στόχο (Άρθρο 2) τη λήψη αναγκαίων μέτρων από τα κράτη μέλη, ώστε «να διατηρηθεί ή να προσαρμοστεί ο πληθυσμός των ειδών της άγριας ορνιθοπανίδας σε τέτοιο επίπεδο, που να ανταποκρίνεται κυρίως στις

οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπ' όψιν τις οικονομικές δραστηριότητες του ανθρώπου καθώς και τις απαιτήσεις του για αναψυχή».

Στο Άρθρο 3 και 4 αναφέρονται τα αναγκαία μέτρα προς τον παραπάνω στόχο :

- Δημιουργία ζωνών προστασίας.
- Συντήρηση και διευθέτηση σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων που βρίσκονται στο εσωτερικό και το εξωτερικό των ζωνών προστασίας.
- Αποκατάσταση των κατεστραμμένων βιοτόπων.
- Δημιουργία βιοτόπων.

Στο Άρθρο 4 αναφέρονται τα ειδικά μέτρα προστασίας:

- Η κατάταξη των κατάλληλων περιοχών σε Ζώνες Ειδικής προστασίας με στόχο τη διασφάλιση της διατήρησης των πουλιών, όπως επίσης και των μεταναστευτικών που διαχειμάζουν στις περιοχές αυτές και ιδίως εκείνες που έχουν αναγνωρισθεί ως περιοχές διεθνούς σημασίας (πχ υγρότοποι Ραμσάρ).
- Η διαβίβαση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των αναγκαίων πληροφοριών που θα τις επιτρέψουν να δημιουργήσει ένα ενιαίο δίκτυο προστατευόμενων ζωνών.
- Η υιοθέτηση των κατάλληλων μέτρων ώστε να αποφευχθεί στις ζώνες αυτές η ρύπανση ή η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων, καθώς και οι επιζήμιες για τα πουλιά διαταράξεις.

Αναπόσπαστο μέρος της Οδηγίας αποτελούν τα Παραρτήματα όπου, με τη μορφή καταλόγου, αναφέρονται τα είδη και τα υποείδη για τα οποία θα πρέπει να ληφθούν μέτρα προστασίας και διατήρησης των πληθυσμών και των οικοτόπων τους. Ειδικότερα στο Παράρτημα Ι περιλαμβάνονται είδη και υποείδη που είτε απειλούνται, είτε είναι σπάνια – λόγω των μικρών πληθυσμών ή / και της περιορισμένης κατανομής τους, είτε είναι ευάλωτα σε αλλαγές των βιοτόπων και οικοτόπων τους.

Με απόφαση της 2αν Απριλίου 1979, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζήτησε από τα κράτη-μέλη να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή τις Ζώνες Ειδικής

Προστασίας που οριοθετήθηκαν για τα είδη του Παραρτήματος Ι και να πάρουν παρόμοια μέτρα για τα τακτικά εμφανιζόμενα μεταναστευτικά είδη που δεν περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι. Παρόλα αυτά οι παραβιάσεις της Οδηγίας είναι πολλαπλές και αφορούν σε σημαντικά θέματα όπως η καταστροφή και υποβάθμιση των οικοτόπων, η εμπορευματική διακίνηση των πτηνών κ.α. Τα προβλήματα υλοποίησης της Οδηγίας έχουν απασχολήσει σε αρκετές περιπτώσεις τα όργανα της Κοινότητας και κυρίως την Επιτροπή και το Δικαστήριο τα οποία προσπαθούν με συνδυασμό πολιτικών χειρισμών και νομικών μέτρων να εξισορροπήσουν αντιτιθέμενα συμφέροντα και να περιορίσουν τις δυνατότητες «διαφυγής» από το καθεστώς της σχετικής Οδηγίας. (Σαμιώτης, Γ., 1996)

Η πράξη εναρμόνισης της Κοινοτικής Οδηγίας με το Ελληνικό Δίκαιο είναι η Υ.Α. 414985/1985 (ΦΕΚ 757/Β/84) σχετικά με τα μέτρα διαχείρισης της άγριας ορνιθοπανίδας.

Η Ελλάδα μέχρι σήμερα και σύμφωνα με το Άρθρο 4 της Οδηγίας έχει οριοθετήσει 52 σημαντικές περιοχές της χώρας μας, μεταξύ αυτών τους πυρήνες των Εθνικών Δρυμών και τους υγροβιοτόπους Ραμσάρ, εντάσσοντας τις στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό που έγινε με τη συγκεκριμένη απόφαση ήταν η επανάληψη υφιστάμενων διατάξεων περί θήρας και άγριας πανίδας του Δασικού Κώδικα, σε νέο κείμενο με ορισμένες τροποποιήσεις ώστε να ισχύουν μόνο για τα πτηνά. Δημιουργήθηκε έτσι μια παράλληλη νομοθεσία έξω από το «εργαλείο» που καλύπτει τα θέματα αυτά, το Δασικό Κώδικα, που εφαρμόζουν στη πράξη οι αρμόδιες υπηρεσίες, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σύγχυσης και προβλήματα εφαρμογής της απόφασης στην πράξη. (Κασιούμης Κ, 1994).

2.5 Άλλες προσπάθειες με στόχο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

2.5.1 Πρόγραμμα Άνθρωπος και Βιόσφαιρα (ΜΑΒ)

Το πρόγραμμα Άνθρωπος και Βιόσφαιρα εγκαινιάστηκε το 1971 υπό την αιγίδα της UNESCO, με σκοπό να βοηθήσει την ανάπτυξη των επιστημονικών γνώσεων για την

ορθολογική διαχείριση και διατήρηση των φυσικών πόρων, εκπαιδεύοντας ειδικευμένο προσωπικό στον τομέα αυτό, διαδίδοντας τις αποκτημένες γνώσεις τόσο στα κέντρα λήψης αποφάσεων όσο και στον πληθυσμό κάθε χώρας. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός παγκοσμίου δικτύου εθνικών πάρκων. Το εν λόγω δίκτυο περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες:

1. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα φυσικού οικοσυστήματος.
2. Μοναδική κοινότητα ή περιοχή ασυνήθιστων φυσικών χαρακτηριστικών με εξαιρετικό ενδιαφέρον, όπως για παράδειγμα ένας πληθυσμός ενός παγκοσμίως σπάνιου είδους.
3. Παράδειγμα αρμονικού τοπίου ως αποτέλεσμα παραδοσιακών τρόπων χρήσεων γης.
4. Παράδειγμα τροποποιημένων ή υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων που έχουν δυνατότητες αποκατάστασης φυσικότερων συνθηκών.

Στα πλαίσια του προγράμματος MAB έχει συσταθεί διεθνές δίκτυο προστατευόμενων περιοχών που ονομάζονται Αποθεματικοί Χώροι της Βιόσφαιρας, των οποίων ο κύριος στόχος είναι η διατήρηση, που υπακούει σε μια ολοκληρωμένη αντίληψη σύμφωνα με την οποία όλα τα είδη που αποτελούν τα οικοσυστήματα ενός αποθεματικού χώρου πρέπει να διατηρούνται. Επίσης σε ένα αποθεματικό χώρο εντάσσεται και η αναπτυξιακή λογική, με την έννοια ότι αυτή θα είναι κοινωνικά πολιτιστικά και οικολογικά αποδεκτή, όπως επίσης η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η έρευνα και παρακολούθηση που σχετίζεται με τοπικά, περιφερειακά, εθνικά και παγκόσμια θέματα της διατήρησης και της αειφόρου ανάπτυξης.

Μια περιοχή για να μπορέσει να κατηγοριοποιηθεί ως Αποθεματικός Χώρος της Βιόσφαιρας θα πρέπει να είναι σημαντική για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, να διαθέτει θεσμοθετημένο πυρήνα με επαρκές μέγεθος για επιστημονική έρευνα και παρακολούθηση, περιφερειακή ζώνη όπου δραστηριότητες συμβατές με τα στοιχεία προς διατήρηση μπορούν να εγκατασταθούν και μια εξωτερική ζώνη από ελεγχόμενες δραστηριότητες ώστε να μην δημιουργούν προβλήματα στην υπόσταση και στις ιδιαίτερες αξίες της περιοχής. Επιπλέον θα πρέπει να εμπλέκονται και να συμμετέχουν οι δημόσιες αρχές και οι τοπικές κοινωνίες στον σχεδιασμό και στην εκπλήρωση των σκοπών του αποθεματικού χώρου μέσω συμφωνιών.

Μέχρι σήμερα το δίκτυο αποτελούν 393 αποθέματα της βιόσφαιρας σε 94 χώρες, ενώ η Ελλάδα έχει εντάξει δύο από τα σημαντικότερα οικοσυστήματά της, τον Όλυμπο και το φαράγγι της Σαμαριάς, συνολικής έκτασης 90.000 στρεμμάτων. (Κίκιλης, Δ., 2001)

Σήμερα, το πρόγραμμα επικεντρώνεται σε δραστηριότητες όπως:

- Η ανάπτυξη, και η πλήρης αξιοποίηση του υπάρχοντος δικτύου.
- Η βελτίωση της υποδομής των Ινστιτούτων (του MAB) με τη δημιουργία δικτύων επικοινωνίας ενσωματώνοντας νέες τεχνολογίες, με στόχο οι χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα να αντιμετωπίσουν ζητήματα που σχετίζονται με τη σχέση περιβάλλοντος και ανάπτυξης.

Η νέα φάση του προγράμματος MAB θα υλοποιηθεί με τη στενή συνεργασία φορέων όπως οι UNEP, FAO, ICSU, IUCN, ISSC και σχετικά προγράμματα, καθώς και με άλλες σχετικές δραστηριότητες της UNESCO.

(<http://www.unesco.org/mab/home.htm>)

2.5.2 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Πάρκων

Το 1976, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε την απόφαση περί του Ευρωπαϊκού Δικτύου Βιογενετικών Πάρκων με σκοπό τη διατήρηση αντιπροσωπευτικών ειδών πανίδας και χλωρίδας καθώς και αξιόλογων φυσικών περιοχών στην Ευρώπη. Ως Βιογενετικό Πάρκο δύνανται να χαρακτηριστούν περιοχές με έναν ή περισσότερους χαρακτηριστικούς, μοναδικούς, απειλούμενους ή σπάνιους βιότοπους, βιοκοινωνίες ή οικοσυστήματα.

Στο πλαίσιο αυτό, κάθε κράτος μέλος συντάσσει έναν κατάλογο με τις σημαντικότερες φυσικές περιοχές που απαντούν εντός της επικράτειάς του προκειμένου να ενταχθούν στο Δίκτυο οι πιο σπάνιες και απειλούμενες από αυτές.

Στην Ελλάδα έχουν αναγνωρισθεί ως Βιογενετικά Πάρκα οι πυρήνες πέντε Εθνικών Δρυμών, τμήμα του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών, ένα Αισθητικό δάσος, έξι Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης καθώς και το Παρθένο Δάσος στην Κεντρική Ροδόπη.

**ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ «ΓΙΑ ΤΗ
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ
ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ
ΧΑΩΡΙΔΑΣ»**

3.ΟΔΗΓΙΑ 92/43/ΕΟΚ «ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΛΩΡΙΔΑΣ»

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η ανάλυση της οδηγίας 92 /43 ΕΟΚ, «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας». Παρακάτω ακολουθεί όχι μόνο μια περιγραφή των στοιχείων που απαρτίζουν την οδηγία, αλλά και μια «αποκωδικοποίησή» της, με σκοπό αφενός την καλύτερη κατανόησή της και αφετέρου τον εντοπισμό των στοιχείων εκείνων που θα μας δώσουν τη δυνατότητα να διερευνήσουμε τις δυνατότητες ανάπτυξης των περιοχών που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000». Ιδιαίτερη αναφορά και διεξοδική ανάλυση θα γίνει στο άρθρο 6 της Οδηγίας καθώς κρίνεται καίριας σημασίας για τη διαχείριση των περιοχών που απαρτίζουν το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».

3.1 Λόγοι που οδήγησαν στην έκδοση της Οδηγίας

Παρακάτω ακολουθεί αναφορά των επιμέρους λόγων που οδήγησαν την Κοινότητα στην έκδοση της παραπάνω Οδηγίας:

- Η διατήρηση, η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος.
- Η προσπάθεια δημιουργίας συνοχής μεταξύ των επιμέρους περιβαλλοντικών πολιτικών της κοινότητας. Όταν εκδόθηκε η συγκεκριμένη οδηγία (1992), βρίσκονταν σε ισχύ το 4^ο πρόγραμμά δράσης για το περιβάλλον (1987 – 1992) που προέβλεπε μέτρα σχετικά με τη διατήρηση της φύσης και των φυσικών πόρων.
- Η εισαγωγή της έννοιας της αειφορίας και η ανάγκη διαρκούς ανάπτυξης. Έτσι, με την παρούσα Οδηγία προωθείται η διατήρηση της βιοποικιλότητας με την παράλληλη διατήρηση ή ακόμη και ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων.
- Η άμεση ανάγκη προστασίας ενός ραγδαία υποβαθμιζόμενου περιβάλλοντος (φυσικοί οικοτόποι και προστατευόμενα είδη).
- Η ανάγκη δημιουργίας ενός ενιαίου οικολογικού δικτύου προστασίας. Η μέχρι τώρα σημειακή προστασία έχει αποδειχθεί ανεπαρκής, αφενός λόγω της αποδημητικής συμπεριφοράς των πτηνών και αφετέρου λόγω της περίπλοκης

υπόστασης των οικοσυστημάτων, για την προστασία των οποίων, είναι αναγκαία η προστασία ευρύτερων περιοχών που περιέχουν στοιχεία απαραίτητα για το οικοσύστημα.

- Η ανάγκη ενσωμάτωσης των ήδη ταξινομημένων ζωνών μέσω της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του 1979 «περί της διατήρησης των άγριων πτηνών» σε ένα συγκροτημένο ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο.
- Η ανάγκη εξασφάλισης μιας διαδικασίας που να επιτρέπει το χαρακτηρισμό τυχόν τόπου που δεν έχει προταθεί από κράτος μέλος, (ίσως σε μια προσπάθεια να εκμεταλλευτεί τον εν λόγω τόπο με τρόπο μη συμβατό με την απαραίτητη περιβαλλοντική προστασία αποσκοπώντας σε οικονομικά οφέλη), που όμως η κοινότητα θεωρεί βασικής σημασίας ,για τη διατήρηση ή την επιβίωση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου ή ενός είδους προτεραιότητας.
- Η αναγκαιότητα εκτίμησης των επιπτώσεων που θα έχουν σχέδια ή προγράμματα σε ένα τόπο που έχει χαρακτηριστεί ή που μελλοντικά θα χαρακτηριστεί προστατευόμενη περιοχή.
- Αφενός το ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι κοινή ευθύνη των κρατών μελών της Κοινότητας και αφετέρου η άνιση κατανομή των περιοχών που έχουν ανάγκη προστασίας στα επιμέρους κράτη.
- Η ανάγκη άμεσης διασύνδεσης της περιβαλλοντικής με την χωροταξική και πολεοδομική πολιτική.
- Η ανάγκη συμπλήρωσης των εν ενεργεία περιβαλλοντικών πολιτικών και όσον αφορά στο χαρακτηρισμό των περιοχών αλλά και όσον αφορά στα επιμέρους μέτρα προστασίας.
- Η εισαγωγή της έννοιας της «αποκατάστασης» περιοχών και όχι μόνο της διατήρησης.

3.2Επιμέρους Ανάλυση των Κεφαλαίων της Οδηγίας

Το πρώτο κεφάλαιο της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ,που περιλαμβάνει τα άρθρα 1 και 2, φέρει τον τίτλο «Ορισμοί». Στο κεφάλαιο αυτό εκτίθεται ο στόχος της Οδηγίας, που είναι «να συμβάλλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο

ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η συνθήκη». Παρέχεται επίσης μια γενική κατεύθυνση, με την αναφορά στην ανάγκη τα μέτρα που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή της Οδηγίας να αποσκοπούν στη διατήρηση ή και την αποκατάσταση ορισμένων ενδιαιτημάτων και ειδών «σε ικανοποιητική κατάσταση διαχείρισης», ταυτόχρονα δε με την αναφορά στην ανάγκη «να λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες» κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την Οδηγία.

Οι βασικές ειδικές απαιτήσεις της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ είναι συγκεντρωμένες στα δύο επόμενα κεφάλαια. Το πρώτο φέρει τον τίτλο «Διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων (οικοτόπων) και των ενδιαιτημάτων των ειδών» και περιλαμβάνει τα άρθρα 3 έως και 11. Το δεύτερο φέρει τον τίτλο «Προστασία των ειδών» και περιλαμβάνει τα άρθρα 12 έως και 16.

Το κεφάλαιο «Διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων (οικοτόπων) και των ενδιαιτημάτων των ειδών» καλύπτει την πιο φιλόδοξη και μακρόπνοη επιδίωξη της Οδηγίας – τη συγκρότηση και διατήρηση του δικτύου περιοχών που είναι γνωστό ως «ΦΥΣΗ 2000». Υπό το πρίσμα αυτό, το άρθρο 6 είναι ένα από τα σημαντικότερα μεταξύ των εικοσιτεσσέρων άρθρων της Οδηγίας καθώς είναι εκείνο που προσδιορίζει ακριβέστερα τη σχέση μεταξύ διατήρησης της φύσης και χρήσεων γης.

Το άρθρο περιέχει τρία βασικά σύνολα διατάξεων:

- Παράγραφος 1: Προβλέπει τον καθορισμό των αναγκαίων μέτρων διατήρησης και επικεντρώνεται σε θετικές παρεμβάσεις.
- Παράγραφος 2: Περιέχει διατάξεις για να αποφεύγεται η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων και η σημαντική ενόχληση των ειδών. Συνεπώς, δίνει έμφαση στην πρόληψη.
- Παράγραφος 3 και 4 : Στις εν λόγω παραγράφους εκτίθεται μια σειρά τυπικών και ουσιαστικών μέτρων διασφάλισης, στα οποία υπόκεινται τα σχέδια ή έργα που μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά περιοχές του «ΦΥΣΗ 2000»

Στην παραπάνω δομή, παρατηρείται ότι υπάρχει διάκριση μεταξύ των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 6 που ορίζουν ένα γενικό καθεστώς, και των παραγράφων 3 και 4, που ορίζουν μια διαδικασία εφαρμοζόμενη σε συγκεκριμένες περιστάσεις. Ακόμη, η δεύτερη παράγραφος διαφέρει από την πρώτη ως προς το χρόνο εφαρμογής τους. Η

δεύτερη παράγραφος θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει άμεση εφαρμογή από τη στιγμή που εκδόθηκε η Οδηγία, ενώ η πρώτη εφαρμόζεται αφότου χαρακτηριστούν οι περιοχές του δικτύου ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης.

Σε μια συνολική θεώρηση, οι διατάξεις του άρθρου 6 αντικατοπτρίζουν τη γενική κατεύθυνση που διατυπώνεται στις αιτιολογικές σκέψεις της Οδηγίας. Πρόκειται για την ανάγκη προαγωγής της βιοποικιλότητας, με τη διατήρηση ή αποκατάσταση ορισμένων ενδιαιτημάτων και ειδών «σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης» στο πλαίσιο των περιοχών του «ΦΥΣΗ 2000», λαμβανόμενων παράλληλα υπόψη των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και περιφερειακών απαιτήσεων, ως μέσο για την επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης.

3.3 Σχέση Οδηγίας 92/43 με Οδηγία 79/409

Εκτός από τη θέση του άρθρου 6 μέσα στο γενικό σύστημα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, είναι επίσης σκόπιμο να αναφερθούν οι σχέσεις του με το σύστημα της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ για τη διατήρηση των άγριων πτηνών:

- Κατ' αρχάς το σύστημα της ανωτέρω παλαιότερης Οδηγίας είναι γενικά παραπλήσιο με εκείνο της νεότερης. Ειδικότερα, το κεφάλαιο «Διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων και των ενδιαιτημάτων των ειδών» της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αντιστοιχεί προς τα άρθρα 3 και 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.
- Τα συστήματα των δύο Οδηγιών συγχωνεύτηκαν σε σημαντικό βαθμό. Πρώτον, οι ζώνες προστασίας (ΖΕΠ) που ταξινομούνται βάσει της παλαιότερης Οδηγίας, αποτελούν πλέον αναπόσπαστο μέρος του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Δεύτερον, οι διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφοι 2,3 και 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ έχουν εφαρμογή και στις ΖΕΠ. Αν και οι περισσότερες παρατηρήσεις σχετικά με το άρθρο 6 αναφέρονται σε περιοχές (τόπους) που έχουν προταθεί βάση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ισχύουν και για τις περιοχές που έχουν ταξινομηθεί βάση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.

Μέσα από ένα ευρύτερο πρίσμα, εκείνο της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το άρθρο 6 μπορεί να θεωρηθεί ως ένα θεμελιώδες πλαίσιο για την αρχή της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές (Integration),

δεδομένου ότι παροτρύνει τα κράτη μέλη να διαχειρίζονται τις προστατευόμενες περιοχές με γνώμονα την αειφορία και ότι θέτει όρια σε δραστηριότητες που μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις προστατευόμενες περιοχές, ενώ επιτρέπει ορισμένες παρεκκλίσεις σε ειδικές περιστάσεις.

Θεωρούμενο μέσα στο διεθνές πλαίσιο, το άρθρο 6 συμβάλλει στη επίτευξη των στόχων συναφών διεθνών συμβάσεων για τη διατήρηση της φύσης, όπως η σύμβαση της Βέρνης (82/72/ΕΟΚ) και η σύμβαση για τη βιοποικιλότητα (93/626/ΕΟΚ), ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί ένα πιο συγκεκριμένο πλαίσιο για τη διατήρηση και την προστασία των περιοχών απ' ότι οι συμβάσεις αυτές.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι το άρθρο 6 είναι βασικό στοιχείο του κεφαλαίου «*Διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων και των ενδιαιτημάτων των ειδών*» της Οδηγίας 92/42/ΕΟΚ. Ορίζει το πλαίσιο της διατήρησης και της προστασίας περιοχών και περιλαμβάνει απαιτήσεις για προληπτικές παρεμβάσεις και για διαδικασίες. Αφορά τις ζώνες ειδικής προστασίας που εμπίπτουν στην Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως και τους τόπους που χαρακτηρίζονται βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Το εν λόγω πλαίσιο αποτελεί κλειδί για την υλοποίηση της αρχής της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές και τελικά, της αειφόρου ανάπτυξης.

Το κεφάλαιο «*Προστασία των ειδών*» της Οδηγίας 92/43 περιλαμβάνει τα άρθρα 12 έως και 16 και αφορά στα αυστηρώς προστατευόμενα είδη ζώων και φυτών που απαριθμούνται στο παράρτημα IV της Οδηγίας.

Τα άρθρα 12,13 και 14 που ισχύουν από την ημερομηνία εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, δηλαδή από τις 10 Ιουνίου 1994, καλύπτουν ορισμένα είδη φυτών και ζώων που περιλαμβάνονται και στο παράρτημα II της Οδηγίας, με αποτέλεσμα να επωφελούνται των διατάξεων του άρθρου 6 μέσα στις περιοχές του «ΦΥΣΗ 2000» όπου απαντώνται.

Κατά συνέπεια μια δράση είναι δυνατόν να εμπίπτει ταυτόχρονα στο πεδίο εφαρμογής και των δύο κεφαλαίων.

Για παράδειγμα η καταστροφή ενός τόπου ανάπαυσης της καφέ αρκούδας *Ursus arctos* ενδέχεται να συνιστά παράβαση της απαγόρευσης που συνιστά το άρθρο 12 (παράγραφος 1 στοιχείο δ) ταυτόχρονα δε, να αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 εάν ο τόπος αυτός βρίσκεται σε περιοχή του «ΦΥΣΗ 2000» για το συγκεκριμένο είδος.

Αυτό μπορεί να φαίνεται ως περιττή επανάληψη, αλλά πρέπει να σημειωθούν κάποιες λεπτομέρειες:

- Πρώτον, ορισμένα είδη φυτών και ζώων που καλύπτονται από τα άρθρα 12, 13 και 14, δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα II. Συνεπώς, δεν επωφελούνται άμεσα από τη διατήρηση και την προστασία των περιοχών στο πλαίσιο του «ΦΥΣΗ 2000».
- Δεύτερον, προκειμένου για είδη όπως η *Ursus arctos*, που επωφελούνται από τις διατάξεις τόσο του κεφαλαίου για τη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων και των ενδιαιτημάτων ειδών όσο και του κεφαλαίου για την προστασία των ειδών, η παρεχόμενη από το άρθρο 6 προστασία περιορίζεται στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000», ενώ η προστασία που παρέχεται από το κεφάλαιο για την προστασία των ειδών δεν υπόκειται σε γεωγραφικό περιορισμό (με την επιφύλαξη τυχόν περιορισμών δύναμει των παραρτημάτων της Οδηγίας). Το άρθρο 6, επομένως, αφορά στη διατήρηση και στην προστασία περιοχών, ενώ το κεφάλαιο για την προστασία ειδών εστιάζει πιο συγκεκριμένα στα είδη (αν και αυτό θα είχε προφανώς επιπτώσεις στις περιοχές όπου απαντούν τα είδη και πιο συγκεκριμένα ακόμα στους τόπους αναπαραγωγής και στους τόπους ανάπαυσης ζώων).

Συμπερασματικά, ορισμένα είδη επωφελούνται από τις διατάξεις τόσο του κεφαλαίου για τη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων και των ενδιαιτημάτων ειδών, όσο και του κεφαλαίου για την προστασία των ειδών, αλλά το πεδίο εφαρμογής και η φύση των οικείων διατάξεων διαφέρουν.

3.4 Διεξοδική ανάλυση του Άρθρου 6

Κρίνοντας ότι το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ είναι το πιο σημαντικό, ακολουθεί ενδελεχής ανάλυση κάθε μιας από τις τέσσερις παραγράφους ξεχωριστά.

3.4.1 Παράγραφος 1

Αναλυτικά, η παράγραφος ένα αναφέρει: «Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που ενδεχομένως συνεπάγονται

ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II, τα οποία απαντώνται στους τόπους».

Τα κράτη μέλη υποχρεούνται λοιπόν να καταρτίσουν, για όλες τις ΕΖΔ, μέτρα διατήρησης. Τα μέτρα αυτά είναι θετικά και εφαρμόζονται σε όλους τους τύπους φυσικών ενδιατημάτων του παραρτήματος I και στα είδη του παραρτήματος II που απαντούν στις περιοχές, με εξαίρεση εκείνα των οποίων η παρουσία δεν είναι σημαντική σύμφωνα με το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων για το «ΦΥΣΗ 2000».

Η επίτευξη του στόχου που καθορίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα μέτρα διαχείρισης που οφείλουν να λάβουν τα κράτη μέλη για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση των τύπων φυσικών ενδιατημάτων και των ειδών, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται μέσω της εφαρμογής του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», που ορίζεται στο άρθρο 2 παράγραφος 1, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.

Η κατάσταση διατήρησης των τύπων φυσικών ενδιατημάτων και των ειδών που απαντούν σε μια περιοχή, εκτιμάται με βάση ορισμένα κριτήρια, που καθορίζονται στο άρθρο 1 της Οδηγίας. Η εκτίμηση αυτή διενεργείται τόσο σε επίπεδο περιοχής όσο και δικτύου.

Τα μέτρα διατήρησης πρέπει να αντιστοιχούν στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών ενδιατημάτων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II που απαντούν στη εκάστοτε περιοχή. Οι οικολογικές απαιτήσεις των εν λόγω τύπων φυσικών ενδιατημάτων και ειδών περιλαμβάνουν όλες τις οικολογικές ανάγκες που πρέπει να ικανοποιούνται, για να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, μπορούν δε να ορίζονται μόνο κατά περίπτωση και με βάση τις επιστημονικές γνώσεις.

Τα κράτη μέλη μπορούν να καταρτίζουν διαχειριστικά σχέδια που υπερτερούν σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες μέτρων. Τα εν λόγω σχέδια δεν είναι πάντοτε απαραίτητα, αλλά, σε περίπτωση χρήσης τους, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής και όλες τις προβλεπόμενες δραστηριότητες. Μπορούν να είναι αυτοτελή κείμενα ή να ενσωματώνονται σε άλλα αναπτυξιακά σχέδια, εφόσον υπάρχουν.

Για τις ΕΖΔ, τα κράτη μέλη οφείλουν να χρησιμοποιούν κατάλληλα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα. Στα μέτρα αυτά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικοοικονομικές απαιτήσεις σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 3. Τα εν λόγω μέτρα πρέπει να:

- α) αντιστοιχούν στις οικολογικές απαιτήσεις των ενδιαιτημάτων του παραρτήματος Ι και των ειδών του παραρτήματος ΙΙ που απαντώνται στις περιοχές και
- β) εξυπηρετούν τον γενικό στόχο της Οδηγίας, που είναι η διατήρηση ή αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών ενδιαιτημάτων και των ειδών πανίδας και χλωρίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3.4.2 Παράγραφος 2

Η παράγραφος 2 αναφέρει: *«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν οριστεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας Οδηγίας».*

Επομένως, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα, ώστε να αποφεύγονται η υποβάθμιση και οι ενοχλήσεις που συνδέονται με προβλέψιμα συμβάντα. Τα μέτρα αυτά ισχύουν μόνο για τα είδη και τα ενδιαιτήματα για τα οποία έχουν χαρακτηριστεί οι περιοχές, θα πρέπει δε να εφαρμόζονται και εκτός των περιοχών αν είναι αναγκαίο.

Οι ενοχλήσεις και η υποβάθμιση θα πρέπει να εκτιμώνται βάσει των στόχων της Οδηγίας.

Οι ενοχλήσεις εκτιμώνται με τον ίδιο τρόπο όπως η υποβάθμιση, εφόσον προκαλούν αλλαγές στους δείκτες της κατάστασης διατήρησης προστατευόμενων ειδών, κατά τρόπο που να επηρεάζουν την κατάσταση διατήρησης του εκάστοτε είδους.

Οι ενοχλήσεις και η υποβάθμιση εκτιμώνται βάσει της κατάστασης διατήρησης των εκάστοτε ειδών και ενδιαιτημάτων. Σε επίπεδο περιοχής, η συντήρηση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης πρέπει να αξιολογείται σε σχέση με τις αρχικές συνθήκες, οι οποίες δηλώθηκαν με το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων για το «ΦΥΣΗ 2000», όταν η περιοχή προτάθηκε για επιλογή η χαρακτηρισμό και ανάλογα με τη συμβολή της περιοχής στην οικολογική συνοχή του δικτύου. Η ερμηνεία αυτής

της έννοιας θα πρέπει να είναι δυναμική, συναρτώμενη με την εξέλιξη της κατάστασης διατήρησης του ενδιαιτήματος ή του είδους.

Υποβάθμιση ενδιαιτήματος σε μια περιοχή σημειώνεται όταν μειωθεί η έκταση που καλύπτεται από το ενδιαιτήμα στη συγκεκριμένη περιοχή ή όταν η ειδική δομή και οι ειδικές λειτουργίες που είναι απαραίτητες για τη μακροπρόθεσμη συντήρηση ή την καλή κατάσταση διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών, τα οποία συνδέονται με το εν λόγω ενδιαιτήμα, φθίνουν σε σύγκριση με την αρχική τους κατάσταση. Η σχετική εκτίμηση διενεργείται ανάλογα με τη συμβολή της περιοχής στη συνοχή του δικτύου.

Ενόχληση είδους σε μια περιοχή σημειώνεται όταν τα δεδομένα τα σχετικά με την πορεία των πληθυσμών για τη συγκεκριμένη περιοχή δείχνουν ότι το είδος δεν μπορεί πλέον να αποτελεί βιώσιμο στοιχείο της σε σύγκριση με την αρχική κατάσταση. Η σχετική εκτίμηση διενεργείται ανάλογα με τη συμβολή στην περιοχή στη συνοχή του δικτύου.

3.4.3 Παράγραφος 3

Η παράγραφος 3 αναφέρει: *«Κάθε σχέδιο ή έργο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια ή έργα, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρούμενης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο ή έργο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού πρώτα εκφρασθεί η δημόσια γνώμη».*

Οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 6 ορίζουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες δύναται να επιτραπεί, ή όχι, η υλοποίηση σχεδίων ή έργων με αρνητικές επιπτώσεις. Οι δραστηριότητες που δεν εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 3 του άρθρου 6 θα πρέπει πάντα να είναι συμβατές με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 6 – ή στην περίπτωση των ΖΕΠ, με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/43/ΕΟΚ – και την παράγραφο 2 του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Στον όρο «έργο πρέπει να δοθεί ευρεία ερμηνεία ώστε να συμπεριλάβει τόσο τις κατασκευαστικές εργασίες όσο και άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον. Ο όρος

σχέδιο έχει επίσης ευρεία έννοια συμπεριλαμβανομένων των σχεδίων χρήσεων γης και των τομεακών σχεδίων ή προγραμμάτων, εξαιρουμένων όμως των εξαγγελιών γενικής πολιτικής. Τα σχέδια και έργα που σχετίζονται με τη διαχείριση μιας περιοχής από πλευράς διατήρησης, είτε μεμονωμένα είτε ως στοιχεία άλλων σχεδίων ή έργων, πρέπει γενικώς να εξαιρούνται από τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 6.

Η έννοια του «σημαντικού» πρέπει να ερμηνεύεται αντικειμενικά. Ταυτόχρονα, η σημασία των επιπτώσεων πρέπει να προσδιορίζεται σε σχέση με τα ειδικά χαρακτηριστικά και τις ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στην προστατευόμενη περιοχή την οποία αφορά το σχέδιο ή έργο, λαμβάνοντας ιδιαίτερος υπόψη τους στόχους διατήρησης της περιοχής.

Η διαδικασία που προβλέπεται στις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 6 προκαλείται όχι από τη βεβαιότητα αλλά από την πιθανότητα ύπαρξης σημαντικών επιπτώσεων, που προκύπτουν από σχέδια ή έργα χωροθετημένα όχι μόνο εντός αλλά και εκτός μιας προστατευόμενης περιοχής.

Όταν προσδιορίζονται οι πιθανές σημαντικές επιπτώσεις, αυτό θα πρέπει να γίνεται και σε συνδυασμό με άλλα έργα ή σχέδια ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι σωρευτικές επιπτώσεις. Θα ήταν σκόπιμο να περιοριστεί η εν λόγω διάταξη σε άλλα σχέδια ή έργα τα οποία έχουν πράγματι προταθεί.

Σε μερικές περιπτώσεις, μια εκτίμηση βάσει της Οδηγίας 85/337/ΕΟΚ (όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/ΕΚ) μπορεί να αποτελεί και εκτίμηση βάσει της παραγράφου 3 του άρθρου 6. Αυτή η τελευταία θα πρέπει πάντως να καταγράφεται και να αποτελεί τη βάση για τα επόμενα στάδια. Θα πρέπει κυρίως να είναι αρκούντως αιτιολογημένη ώστε να καθιστά δυνατή τη λήψη της ορθής απόφασης.

Η βάση της παραγράφου 3 του άρθρου 6 εκτίμηση πρέπει να εστιάζει στις συνέπειες για την περιοχή βάσει των στόχων διατήρησής της. Από πλευράς μεθοδολογίας μπορεί να αντλήσει χρήσιμα στοιχεία από τη μεθοδολογία της Οδηγίας 85/337/ΕΟΚ. Ειδικότερα, η εξέταση πιθανών μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων και εναλλακτικών λύσεων μπορεί να μας επιτρέψει να διαπιστώσουμε ότι, βάσει τέτοιων λύσεων ή μέτρων, το σχέδιο ή έργο δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα της περιοχής. Σε μια εκτίμηση θα πρέπει επίσης να εξετάζονται και οι «συνδυαζόμενες» επιπτώσεις.

Τα στοιχεία που παρέχονται σύμφωνα με το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων που έχει καθορίσει η Επιτροπή, αποτελούν τη βάση για τον καθορισμό, από το κράτος μέλος, των στόχων διατήρησης της περιοχής.

Οι αρμόδιες εθνικές αρχές είναι οι αρχές που έχουν το δικαίωμα να χορηγούν άδεια ή συγκατάθεση για ένα σχέδιο ή έργο. Η διαβούλευση με το κοινό πρέπει να εξετάζεται βάση των διατάξεων της Οδηγίας 85/337/ΕΟΚ και της σύμβασης του Aarhus (1998), η οποία στοχεύει στην εισαγωγή ελάχιστων διαδικαστικών ρυθμίσεων που θα εγγυώνται τα δημόσια δικαιώματα πρόσβασης στις πληροφορίες, συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και πρόσβασης στη δικαιοσύνη στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος. Παρόλο που η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση του Aarhus τον Ιούνιο του 1998, δεν συγκαταλέγεται στις 17 χώρες που συνέβαλαν στο να τεθεί η Σύμβαση σε ισχύ. Ανήκει στις λεγόμενες «βραδυκίνητες» χώρες, μαζί με άλλες 24, οι οποίες υπέγραψαν μεν αλλά δεν έχουν κυρώσει τη Σύμβαση μέχρι τώρα.

Η ακεραιότητα μιας περιοχής αναφέρεται στις οικολογικές της λειτουργίες. Η απόφαση για το κατά πόσον παραβιάζεται πρέπει να εστιάζεται και να περιορίζεται στους στόχους διατήρησης της περιοχής.

3.4.4 Παράγραφος 4

Η παράγραφος 4 αναφέρει: «*Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο ή έργο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία συνολικής συνοχής του «ΦΥΣΗ 2000». Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε. Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή / και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος».*

Οι διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 6 ισχύουν όταν τα αποτελέσματα της προκαταρκτικής εκτίμησης δυνάμει της παραγράφου 3 είναι αρνητικά ή αμφίβολα αν

δηλαδή υπάρχει περίπτωση να επηρεαστεί αρνητικά κάποιος οικότοπος λόγω της υλοποίησης – κατασκευής κάποιου σχεδίου ή έργου στην εν λόγω περιοχή.

Είναι λογικό να θεωρείται ότι «οι επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων και των λόγων οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα» αφορούν καταστάσεις στις οποίες τα προβλεπόμενα σχέδια ή έργα αποδεικνύονται απαραίτητα μέσα στο πλαίσιο:

- Ενεργειών ή πολιτικών που έχουν ως στόχο την προστασία θεμελιωδών αξιών για τη ζωή των πολιτών (υγεία, ασφάλεια, περιβάλλον).
- Θεμελιωδών πολιτικών για το κράτος και την κοινωνία.
- Της υλοποίησης δραστηριοτήτων οικονομικού ή κοινωνικού χαρακτήρα, που πληρούν συγκεκριμένες υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας.

Τα αντισταθμιστικά μέτρα είναι μέτρα ειδικά για ένα σχέδιο ή έργο και μπορούν να έχουν διαφορετική μορφή κατά περίπτωση. Σκοπός τους είναι να αντισταθμιστούν οι αρνητικές επιπτώσεις ενός σχεδίου ή έργου σε κάποιο είδος ή ενδιαίτημα. Τα αντισταθμιστικά μέτρα αποτελούν «λύση έσχατης ανάγκης». Χρησιμοποιούνται μόνο όταν οι άλλες ασφαλιστικές δικλείδες που προβλέπει η Οδηγία είναι αναποτελεσματικές και έχει αποφασιστεί να εξεταστεί, παρ' όλα αυτά, η υλοποίηση ενός σχεδίου ή έργου το οποίο έχει αρνητικές επιπτώσεις στην περιοχή «ΦΥΣΗ 2000».

Τα αντισταθμιστικά μέτρα μπορεί να συνίστανται σε :

- Αναδημιουργία ενδιαιτήματος σε νέα, μεγαλύτερης έκτασης περιοχή, που θα ενσωματωθεί στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».
- Βελτίωση ενδιαιτήματος σε τμήμα της περιοχής ή σε άλλη περιοχή του «ΦΥΣΗ 2000», ανάλογα με την απώλεια που οφείλεται στο έργο
- Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, πρόταση νέας περιοχής βάσει της Οδηγίας για τα ενδιαίτηματα.

Το αποτέλεσμα πρέπει κανονικά να έχει πραγματοποιηθεί κατά τη στιγμή που η συγκεκριμένη περιοχή βλάπτεται από το έργο, εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι ο συγχρονισμός αυτός δεν είναι αναγκαίος για να εξασφαλιστεί η συμβολή της περιοχής στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000». Για να εξασφαλιστεί η συνολική συνοχή του

«ΦΥΣΗ 2000», τα αντισταθμιστικά μέτρα που προτείνονται για ένα έργο πρέπει επομένως:

- Να καλύπτουν στον ανάλογο βαθμό τα ενδιατήματα και τα είδη που υφίστανται αρνητικές επιπτώσεις.
- Να αφορούν στην ίδια βιογεωγραφική περιφέρεια στο ίδιο κράτος μέλος.
- Να παρέχουν λειτουργίες ανάλογες με εκείνες που αιτιολογούν τα κριτήρια επιλογής της αρχικής περιοχής.

Η απόσταση μεταξύ της αρχικής περιοχής και εκείνης των αντισταθμιστικών μέτρων δεν πρέπει ως εκ τούτου να αποτελεί εμπόδιο, εφόσον δεν επηρεάζει τη λειτουργικότητα της περιοχής και τους λόγους της αρχικής επιλογής της.

Το κράτος μέλος υποχρεούται να λάβει αντισταθμιστικά μέτρα από την έναρξη ισχύος του άρθρου 6. Η χρηματοδότηση του μπορεί να ανήκει στην αρμοδιότητά του.

Η κοινοποίηση των αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει να διευκολύνει την Επιτροπή να εκτιμήσει τον τρόπο με τον οποίο επιδιώκεται η επίτευξη των στόχων διατήρησης της εκάστοτε περιοχής στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ωστόσο, δεν είναι ο ρόλος της Επιτροπής να προτείνει αντισταθμιστικά μέτρα.

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 6 θεωρείται ότι εφαρμόζεται σε όλες τις περιοχές στις οποίες βρίσκονται ενδιατήματα ή /και είδη προτεραιότητας, όταν αυτά τα είδη και ενδιατήματα θίγονται.

Οι εθνικές αρχές δύνανται να επιτρέψουν την υλοποίηση του σχεδίου ή έργου, μόνον εάν αποδειχθεί ότι συντρέχουν οι προαναφερθέντες λόγοι υπέρτατου δημοσίου συμφέροντος και εντός των ορίων στα οποία το συγκεκριμένο σχέδιο ή έργο κρίνεται απαραίτητο για την εξυπηρέτηση του εν λόγω δημοσίου συμφέροντος.

Τέλος, Η Επιτροπή, κατά την έκδοση της γνώμης της, πρέπει να σταθμίζει τις οικολογικές αξίες που επηρεάζονται σε σχέση με τους προβαλλόμενους επιτακτικούς λόγους και να αξιολογεί τα αντισταθμιστικά μέτρα. Η γνώμη δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, αλλά σε περίπτωση παράβασης της κοινοτικής νομοθεσίας, είναι δυνατόν να κινηθεί νομική διαδικασία. (*Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Διαχείριση των περιοχών του Δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», 2000*)

3.5 Διαδικασία δημιουργίας δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»

Η δημιουργία του δικτύου περιλαμβάνει 3 χρονικά στάδια:

- 1^ο Στάδιο(Εως 1995): Κάθε κράτος μέλος έπειτα από μελέτη έπειτα από μελέτη του Παραρτήματος ΙΙΙ και βασισμένο στα κριτήρια που αναφέρονται εκεί, προτείνει ένα κατάλογο τόπων, όπου αναφέρει ποιοι από τους τύπους των φυσικών οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και ποια από τα τοπικά είδη του παραρτήματος ΙΙ απαντώνται στους εν λόγω τόπους.
- 2^ο Στάδιο(Εως 1998): Η Επιτροπή αξιολογεί τον παραπάνω κατάλογο και καταρτίζει τον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Τόπων Κοινοτικής Σημασίας.
- 3^ο Στάδιο (Εως 2004): Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης.

3.6 Το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η κατάρτιση του Εθνικού Καταλόγου με τις προτεινόμενες προς ένταξη περιοχές στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» πραγματοποιήθηκε μέσω του προγράμματος «Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας της Ελλάδας. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε από το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) σε συνεργασία με τα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Πάτρας και Αθήνας.

Κάθε χωρική ενότητα εντοπίστηκε σε χάρτη κλίμακας 1:100.000 και συνοδεύτηκε από «Πληροφοριακό Δελτίο» με πληροφορίες σχετικά με τους τύπους «οικοτόπων» και για τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που εμφανίζονται σε αυτήν (έκταση, πληθυσμοί, κάλυψη γής, απειλές, αξιολόγηση κλπ). Η κλίμακα για τους χάρτες που χρησιμοποιήθηκε δεν επιτρέπει τον ακριβή εντοπισμό των προστατευτέων χωρικών ενοτήτων, ενώ η γραμμή οριοθέτησης (πάχους 3mm) αντιστοιχεί σε ζώνη εύρους 300μ. Επομένως, η επιλογή της κλίμακας κρίνεται μάλλον ατυχής όσον αφορά τις δυνατότητας χωρικού σχεδιασμού που προσφέρει.

Αρχικά καταγράφηκαν συνολικά 296 περιοχές του Εθνικού καταλόγου συνολικής έκτασης 30 εκ. στρεμμάτων, έκταση που εκτιμάται σε ποσοστό 18,2 % της συνολικής έκτασης της χώρας. Τελικά, η πρόταση που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή

περιλαμβάνει 319 περιοχές συνολικής έκτασης περίπου 30 εκ στρεμμάτων, ποσοστό που εκτιμάται σε 18 % της έκτασης της χώρας, οι οποίες αποτελούν τους Τοπους Κοινοτικής Σημασίας. Οι περιοχές που προτάθηκαν προς ένταξη στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» περιλαμβάνουν κατά προτεραιότητα τόπους που έχουν ήδη καθεστώς προστασίας βάση της Εθνικής Νομοθεσίας (εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, μνημεία της φύσης, καταφύγια θηραμάτων, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους, ζώνες οικιστικού ελέγχου) και διεθνών συμβάσεων. Επίσης προτείνονται τόποι όπου έχουν γίνει αντικείμενο μελετών αξιολόγησης (Ειδικές Χωροταξικές και Περιβαλλοντικές Μελέτες) και τόποι που περιλαμβάνουν ήδη χρηματοδοτούμενα προγράμματα. Τέλος εντάχθηκαν στον Εθνικό Κατάλογο υγρότοποι, δασικές εκτάσεις παράκτια, νησιωτικά και ορεινά οικοσυστήματα που εμφανίζουν αξιόλογα οικολογικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες. (ΥΠΕΧΩΔΕ, Οδηγία των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και το Δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000»)

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθούμε και στα μελλοντικά προβλήματα που θα παρουσιάσει η εφαρμογή της Οδηγίας των Οικοτόπων σε σχέση με τα παραρτήματα IV (Ζωικά και φυτικά είδη Κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία) και V (είδη ζώων και φυτών Κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η απόσπαση από το φυσικό τους περιβάλλον και η εκμετάλλευση είναι δυνατόν να ρυθμίζονται με διαχειριστικά μέτρα). Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται αναντιστοιχία ανάμεσα στο περιεχόμενο των εν λόγω παραρτημάτων και στα είδη που χρίζουν προστασίας στον Ελλαδικό χώρο.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του λύκου. Η παρουσία -του συγκεκριμένου είδους είναι επιβεβαιωμένο πως έχει περιοριστεί στην Ηπειρωτική Ελλάδα, δεδομένου ότι πρακτικές του παρελθόντος, κυρίως όπως η επικήρυξη του είδους, είχαν ως δυσμενές αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση των πληθυσμών του. Η Κοινοτική Νομοθεσία μέσα από την Οδηγία των Οικοτόπων εντάσσει το λύκο στην κατηγορία του προστατευόμενου είδους, διαβαθμίζοντας όμως την προστασία του στις μη υπαγόμενες σε κάποιο ειδικό καθεστώς προστασίας περιοχές. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Οδηγία, από τη μια ο λύκος ανήκει στα είδη για τα οποία είναι αναγκαία η θέσπιση Ειδικών Περιοχών Διατήρησης και από την άλλη ο ελληνικός χώρος διαμοιράζεται σε δύο ζώνες, όπου στη μεν μια ζώνη χαρακτηρίζεται ως είδος αυστηρώς προστατευόμενο, στη δε άλλη ως είδος που απολαμβάνει απλή προστασία.

Ακόμη, με την Οδηγία 92/43 δεν θεωρούνται ως είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος και επομένως προστατευόμενα, το ελάφι, το ζαρκάδι και το αγριογούρουνο καθώς οι

πληθυσμοί αυτών είναι πολυάριθμοι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Πλην όμως, η ορθή δικαική προστασία των ειδών δεν πρέπει να λαμβάνει υπόψη την πληθυσμιακή πυκνότητα των ειδών μόνο στο ευρύ γεωγραφικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε κάθε επιμέρους γεωγραφική περιοχή. (Χαινταρλής, Μ., Σεπτέμβριος 2001).

3.7 Η ορθή εναρμόνιση προς την Οδηγία των Οικοτόπων

Στις 28.12.1998, με την Κ.Υ.Α. 33318/3028 περί «καθορισμού μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» η Οδηγία των Οικοτόπων εντάσσεται στο εθνικό δίκαιο.

Το βασικό ερώτημα που τίθεται αυτόματα είναι το κατά πόσον με την εναρμόνιση αυτή δημιουργήθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό ο κυριότερες τουλάχιστον νομικό-διοικητικές προϋποθέσεις εφαρμογής της στις περιοχές, που ήδη αποτελούν μέρος του δικτύου.

Πέραν από την ενσωμάτωση των τεχνικών λεπτομερειών που θα έπρεπε ούτως ή άλλως να περιλαμβάνονται στην υπουργική απόφαση εναρμόνισης, το «στρατηγικό σημείο» που καθορίζει και τη φυσιογνωμία της είναι αναμφίβολα ο επιλεγόμενος τρόπος σύνδεσης των κοινοτικών προβλέψεων με την εθνική νομικό-διοικητική πραγματικότητα και κυρίως με το Νόμο 1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος». Όπως προκύπτει από πολλά σημεία της Κ.Υ.Α. ο έλληνας νομοθέτης επιλέγει τη στενή αν όχι ανελαστική σύνδεση της Οδηγίας με το Ν.1650/86 δηλ. την ενεργοποίηση της μέσω των διαδικασιών του 1650/86(απαιτήσεις εκπόνησης ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης, έκδοσης προεδρικού διατάγματος κλπ.) (Χαινταρλής, Μ.,2002)

Οι παραπάνω απαιτήσεις όμως έχει αποδειχθεί ότι αποτέλεσαν και αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα ουσιαστικής και αποτελεσματικής εφαρμογής του ίδιου του 1650/86 πόσο μάλλον της Οδηγίας των οικοτόπων. Ακόμη, η μεγάλη ετερογενεία που παρουσιάζουν οι περιοχές του δικτύου, τόσο ως προς την έκταση αλλά και τα περιβαλλοντικά τους χαρακτηριστικά δεν δικαιολογεί την σε όλες τις περιπτώσεις εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης.

Προτείνεται λοιπόν η το μεγαλύτερο δυνατόν αποσύνδεση της Οδηγίας από το Ν. 1650/86 έτσι ώστε να η εφαρμογή της να αποκτήσει μεγαλύτερη ευελιξία και

αποτελεσματικότητα ως προς την επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000».

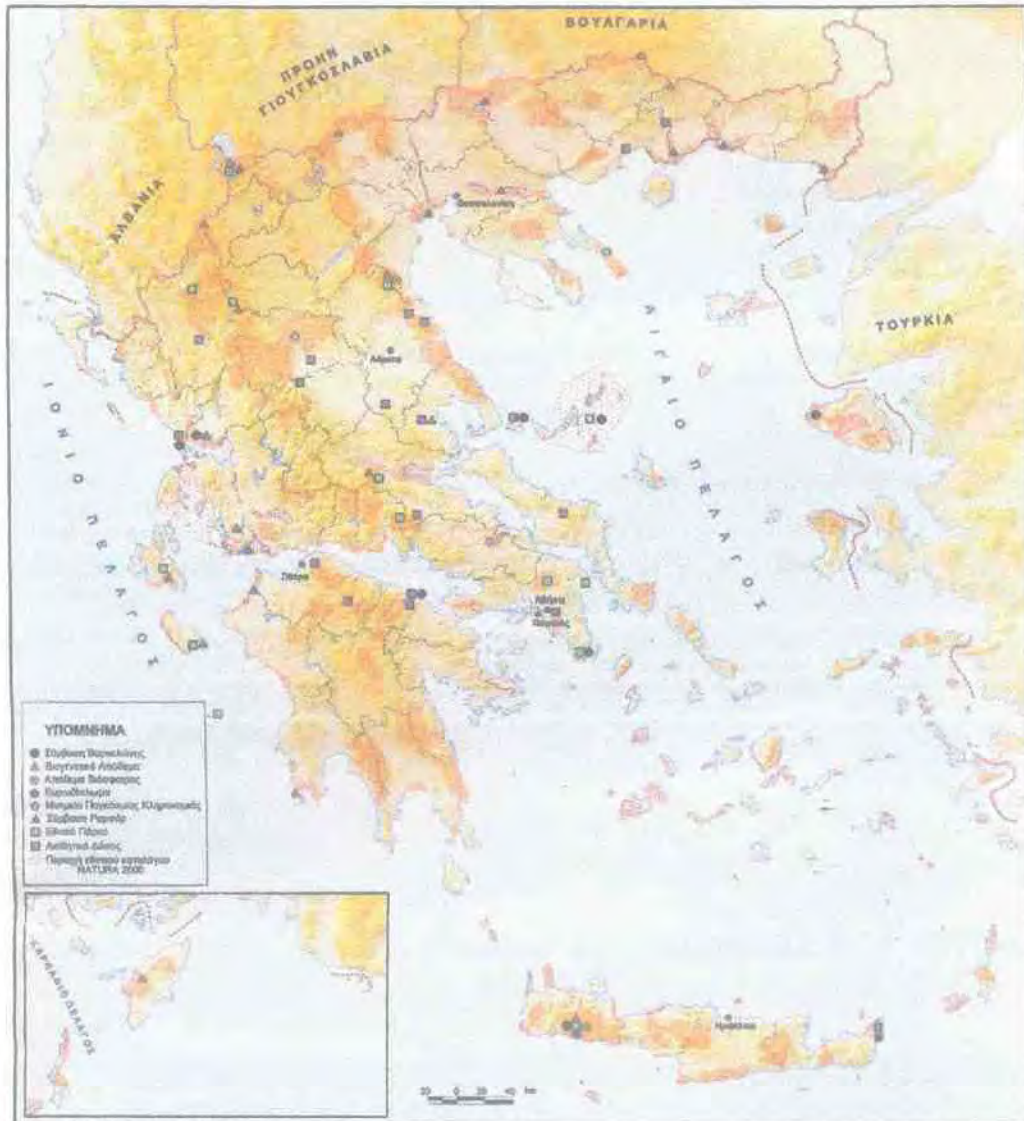
3.8 Άλλες διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος

Παρακάτω ακολουθούν και άλλοι, εκτός από τους προαναφερθέντες, κανόνες δικαίου που περιέχουν διατάξεις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος:

- Α.Ν. 420 / 1970, «Αλιευτικός κώδικας» (Α 27).
- Ν. 743 / 1977, «Περί προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και ρύθμισης συναφών θεμάτων» (Α 319).
- Απόφαση 82/461/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουνίου 1984, «Περί της σύναψης Σύμβασης της Βόννης περί της διατήρησης των αποδημητικών ειδών που ανήκουν στην άγρια πανίδα».
- Κ.Υ.Α. 414985/1985, Περί μέτρων διαχείρισης της άγριας πτηνοπαγίδας, σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 79/409 περί της διατήρησης των αποδημητικών ειδών που ανήκουν στην άγρια πανίδα».
- Κ.Υ.Α. 261554/1985, «Περί καθορισμού των ελληνικών διαχειριστικών αρχών για την εφαρμογή του Καν. 82/3626, για την εφαρμογή στην Κοινότητα της Σύμβασης της Ουάσιγκτον (CITES) για το διεθνές εμπόριο των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση»(Β 112).
- Κανονισμός 2078 / 92 / ΕΟΚ του Συμβουλίου της 30^{ης} Ιουνίου 1992, «Σχετικά με τις μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου» (L 215).
- Κανονισμός 2080 / 92 του Συμβουλίου της 30ης Ιουνίου 1992, «Για τη θέσπιση κοινωνικού καθεστώτος ενισχύσεων των μέτρων για τα δάση στον τομέα της γεωργίας (L 215).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1626/94 του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 1994, «Για τη θέσπιση ορισμένων τεχνικών μέτρων διατήρησης των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο» (L 171). (Βαβίζος, Γ. και Ζανάκη, Μ., 1998)

3.10 Χάρτης Προστατευόμενων περιοχών

Στον παρακάτω χάρτη φαίνονται οι σημαντικότερες προστατευόμενες περιοχές στον Ελληνικό χώρο. Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι στην απεικόνιση η χωρική διάσταση λαμβάνεται υπόψη μόνο για τις περιοχές του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000».

ΧΑΡΤΗΣ: Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα

Αρχείο ΕΚΒΥ / Κώστας Παρμενόπουλος

3.11 Χρηματοδότηση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»

3.11.1 Εισαγωγή

Το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο όσον αφορά στην προστασία της φύσης στην ΕΕ και αναμένεται να επιφέρει σημαντικά οφέλη όχι μόνο στις προστατευόμενες περιοχές αλλά και στους κατοίκους των περιοχών αυτών. Ανάμεσα στα παραπάνω οφέλη συγκαταλέγονται και η διατήρηση του περιβάλλοντος σε καλή κατάσταση, η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς η δυνατότητα ανάπτυξης τουρισμού κατάλληλης μορφής (οικοτουρισμός). Παράλληλα προσφέρει τη δυνατότητα κι άλλων δράσεων, όπως η διαχείριση των υδάτινων πόρων και η παραγωγή τροφής και ξυλείας. Σχεδόν το σύνολο του δικτύου απαιτεί την κατάλληλη διαχείριση, έτσι ώστε αφενός να επιτευχθεί ο στόχος της προστασίας και αφετέρου να αποκατασταθούν ορισμένες περιοχές όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Για την επίτευξη λοιπόν των στόχων που έχουν τεθεί με την Οδηγία 92/43 ΕΟΚ είναι επεβεβλημένη η επαρκής χρηματοδότηση του δικτύου.

3.11.2 Συνολική έκταση του δικτύου

Η συνολική έκταση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» δεν είναι ακόμη γνωστή. Οι τελευταίες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρουν ότι το 7-10% του Κοινοτικού εδάφους έχουν προταθεί ως Τ.Κ.Σ. (Οδηγία των Οικοτόπων) και το 6% ως Ζ.Ε.Π. (Οδηγία 79/409). Αυτή τη στιγμή είναι αδύνατο να γίνει μια ακριβής εκτίμηση όσον αφορά στις επικαλύψεις μεταξύ των προτεινόμενων Τ.Κ.Σ. και Ζ.Ε.Π. Πάντως η εκτίμηση της Επιτροπής είναι ότι μαζί καλύπτουν περίπου το 15% του εδάφους της Ε.Ε. , περίπου 485.000 Χλμ².

3.11.3 Τύποι δραστηριοτήτων που επιφέρουν χρηματικό κόστος

Σχεδόν το σύνολο του δικτύου απαιτεί ενεργή διαχείριση που, συχνά χαρακτηρίζεται ως «εντάσεως εργασίας», έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι της

προστασίας και της αποκατάστασης. Οι δραστηριότητες που επιφέρουν χρηματικό κόστος είναι:

- Αγορά / Ενοικίαση γης.
- Πάγια κεφάλαια και υποδομή(κτίρια, διαδρομές, μηχανήματα κλπ).
- Ανάπτυξη και διαχείριση σχεδίων.
- Αποκατάσταση οικοτόπων και απαιτούμενη εργασία για τη διαχείριση των οικοτόπων.
- Αποζημίωση για τα δικαιώματα / έσοδα που στερούνται οι ιδιοκτήτες της γης που βρίσκονται οι οικότοποι
- Προστασία – διαφύλαξη των οικοτόπων.
- Παρακολούθηση και έρευνα.
- Εκπαίδευση και διαφήμιση – προώθηση.

Η εγκατάσταση λοιπόν του δικτύου αλλά και η συντήρησή του θα χρειαστεί και επενδύσεις κεφαλαιουχικού χαρακτήρα, αλλά και κεφάλαια για λειτουργικά έξοδα.

3.11.4 Εκτίμηση κόστους διαχείρισης του δικτύου

Το συνολικό κόστος διαχείρισης του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» είναι πολύ δύσκολο να υπολογιστεί με ακρίβεια. Είναι όμως σαφές, ότι το κόστος διαφέρει σημαντικά από περιοχή σε περιοχή και από οικοσύστημα σε οικοσύστημα. Για παράδειγμα το κόστος τείνει να είναι χαμηλότερο σε θαλάσσια, υψίπεδα και δασώδη οικοσυστήματα και υψηλότερο σε καλλιεργήσιμα.

Κάποιες μελέτες που έχουν ολοκληρωθεί μας δίνουν κάποια ένδειξη για το μέγεθος του συνολικού κόστους διαχείρισης του δικτύου. Η μελέτη για το Birdlife International (*Stones et al, 1999*) εκτιμά ότι το λειτουργικό κόστος κυμαίνεται ανάμεσα σε 2.5 με 3 δις ευρώ το χρόνο, που αντιστοιχεί στο 0.04% του ΑΕΠ της ΕΕ. Για τον υπολογισμό του παραπάνω κόστους χρησιμοποιήθηκαν τέσσερα διαφορετικά μοντέλα διαφορετικής πολυπλοκότητας, παίρνοντας ως δεδομένο ότι το κόστος ανα εκτάριο / έτος ανέρχεται σε 80 ευρώ. Οι παραπάνω εκτιμήσεις θεωρήθηκαν μετριοπαθείς , αφού χρησιμοποιήθηκαν μετριοπαθείς εκτιμήσεις, όσον αφορά στη

συνολική έκταση του δικτύου και καθώς συμπεριελήφθησαν μόνο τα λειτουργικά κόστη και όχι τα κόστη αγοράς γης και τα κόστη αποκατάστασης οικοσυστημάτων.

Το Birdlife εκτιμά ότι η χρηματοδότηση που προβλέπεται για το δίκτυο αντιστοιχεί μόλις στο 1 δις ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί μόλις στο 0.01 του ΑΕΠ και προτείνει αύξηση της τάξεως του 1.5 δις ευρώ το χρόνο.

Στη μελέτη του Birdlife αναφέρονται επίσης και οι ακόλουθες εκτιμήσεις για το κόστος διαχείρισης του δικτύου. Στις παρακάτω εκτιμήσεις το κόστος είναι σε γενικές γραμμές το ίδιο με το παραπάνω, αλλά έγιναν διαφορετικές παραδοχές όσον αφορά στο συνολικό μέγεθος του δικτύου και στο ετήσιο κόστος διαχείρισης ανα εκτάριο:

- *Goriup (1990)*. Το κόστος διαχείρισης εκτιμάται σε 3.2 δις ευρώ το χρόνο θεωρώντας ως μέσο ετήσιο διαχειριστικό κόστος ανα εκτάριο τα 145 ευρώ. Η συνολική έκταση του δικτύου θεωρήθηκε 21.5 εκατομμύρια εκτάρια.
- *Lierdeman (1996)*. Το κόστος διαχείρισης εκτιμάται σε 0.5 – 5 δις ευρώ το χρόνο θεωρώντας ως μέσο ετήσιο διαχειριστικό κόστος ανα εκτάριο τα 50 – 500 ευρώ. Οι παραπάνω προβλέψεις προέκυψαν από ανάλυση σχεδίων στα πλαίσια του LIFE – Natura.
- *James et al (1999)*. Η πρόβλεψη είναι ότι για ένα δίκτυο προστατευόμενων περιοχών που καλύπτει περίπου το 10% του συνολικού εδάφους της Ένωσης απαιτούνται περίπου 2.6 δις δολάρια το χρόνο.

Άλλες μελέτες δίνουν διαφορετικά εκτιμώμενα ετήσια κόστη ανά εκτάριο ανάλογα με τις περιοχές και τους τύπους των οικοσυστημάτων. Πάντως τα 80 ευρώ ανα εκτάριο ανα έτος, καθώς και μια συνολική έκταση δικτύου ίση με 485.000 Χλμ² που απαιτούν 3.9 δις ευρώ για την ικανοποιητική διαχείρισή τους αποτελούν κατά τη γνώμη μας μια ρεαλιστική εκτίμηση.

3.11.5 Επιπτώσεις μελλοντικής διεύρυνσης στο κόστος διαχείρισης

Με τη διεύρυνση της ΕΕ, το κόστος διαχείρισης του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά. Στις χώρες της Κεντροανατολικής Ευρώπης βρίσκεται μεγάλο μέρος της βιοποικιλότητας της Ευρώπης. Ακόμη, στις εν λόγω

χώρες βρίσκεται μεγάλος αριθμός από περιοχές που έχουν ελάχιστα επηρεαστεί από την ανάπτυξη και την εντατικοποίηση της οικονομίας και χρίζουν άμεσης προστασίας. Η προστασία των παραπάνω περιοχών, καθώς και η προώθηση μιας αειφορικής γεωργικής ανάπτυξης, αναμένεται να αποτελέσουν μεγάλη πρόκληση για την ΕΕ. Ακόμη πρέπει να αναφέρουμε πως λόγω έλλειψης χρηματικών πόρων, οι χώρες την Κεντροανατολικής αναμένεται να βασιστούν στις χρηματοδοτήσεις της Ένωσης για να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».

3.11.6 Χρηματοδοτικοί φορείς

Μια πρόχειρη εκτίμηση του Birdlife International δείχνει ότι τα διαθέσιμα κεφάλαια για τη διαχείριση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» πρέπει να αυξηθούν κατά 1.5 δις ευρώ το χρόνο. Αν λάβουμε υπόψη μας και τα κόστη αγοράς γης, αποκατάστασης οικοτόπων και της διεύρυνσης της ΕΕ, τα απαιτούμενα κεφάλαια γίνονται ακόμη περισσότερα.

Το άρθρο 8 της Οδηγίας 92/43 ΕΟΚ προβλέπει ότι θα υπάρχει Κοινοτική χρηματοδότηση που θα συμβάλει στην κάλυψη του κόστους διαχείρισης του δικτύου. Διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αυτό το σκοπό όπως το LIFE – Nature, διαρθρωτικά ταμεία, Κοινοτικές πρωτοβουλίες όπως το LEADER και το INTERREG καθώς και προγράμματα αγροπεριβαλλοντικών ενισχύσεων.

Ο παρακάτω πίνακας καταδεικνύει ότι – αν και η χρηματοδότηση για την προστασία της φύσης από το LIFE – Nature είναι πολύ μικρή σε σχέση με το κόστος διαχείρισης του δικτύου – μόνο ένα μικρό μέρος της χρηματοδότησης της Κοινότητας για προγράμματα από πηγές χρηματοδότησης όπως το Ταμείο Συνοχής, Διαρθρωτικά Ταμεία, INTERREG, LEADER, Rural Development Programme, θα χρειαζόταν να διατεθεί για να καλυφθούν τα κόστη διαχείρισης του δικτύου.

Πίνακας : 1

	Προϋπολογισμός 2002 (Εκατομμύρια Ευρώ)
Rural Development Regulation	4.495
Structural Funds	30.879
Cohesion Fund	2.789
LEADER+	312
Intereg III	880
LIFE - Nature	60

Πηγή : Ιδία επεξεργασία

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν πολλά παραδείγματα χρηματοδότησης της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών μέσω των παραπάνω προγραμμάτων. Πολλές μελέτες περιγράφονται αναλυτικά στα ραπόρτα για την Ευρωπαϊκή επιτροπή από το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής και το TERRA (*Sunyer and Manteiga, 1998*).

Παρακάτω ακολουθεί μη σύντομη περιγραφή των επιμέρους χρηματοδοτικών φορέων του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»:

- **The Rural Development Regulation:** Το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» καλύπτει ένα μεγάλο φάσμα οικοτόπων με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Ανάμεσα σ αυτούς και αρκετούς οι οποίοι καλλιεργούνται άρα εμπίπτουν σε αγροπεριβαλλοντικές ενισχύσεις. Ακόμη τα κράτη μέλη μπορούν να χρηματοδοτήσουν μελέτες που αφορούν φύτευση και διαχείριση δασών.

Λόγω του ότι λίγα αγροπεριβαλλοντικά και δασικά προγράμματα έχουν ως στόχο περιοχές του «ΦΥΣΗ 2000» είναι δύσκολος ο υπολογισμός της συμβολής τέτοιου είδους προγραμμάτων στη χρηματοδότηση του δικτύου. Παρ όλα αυτά, είναι αρκετά πιθανό τέτοιου είδους μελέτες να συνεισφέρουν ουσιαστικά στο κόστος διαχείρισης πολλών περιοχών του δικτύου. Οι χρηματικοί πόροι της RDR αναμένεται άλλωστε να αυξηθούν, καθώς υπάρχει μετατόπιση κεφαλαίων από τον πρώτο στο δεύτερο πυλώνα της Κ.Α.Π.

- **Ταμείο Συνοχής:** Ο εν λόγω χρηματοδοτικός φορέας χρηματοδοτεί κυρίως δράσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον και τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφοράς

στα κράτη – μέλη της Ένωσης. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις προτεραιότητες της Ένωσης όταν αξιολογεί τις διάφορες προτάσεις για χρηματοδότηση. Οι διάφορες οδηγίες καθιστούν προτεραιότητες και κατευθύνουν τις Ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις (πχ έργα σχετικά με τη ανεύρεση πόσιμου νερού, διάθεση υγρών αποβλήτων, διάθεση στερεών αστικών αποβλήτων). Αν και το Ταμείο Συνοχής κυρίως χρηματοδοτεί μεγάλα έργα περιβαλλοντικής υποδομής, στο παρελθόν έχουν χρηματοδοτηθεί και δράσεις με στόχο την περιβαλλοντική προστασία. Συγκεκριμένα κατά την περίοδο 1993-94 χρηματοδοτήθηκε το 3,9% των εγκεκριμένων δράσεων με στόχο την περιβαλλοντική προστασία, με συνολικό κόστος 20 εκατομμύρια ευρώ. (Sunyer and Manteiga, 1998).

- Διαρθρωτικά Ταμεία

1. European Agricultural Guidance and Guarantee Fund: Μέσω του συγκεκριμένου φορέα έχουν χρηματοδοτηθεί δράσεις με στόχο τόσο την αειφορική ανάπτυξη του αγροτικού περιβάλλοντος, όσο και την προστασία, βελτίωση και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος.

Για παράδειγμα σε περιοχές στην Ισπανία (Στόχου 1), σε σχέδια αγροτικής ανάπτυξης έχουν συμπεριλάβει και στοιχεία περιβαλλοντικής προστασίας. Στις περιοχές της Καστίλης και της Λυών, το πρόγραμμά συμπεριέλαβε σαν μέτρο «την προστασία της βιοποικιλότητας, των οικοτόπων και της άγριας ζωής». Το συνολικό ποσό που επενδύθηκε στο παραπάνω μέτρο το χρονικό διάστημα 1994 – 1996 ανέρχεται σε 5,8 εκατομμύρια ευρώ, από τα οποία τα 1,9 εκατομμύρια σε προστατευόμενες περιοχές. (Sunyer and Manteiga, 1998).

2. European Regional Development Fund: Ένα παράδειγμα υποπρογράμματος του E.R.D.F το οποίο έχει συμβάλει στην προστασία στην Ελλάδα είναι το «Διαχείριση και Προστασία των Φυσικών Οικοτόπων» με συνολικό προϋπολογισμό 53 εκατομμύρια ευρώ για το χρονικό διάστημα 1994 – 1999. Μεγάλο μέρος του παραπάνω ποσού δαπανήθηκε για τη χρηματοδότηση δράσεων προστασίας στα πλαίσια του «ΦΥΣΗ 2000». Για παράδειγμα στις λίμνες Πρέσπες, χρηματοδοτήθηκαν περιβαλλοντικές μελέτες, διαχειριστικά σχέδια, κέντρα πληροφόρησης, υποδομή για την υποδοχή επισκεπτών και πρωτοβουλίες με στόχο την ενημέρωση.

Αν και το E.R.D.F επικεντρώνεται κυρίως στη χρηματοδότηση έργων υποδομής, θα μπορούσε να στηρίξει και «την ανάπτυξη επενδύσεων τουριστικού και πολιτιστικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, με την προϋπόθεση ότι δημιουργούν αντίστοιχες θέσεις εργασίας». (άρθρο 2 παρ. 2(δ) του 1783/1999 για το E.R.D.F).

- Financial Fisheries Orientation Instrument (FIFG): Ο συγκεκριμένος χρηματοδοτικός φορέας στοχεύει στην επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα στους θαλάσσιους πόρους και στην εκμετάλλευσή τους. Παράδειγμα εφαρμογής του συγκεκριμένου χρηματοδοτικού φορέα μπορούμε να δούμε στην Ισπανία. Ένα από τα υποπρογράμματα που χρηματοδοτεί το F.I.F.G. είναι και αυτό της Παράκτιας Θαλάσσιας Ζώνης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα, με χρηματοδότηση που ανέρχεται σε 29,8 εκατομμύρια ευρώ, έχει ως στόχο την προστασία και ανάπτυξη των αλιεύσιμων πόρων σε διάφορες περιοχές. Στις επιμέρους δράσεις του περιλαμβάνει την κατασκευή τεχνητών υφάλων και την εγκαθίδρυση θαλάσσιων εκτροφείων, πολλές εκ των οποίων είναι κοινές μ' αυτές του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»
 - Κοινοτικές Πρωτοβουλίες: Από τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες το LEADER και το INTERREG προσφέρουν τις περισσότερες ευκαιρίες στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000».
1. LEADER: Στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος είναι να προωθήσει «την ενδογενή και συχνά καινοτόμα αγροτική ανάπτυξη, που δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες (σε τοπικό επίπεδο) να επανεκτιμήσουν την ίδια τους τη δυναμική ανάπτυξης». Η καινοτομία έγκειται στο ότι οι τοπικοί φορείς προτείνουν και διαχειρίζονται τις σχετικές δράσεις, σεβόμενοι πάντα μια σειρά από περιορισμούς που θέτει η Επιτροπή. Η αποκεντρωτική φύση του παρόντος εργαλείου, προσφέρει πολλές και μεγάλες ευκαιρίες για αγροτική ανάπτυξη και προστασία. Το εν λόγω πρόγραμμα θα βρίσκεται εν ενεργεία στο χρονικό διάστημα 2000 – 2006 και θα έχει προϋπολογισμό της τάξεως των 2.020 εκατομμυρίων ευρώ (E.A.G.G.F.). Στόχος του LEADER+ είναι να ενθαρρύνει την εφαρμογή ενοποιητικών, υψηλής ποιότητας και πρωτότυπων στρατηγικών που να προωθούν την αειφόρο ανάπτυξη. Ανάμεσα στους στόχους του είναι και

«η επαύξηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς». Έτσι, δράσεις με στόχο την προστασία είναι επιλέξιμες.

2. INTERREG: Η εν λόγω πρωτοβουλία δημιουργήθηκε το 1990 με στόχο την ανάπτυξη διασυνοριακής συνεργασίας και την προσφορά βοήθειας στην περιοχές που βρίσκονται στα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα της ΕΕ έτσι ώστε να ξεπεράσουν τα προβλήματα που πηγάζουν από τη σχετική τους απομόνωση. Το πρόγραμμα INTERREG III (2000-2006) με προϋπολογισμό της τάξεως των 4,875 εκατομμυρίων ευρώ από το E.R.D.F., έχει τον προαναφερθέντα στόχο με επιπλέον στόχο την προώθηση διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας.

Το INTERREG III – Α (διασυνοριακή συνεργασία) περιλαμβάνει στις προτεραιότητές του και «την ενθάρρυνση για προστασία του περιβάλλοντος (τοπική και παγκόσμια κλίμακα), την αύξηση της απόδοσης της ενέργειας και την προώθηση ενέργειας ανανεώσιμων πηγών». Το INTERREG III – Β (διεθνής συνεργασία) έχει ως στόχο «την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος και της καλής διαχείρισης των φυσικών πόρων, κυρίως των υδάτινων».

Μεγαλύτερης ακόμη σημασίας, η λίστα των προτεραιοτήτων και μέτρων του strand Β του INTERREG που περιλαμβάνει:

- ✓ «Συμβολή στην περαιτέρω ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου (ΦΥΣΗ 2000) που συνδέει τις προστατευόμενες περιοχές περιφερειακής, εθνικής διεθνούς και διευρωπαϊκής σημασίας».
- ✓ «Δημιουργική αποκατάσταση υποβαθμισμένων από ανθρώπινες δραστηριότητες περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών που απειλούνται από αγροτική εγκατάλειψη».
- ✓ «Προώθηση καινοτόμου χαρακτήρα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων που βρίσκονται σε αγροτικές περιφέρειες, με σκοπό την ανάπτυξη του οικοτουρισμού, ιδίως σε αραιοκατοικημένες περιοχές».

Μέσω του INTERREG έχουν χρηματοδοτηθεί αρκετές δράσεις προωθώντας τη διαπεριφερειακή συνεργασία στη διαχείριση περιοχών ενταγμένων στο «ΦΥΣΗ 2000». Χαρακτηριστικό το παράδειγμα προστασίας ενός συγκεκριμένου είδους γλάρων σε Ουαλία και Ιρλανδία.

- LIFE – Nature: Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι το μοναδικό σε επίπεδο ΕΕ με στόχο τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Από τη δημιουργία του το 1992 και μετά, έχει συμβάλει τα μέγιστα στη διαχείριση των σημαντικών περιβαλλοντικά περιοχών της Κοινότητας. Εικοσιτέσσερα υπό εξαφάνιση πτηνά έχουν προγράμματα με στόχο την προστασία τους εξ ολοκλήρου χρηματοδοτούμενα από το LIFE – Nature. Στο χρονικό διάστημα 1992 – 1998, μόνο το 40% των επιλέξιμων σχεδίων-δράσεων προστασίας χρηματοδοτήθηκαν, υποδηλώνοντας ότι σε πιθανή μελλοντική αύξηση του προϋπολογισμού δεν θα υπήρχε έλλειψη σχεδίων – δράσεων για χρηματοδότηση.

Το πρόγραμμα LIFE – Nature προσφέρει συγχρηματοδότηση στα εξής:

1. Την ανάπτυξη και διαχείριση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000».
2. Δράσεις που πρέπει να ληφθούν άμεσα με στόχο την προστασία απειλούμενων ειδών.
3. Διαχείριση των απειλούμενων οικοσυστημάτων.

Το LIFE – Nature δίνει έμφαση κυρίως στη χρηματοδότηση σχεδίων – δράσεων παρά στο κόστος διαχείρισης. Έχει ένα προϋπολογισμό που φτάνει τα 300 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2000 – 2004, δηλαδή περίπου 75 εκατομμύρια ευρώ το χρόνο.

3.11.7 Περιορισμοί και προβλήματα των σημερινών χρηματοδοτικών φορέων

Αν και τα προγράμματα που αναφέρθηκαν παραπάνω προσφέρουν αρκετές δυνατότητες όσον αφορά στη χρηματοδότηση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», παρουσιάζουν και κάποια προβλήματα –περιορισμούς που αναλύονται παρακάτω:

- Με το πρόγραμμα LIFE – Nature να αποτελεί εξαίρεση, τα παραπάνω προγράμματα δεν έχουν ως κύριο στόχο τη διαχείριση των προστατευόμενων

περιοχών αλλά είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε προωθούν την οικονομική ανάπτυξη και τη διαπεριφερειακή συνεργασία. Αν και κάποια από τα σχέδια – δράσεις που αφορούν στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» και προωθούν τους παραπάνω στόχους είναι επιλέξιμα για χρηματοδότηση, κάποια άλλα δεν είναι. Η ανάπτυξη σχεδίων – δράσεων που προωθούν πολλαπλούς στόχους αποτελεί μεγάλη πρόκληση για την Κοινότητα.

- Επικέντρωση σε συγκεκριμένες χρήσεις γης: Οι αγροπεριβαλλοντικές ενισχύσεις συνήθως επικεντρώνονται σε περιοχές οι οποίες καλλιεργούνται ή – σε μικρότερο βαθμό – σε περιοχές δασικές περιοχές. Υπάρχουν λοιπόν σαφώς λιγότερες δυνατότητες για ολοκληρωμένη διαχείριση οικοτόπων που δεν καλλιεργούνται ή δασοκομούνται.
- Επικέντρωση σε σχέδια – δράσεις συγκεκριμένου τύπου: Κάποια από τα προγράμματα χρηματοδοτούν μόνο σχέδια – δράσεις συγκεκριμένου τύπου που – πιθανώς – να μην ανταποκρίνονται στις ανάγκες του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Παραδείγματος χάρη σε κεφάλαια των διαρθρωτικών ταμείων κυρίως καλύπτουν την ανάγκη δημιουργίας πάγιου κεφαλαίου και υποδομών, παρά τα λειτουργικά – διαχειριστικά κόστη.
- Επικέντρωση σε συγκεκριμένες περιοχές: Τα παραπάνω προγράμματα συνήθως επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες περιοχές (κυρίως αυτές που υστερούν στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα). Αυτές οι περιοχές τις περισσότερες φορές - αλλά όχι πάντα - έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη χρηματοδότησης για την προστασία της φύσης.
- Περιορισμένοι χρηματικοί πόροι: Το LIFE – Nature - που είναι και το πρόγραμμα με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» - έχει πολύ μικρό προϋπολογισμό σε σχέση με το κόστος διαχείρισης του δικτύου.
- Έλλειψη εξειδίκευσης (σε περιβαλλοντικά ζητήματα) των χρηματοδοτικών φορέων: Λόγω του ότι τα παραπάνω προγράμματα έχουν μη περιβαλλοντικούς στόχους συχνά-όπως είναι λογικό-επιβλέπονται από υπεύθυνους με περιορισμένη γνώση πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Αυτό μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα χρηματοδότησης του δικτύου.
- Έλλειψη πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις με σκοπό την ανάπτυξη σχεδίων – δράσεων σε ορισμένες περιοχές : Ακόμη και να υπάρχει χρηματοδοτική προοπτική, μπορεί να υπάρχει πρόβλημα πρόσβασης στα συγκεκριμένα κεφάλαια

λόγω έλλειψης δυνατότητας ανάπτυξης συνεργασιών, η ακόμη και έλλειψη δυνατότητας δημιουργίας σχεδίων – δράσεων. Ιδιαίτερα στις χώρες της Κεντροανατολικής Ευρώπης τα παραπάνω είναι κανόνας.

3.11.8 Συμπεράσματα

Το ετήσιο κόστος διαχείρισης του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» αναμένεται σημαντικό – γύρω στα 3,9 δις ευρώ το χρόνο – χωρίς να υπολογιστεί το κόστος αγοράς γης και του παγίου κεφαλαίου. Μια σημαντική αύξηση στις χρηματοδοτήσεις του δικτύου κρίνεται αναγκαία για τη σωστή του λειτουργία του. Άλλωστε τα αναμενόμενα οφέλη που θα αποφέρει ένα επαρκώς χρηματοδοτούμενο δίκτυο στους κατοίκους των περιοχών αλλά και στο περιβάλλον, δικαιολογούν πλήρως τη μεγάλη – ομολογουμένως – δαπάνη.

Τα εν ενεργεία προγράμματα έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν μεγάλο μέρος του απαιτούμενου κόστους για τη λειτουργία του δικτύου και υπάρχουν πολλά παραδείγματα που αποδεικνύουν τον παραπάνω ισχυρισμό. Παρ' όλα αυτά υπάρχει ένα σύνολο από προβλήματα, περιορισμούς και κενά στη χρηματοδότηση. Επιπλέον προσπάθεια χρειάζεται για να εκτιμηθεί το ακριβές κόστος διαχείρισης του δικτύου, καθώς και το ποσοστό του παραπάνω κόστους που μπορεί να καλυφθεί από τα υπάρχοντα χρηματοδοτικά προγράμματα. Τα κενά στη χρηματοδότηση μπορούν να αντιμετωπιστούν αφενός εκτιμώντας το πόσο τα υπάρχοντα Ευρωπαϊκά Προγράμματα μπορούν να τροποποιηθούν, για να βελτιωθεί η καταλληλότητά τους για τη χρηματοδότηση της διαχείρισης του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» και αφετέρου με την αύξηση των διαθέσιμων χρηματικών πόρων του LIFE – Nature αναγνωρίζοντας ότι αν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν αυξηθεί ο προϋπολογισμός, τότε θα ήταν προτιμότερο το να λειτουργεί συμπληρωματικά και να μη παίζει τον κύριο ρόλο στη χρηματοδότηση του δικτύου.

3.12 Φορέας διαχείρισης δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»

Η αποτελεσματικότητα του εν λόγω δικτύου θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την επιτυχημένη επιλογή του φορέα διαχείρισης του δηλαδή, από την σωστή επιλογή διοικητικού και οργανωτικού σχήματος. Ας δούμε όμως αναλυτικά τους φορείς που θα μπορούσαν να αναλάβουν τη διαχείριση των περιοχών του δικτύου:

- Το Δημόσιο και πιο συγκεκριμένα η Δασική Υπηρεσία ή το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.
- Τοπική Αυτοδιοίκηση σε επίπεδο Περιφέρειας ή Νομαρχίας.
- Ad hoc δημιουργούμενοι φορείς Διαχείρισης δημόσιου ή ιδιωτικού χαρακτήρα.
- Νομικά πρόσωπα με συγγενές αντικείμενο ενασχόλησης.

Η υφιστάμενη νομοθεσία προβλέπει για τις περιοχές του άρθρου 18 του Ν. 1650/1986 όσο και για τις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης της Οδηγίας τη δυνατότητα ανάθεσης της διοίκησης και διαχείρισης σε ένα σημαντικό αριθμό φορέων .

Όσον αφορά λοιπόν το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» η πολιτική στον τομέα αυτό θα πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση σύστασης ενός περιορισμένου αριθμού Φορέων Διαχείρισης μόνον για τις μεγάλης οικολογικής αξίας περιοχές ενώ οι αρμοδιότητες διαχείρισης για τις υπόλοιπες περιοχές θα πρέπει να περιέλθουν είτε σε υφιστάμενες υπηρεσίες είτε να διαχυθούν σε άλλους υφιστάμενους Φορείς.

Είναι αναγκαίο ακόμη να αναζητηθεί σε νομοθετικό επίπεδο μια πιο συγκεκριμένη αντιστοιχία και σύνδεση της φυσιογνωμίας των προαναφερόμενων περιοχών με το επιλεγόμενο κάθε φορά διοικητικό σχήμα .(Χαινταρλής, Μ., 2001)

**ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΤΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ
«ΦΥΣΗ 2000»**

4. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΤΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ «ΦΥΣΗ 2000»

4.1 Εισαγωγή

Από την ανάγνωση της σχετικής οδηγίας διαπιστώνεται ότι η ρύθμιση που επιδιώκει να υλοποιήσει η ΕΕ δεν αποκλείει την ανάληψη οικονομικής δραστηριότητας εντός των ζωνών προστασίας. Η ΕΕ, με την Οδηγία 92/43 επιδιώκει με σαφήνεια το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία ως γνωστό προσπαθεί να πετύχει τη συμβίωση της προστασίας του περιβάλλοντος και της διατήρησης των συνθηκών διαβίωσης με την κοινωνική και την οικονομική ανάπτυξη. Έτσι, στο προοίμιο της οδηγίας αναφέρεται ότι ο κυριότερος σκοπός της συγκεκριμένης Κοινοτικής πρωτοβουλίας «...είναι να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις».

Επιπρόσθετα το άρθρο 2, παρ. 3 ορίζει ότι «κατά τη λήψη των μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες».

Επίσης, η ανθρώπινη οικονομική δραστηριότητα στις προστατευόμενες περιοχές όχι μόνο δεν θεωρείται ανασταλτικός παράγοντας για την επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής προστασίας, αλλά απεναντίας, όπως ρητά ορίζεται, σε ορισμένες περιπτώσεις «...απαιτεί τη διατήρησή και ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων». Με άλλα λόγια, το θεσμικό πλαίσιο όχι μόνο δεν αντιτίθεται στη διατήρηση οικονομικών δραστηριοτήτων αλλά υπό προϋποθέσεις επιτρέπει και την ανάληψη νέων. Όπως άλλωστε θα φανεί από τη μελέτη των επιμέρους δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται (πάντα υπό προϋποθέσεις) συμβατές με το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000», η ανθρώπινη παρουσία κρίνεται επεβεβλημένη για τη διατήρηση ενός σημαντικού αριθμού οικοσυστημάτων που έχουν προκύψει από την αλληλεπίδραση ανθρώπινου παράγοντα και φυσικού περιβάλλοντος για εκατοντάδες χρόνια.

Από την ίδρυση της ακόμη η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, κατέστησε θέμα πρωταρχικής σημασίας την προστασία του περιβάλλοντος (άρθρο 174). Σε μια προσπάθεια να προστατευθεί το περιβάλλον λοιπόν, έχει δημιουργηθεί ένα αρκετά σύνθετο θεσμικό πλαίσιο τόσο σε Εθνικό όσο και σε Διεθνές επίπεδο. Το πνεύμα της σημερινής εποχής όμως είναι δυνατό να περιγραφεί με μια μόνο λέξη: «αειφορία». Έτσι η Οδηγία 92/43 ΕΟΚ αφενός έρχεται να συμπληρώσει το ήδη υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο και να

ενοποιήσει τις προστατευόμενες από την Κοινότητα περιοχές (ΦΥΣΗ 2000) και αφετέρου δεν αποκλείει τη διατήρηση αλλά και την ανάληψη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων (συμπεριλαμβανομένων και των έργων υποδομής) στα πλαίσια του νέου προτύπου της αειφόρου ανάπτυξης. Απαραίτητη βέβαια προϋπόθεση είναι η συμβατότητα της οικονομικής δραστηριότητας με την προστατευόμενη περιοχή. Ακόμη, είναι αναγκαία η εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων που αναμένεται να έχει οποιοδήποτε σχέδιο που φιλοδοξεί να υλοποιηθεί όχι μόνο εντός ορίων αλλά και σε άμεση γειτνίαση με προστατευόμενη περιοχή.

Η ανάθεση πάντως, του καθορισμού των κανονιστικών, διοικητικών και συμβατικών μέτρων καθώς και η εκτίμηση του κατά πόσο ένα προς υλοποίηση σχέδιο έρχεται σε σύγκρουση με το καθεστώς προστασίας των περιοχών του δικτύου στα επιμέρους κράτη – μέλη υποκρύπτει κινδύνους όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα της Οδηγίας.

Πάντως, πρέπει εδώ να αναφέρουμε πως η ΕΕ αναγνωρίζοντας ότι η υλοποίηση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» σε αρκετές περιπτώσεις αναμένεται να επιφέρει οικονομική συρρίκνωση, προέβλεψε οικονομικές ενισχύσεις, έτσι ώστε να γίνει ευκολότερα η αποδοχή από τις τοπικές κοινωνίες.

4.2 ΑΛΙΕΙΑ

4.2.1 Εισαγωγή

Σημαντικό μέρος του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» αποτελούν τα θαλάσσια οικοσυστήματα. Οι απειλές κατά του υδάτινου πλούτου τις τελευταίες δεκαετίες αυξάνονται με καταγιστικό ρυθμό. Η υποβάθμιση και η καταστροφή των θαλάσσιων οικοσυστημάτων επιβάλλουν την άμεση προστασία τους. Τα εν λόγω οικοσυστήματα όμως, εκτός από περιβαλλοντική αξία, αδιαμφισβήτητα έχουν και οικονομική αξία. Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να επισημάνει τα προβλήματα που προκαλούνται στα θαλάσσια οικοσυστήματα από την αλιεία, να αποσαφηνιστεί το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο που αφορά στην προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και να αναφερθούν κάποια προβλήματα που έχουν παρατηρηθεί από τη μέχρι τώρα εφαρμογή της Οδηγίας των Οικοτόπων σε θαλάσσια οικοσυστήματα.

4.2.2 Επιβαρύνσεις των οικοσυστημάτων διαμέσω της αλιευτικής δραστηριότητας

Οι αλιευτικές δραστηριότητες συμπεριλαμβανομένων και των υδατοκαλλιεργειών αλληλεπιδρούν με τα θαλάσσια οικοσυστήματα με ποικίλους τρόπους:

- Άμεσα, με την πολλές φορές υπερεντατική αλιεία ορισμένων ειδών, που βαθμιαία μπορεί να οδηγήσει στη μείωση εν λόγω των πληθυσμών ή ακόμη και στην εξαφάνισή τους.
- Έμμεσα, επιδρώντας στη ροή ενέργειας της τροφικής αλυσίδας με αποτέλεσμα να επηρεάσει το καθεστώς προστασίας άλλων ειδών (π.χ. η μείωση των πληθυσμών μικρών ψαριών μπορεί να επηρεάσει τα δελφίνια).
- Άμεσα (μέσω διαφόρων αλιευτικών τεχνικών επιζήμιων για το περιβάλλον) και έμμεσα (πχ απόβλητα από εγκαταστάσεις υδατοκαλλιεργειών) με ταυτόχρονη

πρόκληση αρνητικών επιδράσεις στα οικοσυστήματα, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να φιλοξενήσουν ενδημικά και μη είδη.

- Περιβαλλοντικές αλλαγές, είτε λόγω φυσικών αιτιών, είτε λόγω ανθρώπινης παρέμβασης μπορεί να επηρεάσουν την παραγωγικότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και φυσικά των τόπων αλιείας. (*European Commission, 2001*)

4.2.3 Θεσμικό πλαίσιο προστασίας θαλάσσιων οικοσυστημάτων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Παρακάτω ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο προστασίας που αφορά στα θαλάσσια οικοσυστήματα:

- Το Άρθρο 6 της Συνθήκης ίδρυσης της ΕΕ το οποίο καταδεικνύει την πρόθεση της Κοινότητας να ενσωματώσει την περιβαλλοντική προστασία στην Αλιευτική πολιτική προωθώντας παράλληλα την αειφόρο ανάπτυξη.
- Το Άρθρο 174 της Συνθήκης ίδρυσης της ΕΕ καθορίζει τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ και κάποιες βασικές αρχές που πρέπει να υιοθετηθούν από την Κοινή Αλιευτική Πολιτική.
- Για την Κοινή Αλιευτική Πολιτική το κατάλληλο νομικό κείμενο είναι ο Κοινοτικός Κανονισμός 3760/92 που καθορίζει στο Άρθρο 2 ότι η Κοινή Αλιευτική Πολιτική πρέπει να λάβει υπόψη τις επιπτώσεις που θα επιφέρει η άσκησή της στα θαλάσσια οικοσυστήματα.
- Η Οδηγία 79/409ΕΕ «για την προστασία των αγρίων πτηνών» και η Οδηγία 92/43ΕΕ «για την προστασία των οικοσυστημάτων» είναι τα σημαντικότερα νομικά κείμενα για την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Βασίζονται στο Άρθρο 174 και καθορίζει μέτρα διαχείρισης τα οποία είναι ευθύνη των κρατών μελών. Παρ' ολ' αυτά, όποτε τα παραπάνω μέτρα αφορούν στη ρύθμιση αλιευτικών δραστηριοτήτων τότε η ευθύνη αναλογεί στην ΕΕ βάση του Άρθρου 37 της Συνθήκης ίδρυσης να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα. (*European Commission, 2001*)

Όλα τα παραπάνω νομικά κείμενα έχουν ένα κοινό στόχο: να συμβιβάσουν την ανάγκη χρησιμοποίησης των θαλάσσιων φυσικών πόρων και την ανάγκη διατήρησης και προστασίας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων χρησιμοποιώντας την έννοια της αειφορίας. Είναι φανερό, ότι τα σημαντικότερα κείμενα προς αυτό το στόχο είναι η Οδηγία «για την προστασία των αγρίων πτηνών» και η Οδηγία για την προστασία των οικοτόπων. Είναι πιο σημαντικά γιατί μπορεί μεν να έχουν κοινό στόχο με τα παραπάνω κείμενα, όμως είναι πιο συγκεκριμένα όσον αφορά την υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και την επιβολή της προστασίας συγκεκριμένων ειδών και οικοτόπων. Ακόμη, περιοχές που αυτή τη στιγμή είναι Τόποι Κοινοτικού Ενδιαφέροντος (B Φάση) προστατεύονται, αφού κάθε κράτος μέλος εξετάζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε έργου που ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών των Παραρτημάτων της Οδηγίας 92/43EE.

4.2.4 Προβλήματα της ως τώρα εφαρμογής της Οδηγίας στα Θαλάσσια Οικοσυστήματα

Δεδομένου ότι βρισκόμαστε ακόμη στο δεύτερο στάδιο εφαρμογής της Οδηγίας 92/43EE κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθούν κάποια επιμέρους ζητήματα που έχουν προκύψει από την κυκλοφορία της παραπάνω οδηγίας μέχρι σήμερα και σχετίζονται με την εφαρμογή της σε θαλάσσια οικοσυστήματα. Πιο συγκεκριμένα:

- Η έλλειψη δεδομένων σχετικά με τα θαλάσσια οικοσυστήματα αποτελεί ένα από τα κυριότερα προβλήματα εφαρμογής της Οδηγίας στις θαλάσσιες περιοχές. Αυτή η έλλειψη εντείνεται όσο απομακρυνόμαστε από τις παράκτιες περιοχές.
- Η παραπάνω έλλειψη δεδομένων έχει οδηγήσει σε Παραρτήματα ασαφή, μη ολοκληρωμένα και ανεπαρκή σε ορισμένες περιπτώσεις. Επιπλέον, κάποιοι σημαντικοί ή απειλούμενοι τύποι οικοτόπων δεν περιλαμβάνονται στους συγκεκριμένους ορισμούς, κάτι που έχει οδηγήσει σε προβλήματα όσον αφορά την αναγνώριση και την επιλογή περιοχών ως προστατευόμενες. Τόσο ένας αριθμός θαλάσσιων οικοτόπων, όσο και κάποια είδη δεν καλύπτονται επαρκώς από την Οδηγία.

- Μόνο η Πορτογαλία και η Δανία έχουν υποδείξει μέχρι στιγμής Τόπους Κοινοτικού Ενδιαφέροντος εκτός των χωρικών τους υδάτων.
- Η ένταξη περιοχών στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» με στόχο την προστασία ιδιαίτερα κινητικών θηλαστικών θεωρήθηκε πολύ δύσκολο εγχείρημα.
- Μέχρι στιγμής δεν έχουν προταθεί ούτε θαλάσσιες αλλά ούτε και σε εκβολές ποταμών περιοχές για ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 με στόχο την προστασία ανάδρομων ειδών ψαριών.
- Προβλήματα σύγκρουσης αρμοδιοτήτων ανάμεσα σε Υπουργεία κρατών-μελών με επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η συμμετοχή των τοπικών φορέων και ιδιοκτητών αν και ιδιαίτερα σημαντική για τη σωστή εφαρμογή της Οδηγίας αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα. Η έλλειψη ενδιαφέροντος αλλά και πληροφόρησης των τοπικών φορέων όσον αφορά στους στόχους του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» φαίνεται να είναι το κυριότερο.
- Οι ιδιοκτήτες γης σε κάποιες περιπτώσεις δημιούργησαν αρκετά προβλήματα στη διαδικασία ένταξης των περιοχών τους στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».
- Υπάρχει σαφής καθυστέρηση στην εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων πολλών περιοχών.
- Η ανάγκη δημιουργίας βάσεων δεδομένων των περιοχών εντός δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» κρίνεται επιτακτική. Ακόμη πρέπει να υπάρξει καλύτερη ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της χρήσης του διαδικτύου και της σωστής διανομής του ενημερωτικού εντύπου «ΦΥΣΗ 2000».(German Federal Agency For Nature Conservation, 2002)

4.2.5 Συμπεράσματα

Μια εκ των δραστηριοτήτων, που μπορεί να λάβει χώρα σε περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» και μάλιστα ιδιαίτερα σημαντική τόσο από περιβαλλοντική, όσο και από οικονομική σκοπιά είναι η αλιεία. Η σημασία της αλιείας είναι ακόμη μεγαλύτερη για μια χώρα όπως η Ελλάδα λόγω των ιδιαίτερων γεωμορφολογικών της χαρακτηριστικών, (πολλοί και σημαντικοί θαλάσσιοι οικότοποι), αλλά και λόγω του σχετικά μεγάλου αριθμού ανθρώπων που ασχολούνται παραδοσιακά με την αλιεία.

Τα θέματα αλιείας αποτελούν αποκλειστικά κοινοτική αρμοδιότητα και ως τέτοια αποτελούν αντικείμενο ενιαίας κοινοτικής πολιτικής. Ένα καίριο θέμα που προκύπτει λοιπόν εδώ, είναι η λειτουργική ενσωμάτωση της Οδηγίας των Οικοτόπων και γενικότερα μιας φιλοπεριβαλλοντικής αντίληψης στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Σωστό πρώτο βήμα θα αποτελούσε η υιοθέτηση μια διαχείριση αειφορικού χαρακτήρα των αλιευτικών τόπων. Είναι προφανές ότι σε οικοτόπους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά την εξαφάνιση συγκεκριμένων ειδών, η αλιεία πρέπει να απαγορευτεί για κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα, μέχρι ανακάμψεως ενδεχομένως των αριθμών του συγκεκριμένου είδους.

Η συμπλήρωση μιας δεκαετίας από την κυκλοφορία της Οδηγίας των Οικοτόπων, δίνει τη δυνατότητα να εξεταστεί αυτή συνολικά ως προς την αποτελεσματικότητά της Όσον αφορά στην εφαρμογή της στα θαλάσσια οικοσυστήματα, έχουν εντοπιστεί ορισμένα προβλήματα τα οποία κυρίως σχετίζονται με την ιδιαίτερη φύση των οικοσυστημάτων αυτών. Μια συμπλήρωση της Οδηγίας που θα λαμβάνει υπόψη της αυτά ακριβώς τα χαρακτηριστικά, ενδεχομένως να βελτίωναν την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητά της.

4.2 ΓΕΩΡΓΙΑ

4.2.1 Εισαγωγή

Το 44% του συνολικού εδάφους της ΕΕ αποτελείται από καλλιεργούμενες εκτάσεις. Αυτό και μόνο καταδεικνύει τη μεγάλη σημασία της δραστηριότητας της γεωργίας όχι μόνο για την οικονομία της ΕΕ αλλά και για την κατάσταση που βρίσκονται τα οικοσυστήματα της. Είναι πλέον ξεκάθαρο το ότι η περιβαλλοντική προστασία και η γεωργία αλληλεξαρτώνται και συνδέονται με πολλαπλούς δεσμούς. Η διερεύνηση της σχέσης λοιπόν του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» με τη γεωργική δραστηριότητα στις εντός δικτύου περιοχές κρίνεται αναγκαία.

Σκοπός της γεωργίας, ως παραγωγική δραστηριότητα, είναι η παραγωγή, που με τη σειρά της εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων. Η εκμετάλλευση αυτών των πόρων δημιουργεί όμως περιβαλλοντικές πιέσεις.

Η πλούσια βιοποικιλότητα που χαρακτηρίζει τα οικοσυστήματα των αγροτικών περιοχών, έχει δημιουργηθεί από την ανθρώπινη παρέμβαση και συγκεκριμένα από τη δράση της καλλιέργειας. Στην Ευρώπη, αυτή η συμβιωτική σχέση, υφίσταται εδώ και χιλιάδες χρόνια. Το αποτέλεσμα είναι ότι πολλά από τα είδη που απαντώνται στα εν λόγω οικοσυστήματα, βασίζουν πλέον την ύπαρξή τους σε μεγάλο βαθμό στον τρόπο της καλλιέργειας και διαχείρισης της γης.

Η Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική έχει θέσει ως στόχο την αναγνώριση και προστασία των οικοσυστημάτων, διαμέσω του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» αλλά και διαμέσω της Οδηγίας «περί προστασίας των άγριων πτηνών».

Στόχος του παρακάτω κεφαλαίου είναι καταρχήν η αναφορά των σημαντικότερων απειλών κατά της βιοποικιλότητας στα γεωργικά οικοσυστήματα και κατ'επέκταση κατά περιοχών του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», η διατύπωση κάποιων αρχών διαχείρισης των εν λόγω περιοχών με στόχο την προστασία της βιοποικιλότητας στα αγροτικά οικοσυστήματα, καθώς και η ενσωμάτωση της προστασίας της βιοποικιλότητας (ουσιαστικά της Οδηγίας 92/43 ΕΟΚ) στην Κοινή Αγροτική Πολιτική

4.2.2 Απειλές κατά των αγροτικών οικοσυστημάτων

Οι απειλές κατά της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και κατ'επέκταση κατά οικοτόπων που περιλαμβάνονται στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» κατατάσσονται σε δύο επιμέρους κατηγορίες διαμετρικά αντίθετες: την εντατικοποίηση και την εγκατάλειψη της καλλιέργειας της γης.

Όσον αφορά την εντατικοποίηση, μπορούμε να πούμε ότι οι σημαντικότεροι παράγοντες που οδηγούν στην υποβάθμιση της βιοποικιλότητας είναι οι εξής:

- Αυξημένη χρήση λιπασμάτων (οργανικών και ανόργανων).
- Άρδευση της γης με τρόπο που δημιουργεί περιβαλλοντικά προβλήματα.
- Η επικράτηση της μονοκαλλιέργειας και η εγκατάλειψη εναλλακτικών καλλιεργειών.
- Αλόγιστη χρήση εντομοκτόνων.
- Αντικατάσταση παραδοσιακών γεωργικών πρακτικών με πρακτικές μη φιλικές προς το περιβάλλον.
- Η συνεχής χρήση των μηχανημάτων που οδηγεί σε συμπίκνωση του εδάφους.

Όσον αφορά την εγκατάλειψη της γεωργικής γής τώρα, έχει αποδειχθεί ότι η πλήρης εγκατάλειψη – προσοχή, όχι αγρανάπαυση που είναι εξαιρετικά ωφέλιμη για τη γεωργία – έχει καταστροφικά αποτελέσματα για τα οικοσυστήματα και τους πληθυσμούς τους. Στις ορεινές περιοχές, η παραπάνω εγκατάλειψη προκαλεί τη δημιουργία αρχικά θαμνώθους βλάστησης και στη συνέχεια δάσους, καταστρέφοντας έτσι τα υψηλότερα επίπεδα της βιοποικιλότητας που εξαρτώνται από τη γεωργική δραστηριότητα. Υπήρξαν περιπτώσεις στο παρελθόν που η παύση της γεωργικής δραστηριότητας είχε σαν αποτέλεσμα μεγάλες βλάβες στους οικοτόπους και στους πληθυσμούς (κυρίως πουλιών) που αυτοί φιλοξενούσαν, με αποτέλεσμα την εσπευσμένη επαναφορά της γεωργικής δραστηριότητας. Φαίνεται λοιπόν καθαρά, ότι η υλοποίηση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» σε συνδυασμό με την παρουσία του ανθρώπινου παράγοντα, μπορεί να έχει ευεργετικά αποτελέσματα για μεγάλο αριθμό αγροτικών οικοσυστημάτων. Πρέπει να ανφερθεί βέβαια το ότι η

καλλιέργεια της γης από μόνη της δεν είναι αρκετή για να διατηρηθεί σε καλή κατάσταση ένα οικοσύστημα, αλλά χρειάζονται και επιπλέον μέτρα κατά περίπτωση.

Κρίνεται απαραίτητη λοιπόν η λήψη μέτρων, έτσι ώστε να οδηγηθούμε το ταχύτερο δυνατό σε μια «αειφορική γεωργία», η οποία θα διασφαλίσει την προστασία των οικοσυστημάτων σε αγροτικές περιοχές και την καλή κατάσταση του εδάφους. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται και η ικανοποιητική σε ποσότητα και ποιότητα παραγωγή γεωργικών προϊόντων. Αυτή η διατύπωση της αειφορικής γεωργίας προβάλλει σε μεγάλο βαθμό το προσωπικό συμφέρον των καλλιεργητών. Μια γενικότερη κατανόηση του όρου της αειφορίας όμως θα οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι πέραν του οικονομικού συμφέροντος των καλλιεργητών, η προστασία του τοπίου, των οικοσυστημάτων, της βιοποικιλότητας, ή ακόμη και η διασφάλιση της ποιότητας του πόσιμου νερού και του αέρα είναι αγαθά ανεκτίμητης αξίας για ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο. (*European Commission, 1999*)

4.2.3 Προστασία της βιοποικιλότητας σε αγροτικά οικοσυστήματα

Η σημασία των οικοσυστημάτων που απαντώνται σε αγροτικές περιοχές είναι χωρίς αμφιβολία τεράστια για το κοινωνικό σύνολο. Τα εν λόγω οικοσυστήματα λοιπόν, διαχειριζόμενα με σύνεση και με πρακτικές «αειφορικού» χαρακτήρα, μπορούν να αποδώσουν πλούσια οφέλη στους κατοίκους της υπαίθρου, στους καταναλωτές των αγροτικών προϊόντων και στην κοινωνία γενικότερα επιτυγχάνοντας έτσι έναν από τους σκοπούς της Οδηγίας των Οικοτόπων που είναι η ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών και των πληθυσμών τους. Επομένως έχοντας υπόψη μας τα παραπάνω κρίνονται επεβεβλημένες οι εξής ενέργειες:

- Η καλή διαχείριση των οικοσυστημάτων με στόχο την προστασία της βιοποικιλότητας. Σ αυτή την προσπάθεια μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά η σωστή χρήση των εργαλείων της αγροτικής ανάπτυξης που υπάρχουν ήδη όπως τα αγροπεριβαλλοντικά προγράμματα. Ως εξέχουσας σημασίας κρίνεται επίσης η οικονομική υποστήριξη των καλλιεργητών, με σκοπό την αποφυγή εγκατάλειψης της αγροτικής γής.
- Η διάθεση επαρκών πόρων για ενισχυμένη έρευνα, παρατήρηση και αποτίμηση των γεωργικών πρακτικών που σχετίζονται με τη βιοποικιλότητα.

- Αύξηση της χρήσης παραδοσιακών και εναλλακτικών γεωργικών πρακτικών με στόχο την προστασία και της βιοποικιλότητας και των οικοτόπων.
- Η χορήγηση του δικαιώματος στις προς ένταξη χώρες να χρησιμοποιούν εργαλεία της ΕΕ έτσι ώστε να προστατεύσουν την βιοποικιλότητα στα εδάφη τους.

4.2.4 Η ενσωμάτωση της προστασίας της βιοποικιλότητας στις γεωργικές πολιτικές

Αναγκαία κρίνεται η προσπάθεια να ενσωματωθεί η προστασία της βιοποικιλότητας (που αποτελεί στόχο της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ) στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) Στόχος λοιπόν η προώθηση της ανάπτυξης του αγροτικού χώρου, με τέτοιο τρόπο που να σέβεται τη βιοποικιλότητα και παράλληλα να προωθεί την οικονομική ανάπτυξη. Με βάση τα παραπάνω προτείνονται:

- Η προώθηση των γενικών αρχών της Καλής Γεωργικής Πρακτικής, που λαμβάνουν υπόψη τους την ανάγκη της προστασίας της βιοποικιλότητας.
- Η δημιουργία διαδικασιών που θα πιστοποιούν ή χαρακτηρίζουν γεωργικές πρακτικές και προϊόντα ως «οικολογικά» καθώς τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξημένη ζήτηση των εν λόγω προϊόντων σε επίσης αυξημένη τιμή.
- Η εφαρμογή μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέδια και προγράμματα που στοχεύουν στην ανάπτυξη του αγροτικού χώρου.
- Η προώθηση της προστασίας της βιοποικιλότητας των αγροτικών περιοχών, τερματίζοντας τις βλαβερές για το περιβάλλον υπάρχουσες επιχορηγήσεις και κινούμενοι προς μέτρα που προστατεύουν τη βιοποικιλότητα.
- Η προώθηση της οργανικής γεωργίας και άλλων εναλλακτικών μορφών διαχείρισης της γεωργικής γης. (*European Commission, 2002*)

Εδώ, πρέπει να αναφερθεί πως η ΚΑΠ είναι μέρος μόνο των πολιτικών που έχουν ως στόχο την προστασία της καλλιεργήσιμης γης. Το κάθε κράτος μέλος έχει τη δική του ξεχωριστή περιβαλλοντική πολιτική με στόχο την αποτροπή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης των καλλιεργούμενων περιοχών.

4.2.5 Συμπεράσματα

Η ενσωμάτωση της γεωργικής δραστηριότητας στη διαχείριση των περιοχών δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» είναι πράγματι μια αρκετά σύνθετη αλλά απολύτως αναγκαία διαδικασία. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι που θα αντιμετωπίσουν τα εν λόγω οικοσυστήματα, προέρχονται από την εντατικοποίηση και την εγκατάλειψη της καλλιέργειας της γής. Οι δυο παραπάνω κίνδυνοι, που έχουν τις ρίζες τους στην αναζήτηση του μέγιστου οικονομικού οφέλους, μπορούν να αντιμετωπιστούν λαμβάνοντας μια σειρά από μέτρα όπως η μείωση των λιπασμάτων, η μεταστροφή σε παραδοσιακές γεωργικές πρακτικές, η εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών προγραμμάτων κτλ.

Βαρύνουσα κατά τη γνώμη μου σημασία πρέπει να δοθεί στη σχέση της Οδηγίας των Οικοτόπων με την ΚΑΠ. Η μεταρρύθμιση του 1992 της ΚΑΠ είχε ως αποτέλεσμα την εφαρμογή διάφορων αγροπεριβαλλοντικών μέτρων στα κράτη-μέλη. Στόχος των εν λόγω μέτρων είναι η οικονομική ενίσχυση των αγροτών, που προσφέρουν υπηρεσίες περιβαλλοντικού χαρακτήρα στο κοινωνικό σύνολο, χάνοντας με αυτό τον τρόπο μέρος των εισοδημάτων τους. Βλέπουμε λοιπόν ότι τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα είναι πλήρως συμβατά με το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000», καθώς η προστασία των οικοσυστημάτων επιτυγχάνεται με την παράλληλη οικονομική ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών.

4.3 ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ

4.3.1 Εισαγωγή

Τα δάση και η βιοποικιλότητα τους αποτελούν σημαντικό τμήμα του ευρωπαϊκού φυσικού περιβάλλοντος. Η προστασία και διατήρηση τους αποτελούν αντικείμενο μιας σειράς κοινοτικών πολιτικών και ιδίως νομικών κείμενων περιβαλλοντικού χαρακτήρα, όπως η Οδηγία των Οικοτόπων. Ο στόχος της προστασίας και της διατήρησης (ενδεχομένως και της αποκατάστασης όπου κρίνεται αναγκαίο) μπορεί να επιτευχθεί με τη σωστή διαχείριση των δασικών περιοχών. Τα δάση με τις πολλαπλές λειτουργίες που επιτελούν, αποτελούν ουσιώδες τμήμα των εν λόγω περιοχών και η σωστή διαχείρισή τους μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στη δημιουργία ολοκληρωμένης πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης, ιδίως όσον αφορά την συμβολή τους στο εισόδημα και της απασχόληση καθώς και την οικολογική και κοινωνική αξία τους. Στην επόμενη παράγραφο ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στα δάση της ΕΕ, καθώς και παράθεση στοιχείων που αποδεικνύουν την τεράστια σημασία της προστασίας, διατήρησης και αποκατάστασής τους.

4.3.2 Υπάρχουσα κατάσταση – σημασία των δασών

Η ευρωπαϊκή ήπειρος έχει σχεδόν 215 εκατ. εκτάρια δασών και άλλων δασωδών εκτάσεων, τα οποία συνολικά αναλογούν στο 30% περίπου της επιφάνειας της ηπείρου. Η ΕΕ έχει συνολική δασική έκταση 130 εκατ. εκταρίων, που αντιστοιχεί στο 36% περίπου της συνολικής της έκτασης. Περίπου 87 εκατ. εκτάρια θεωρούνται ως εκμεταλλεύσιμα δάση (αξιοποιούμενα για την παραγωγή ξυλείας και για αγαθά και υπηρεσίες εκτός του τομέα της ξυλείας). Η δασική γη στην ΕΕ ανήκει κατά 65% σε ιδιώτες. Υπάρχουν περίπου 12 εκατ. ιδιώτες ιδιοκτήτες δασών στην ΕΕ. Έτσι τα ιδιωτικά δάση είναι κατά κύριο λόγο κατακερματισμένα σε μικρές ιδιοκτησίες και η πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων είναι μικρότερη των 5 εκταρίων. Εν τούτοις η ιδιοκτησία ποικίλει ευρύτητα στην Κοινότητα. Στην Ελλάδα και την Ιρλανδία το κράτος κατέχει τα 2/3 της δασικής γης. Στο Βέλγιο, την Ισπανία, την Ιταλία, το

Λουξεμβούργο, τη Γαλλία και τη Γερμανία οι τοπικές κοινότητες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο ως δασικοί ιδιοκτήτες.

Σε σύγκριση με τα αχανή αρκτικά και τροπικά δάση άλλων περιοχών του πλανήτη, οι δασικοί πόροι της ΕΕ, ενδέχεται να φανούν εκ πρώτης όψεως ασήμαντοι. Εντούτοις, με την ένταξη της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας, η ΕΕ κατέστη ο δεύτερος κατά σειρά παραγωγός χαρτιού και πριστής ξυλείας στον κόσμο, ο μεγαλύτερος εισαγωγέας δασικών προϊόντων και ο τρίτος σε μέγεθος εξαγωγέας δασικών προϊόντων στον κόσμο.

Παραδοσιακά η χρήση των δασών ως ανανεούμενος πόρος για ξυλεία και άλλα προϊόντα όπως η ρητίνη, ο φελλός, τα μανιτάρια και τα μούρα, είναι η πλέον προφανής λειτουργία των δασών, γνωστή ως λειτουργία βασικών πρώτων υλών. Πέραν του οικονομικού τους ρόλου, τα δάση προσφέρουν πολλά άλλα πλεονεκτήματα τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως χρήσιμα για την κοινωνία. Παραδείγματος χάρη ο αυξανόμενος ελεύθερος χρόνος που διατίθεται από τους ανθρώπους, έχει καταστήσει τη χρήση των δασών για αναψυχή σημαντική κοινωνική λειτουργία. Στις βόρειες χώρες για παράδειγμα, υπολογίζεται ότι πραγματοποιούνται τουλάχιστον 400 εκατ. επισκέψεις το χρόνο σε δάση. Επομένως, δάση και αειφόρος τουρισμός συνδέονται και αλληλεπιδρούν το ένα στο άλλο σε μεγάλο βαθμό. Περαιτέρω περιβαλλοντικά ζητήματα σε σχέση με τις προστατευτικές λειτουργίες του δάσους, όπως η βιοποικιλότητα, το τοπικό και το περιφερειακό κλίμα, η προστασία των υδάτων και του εδάφους τυγχάνουν μεγάλης εκτίμησης. Στις ορεινές περιοχές, δάση για τον έλεγχο των κατολισθήσεων και για την προστασία κατά της διάβρωσης του εδάφους αποτελούν μικτή λειτουργία των δασών. Κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας ο ρόλος των δασών για τη δέσμευση οξειδίων του άνθρακα γίνεται όλο και σημαντικότερος. Καθώς τα δάση γενικά εξυπηρετούν αρκετές από τις λειτουργίες αυτές, η χρήση τους περιγράφεται καλύτερα από την πολυλειτουργικότητα.

Η έννοια της αειφόρου διαχείρισης ορίστηκε το 1993 στην Πανευρωπαϊκή Υπουργική Διάσκεψη για την Προστασία των δασών στην Ευρώπη: *«η διαχείριση και χρήση των δασών και της δασικής γης κατά τρόπο και με ρυθμούς που να διατηρείται η βιοποικιλότητά τους, η παραγωγικότητά τους, η δυνατότητα ανανέωσής τους, η ζωτικότητα και το δυναμικό τους για την άμεση και μελλοντική εξασφάλιση των σχετικών οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο και που δεν προκαλούν ζημιές σε άλλα οικοσυστήματα».*

4.3.3 Οδηγίες διαχείρισης

Έχοντας ως στόχο τη διατήρηση και ανάδειξη της βιοποικιλότητας σε συστήματα αειφόρου διαχείρισης για όλα τα δάση, τα οποία εξασφαλίζουν τη δυνατότητα επιβίωσης δασικών ειδών υπό φυσικές συνθήκες και τη διατήρηση ή ανάκτηση υγιών πληθυσμών στην περιοχή κατανομής τους, οι διαχειριστές των δασών πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους μια σειρά κατευθυντήριων οδηγιών τα οποία κατά τη γνώμη μου τα καθιστούν συμβατά με το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».

- Λήψη κατάλληλων μέτρων οικολογικής προσαρμογής της περιοχής μέσω διαφόρων δασοκομικών τεχνικών, σε συνδυασμό με συμπληρωματικά μέτρα (π.χ. να αφήνεται νεκρή ξυλεία στα δάση καθώς και άλλοι βασικοί μικροοικότοποι). Τα φυτευόμενα είδη και ποικιλίες δένδρων θα πρέπει να είναι καλά προσαρμοσμένα στις τοπικές συνθήκες και οικοσυστήματα..
- Η διατήρηση της υγείας και της ζωτικότητας του δασικού οικοσυστήματος με την προώθηση της δυνατότητας αναζωογόνησης, αντοχής και προσαρμογής των δασικών οικοσυστημάτων.
- Η ανάπλαση και αποκατάσταση υποβαθμισμένων περιοχών, ειδών, πληθυσμών, οικοτόπων και οικοσυστημάτων.
- Η διατήρηση παραδοσιακών δασοκομικών και βοσκητικών συστημάτων διαχείρισης με σεβασμό στα υψηλά επίπεδα βιοποικιλότητας, τα οποία ενδέχεται να απολεσθούν εάν εγκαταλειφθούν οι περιοχές αυτές (π.χ. σε μεσογειακές περιφέρειες).
- Η βελτίωση τεχνικών συγκομιδής που διατηρούν τις σχετικές βλάβες στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο.
- Η υλοποίηση των μέτρων δάσωσης κατά τρόπο που να μην επηρεάζει αρνητικά περιοχές, οικοτόπους και τοπία οικοσυστημάτων (πχ τα επιλεγέντα είδη δένδρων πρέπει να προσαρμόζονται κατάλληλα στις τοπικές συνθήκες και οικοσυστήματα. Θα πρέπει να προτιμώνται τα αυτόχθονα είδη ή τα τοπικής προέλευσης. Όταν χρησιμοποιούνται νέα είδη θα πρέπει να δίδεται επαρκής προσοχή στη διατήρηση της αυτόχθονης χλωρίδας και πανίδας. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998)

Σ' αυτό το σημείο, πρέπει να αναφέρουμε ότι η εφαρμογή των παραπάνω κατευθυντήριων οδηγιών θα πρέπει συνήθως να είναι συγκεκριμένη όσον αφορά τον

τόπο και να εξαρτάται από τα βιογεωγραφικά και βιοφυσικά χαρακτηριστικά των δασών και τη βιοποικιλότητα τους καθώς επίσης και από κοινωνικές και οικονομικές απόψεις.

Ακόμη, οι προστατευόμενες δασικές περιοχές που εντάσσονται στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» θα πρέπει να αποτελέσουν παραδείγματα διαχείρισης για τα υπόλοιπα δάση, παρέχοντας κοινωνικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά οφέλη. Προτείνεται λοιπόν μια εκ νέου «βιοπεριφερειακή» προσέγγιση, η οποία θα συμβιβάζει τους στόχους διατήρησης της βιοποικιλότητας με τη βιώσιμη χρήση των βιολογικών πόρων και τα σχετικά κοινωνικοοικονομικά ζητήματα.

Αναφορικά με τα παραπάνω ζητήματα, η οικειοθελής συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων, συμπεριλαμβανομένων των ιδιοκτητών δασών, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων που αφορούν στη διαχείριση των δασικών εκτάσεων κρίνεται απαραίτητη καθώς η διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις περιοχές αυτές.

Ακόμη απαιτείται ενεργητική πολιτική πληροφόρησης για τους οποιουσδήποτε περιορισμούς στη διαχείριση.

4.3.4 Συμπεράσματα

Είναι γεγονός πως ένα μεγάλο μέρος των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» περιλαμβάνουν δασικά οικοσυστήματα. Η σημασία αυτών των οικοσυστημάτων, αλλά και των δασών που βρίσκονται εκτός δικτύου, είναι τεράστια (σε περιβαλλοντικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο) και επομένως η προστασία τους επεβεβλημένη, ιδιαίτερα σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, που για πλήθος λόγων όπως οικιστικές πιέσεις, πυρκαγιές, κακή διαχείριση, δημιουργία μεγάλης κλίμακας υποδομών κτλ, βλέπει τη δασική της έκταση να αποδεκατίζεται με γοργούς ρυθμούς. Το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» καλείται να παίζει αποφασιστικό ρόλο τόσο στην προστασία όσο και στην αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων μέσω της σωστής τους διαχείρισης. Εξασφαλίζοντας λοιπόν τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων διαμέσω της σωστής ενημέρωσης και της παροχής κινήτρων, το δάσος μπορεί να διατηρήσει τον πολλαπλό του ρόλο. Από τη μια λοιπόν επιτυγχάνεται ο πρωτεύων στόχος της προστασίας του περιβάλλοντος και από την

άλλη διατηρείται ο οικονομικός του ρόλος, παρέχοντας σημαντική ενίσχυση στις τοπικές κοινωνίες σύμφωνα με το γράμμα της κοινοτικής Οδηγίας των Οικοτόπων.

4.4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.4.1 Εισαγωγή

Τώρα που το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» έχει αρχίσει να παίρνει την τελική του μορφή, το ενδιαφέρον του κόσμου στρέφεται προς τη μακροχρόνια διαχείριση των περιοχών του δικτύου. Σίγουρα, το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» επηρεάζει σημαντικά τις χρήσεις γης όχι μόνο των ενταγμένων στο δίκτυο, αλλά και των γύρω περιοχών. Αυτή η επιρροή συνήθως εκλαμβάνεται ως περιορισμός. Αναμφίβολα, τα είδη και οι οικότοποι που αποτέλεσαν την αιτία να τεθεί η περιοχή υπό το καθεστώς προστασίας του «ΦΥΣΗ 2000» πρέπει να προστατευθούν. Το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» όμως δεν πρέπει να είναι μόνο περιορισμοί. Μπορεί και πρέπει να δημιουργήσει πολλές νέες ευκαιρίες αξιοποίησης, όπως για παράδειγμα στον τουρισμό δημιουργώντας σημαντικά οικονομικά οφέλη και προσφέροντας σημαντική βοήθεια στους ντόπιους πληθυσμούς.

4.4.2 Οι θετικές επιπτώσεις του οικοτουρισμού

Ο τουρισμός, αποτελεί μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες βιομηχανίες στον κόσμο, παράγοντας κατά μέσο όρο 6% του Ευρωπαϊκού GDP και απασχολώντας σημαντικό μέρος του συνολικού εργατικού δυναμικού της Ευρώπης. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της τουριστικής δραστηριότητας έχει πάρει τη μορφή «μαζικού τουρισμού» και επικεντρώνεται κυρίως σε παράκτιες και ορεινές περιοχές. Τα αποτελέσματα του τουρισμού στις εν λόγω περιοχές τις περισσότερες φορές είναι ισοπεδωτικά για το περιβάλλον.

Όμως, καθώς όλο και περισσότερος κόσμος δουλεύει λιγότερες ώρες και παίρνει άδειες μικρότερες σε διάρκεια αλλά με μεγαλύτερη συχνότητα, δημιουργείται η ανάγκη για μια νέας μορφής τουρισμού, του οικοτουρισμού. Ως οικοτουρισμός νοείται οποιασδήποτε μορφής ανάπτυξη ή διαχείριση τουριστικών δραστηριοτήτων που εξασφαλίζει την μακροπρόθεσμη προστασία και διατήρηση των φυσικών, πόλιτιστικών και κοινωνικών πόρων, συμβάλλοντας θετικά στην οικονομία και στην

ευημερία των ανθρώπων που ζούνε, δουλεύουν ή επισκέπτονται την προστατευόμενη περιοχή.

Ανάμεσα στους παράγοντες που ευθύνονται γι' αυτή τη μεταστροφή του τουρισμού είναι και η ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά στα περιβαλλοντικά ζητήματα και η συνεχώς αυξανόμενη ανάγκη για «ικανοποίηση» του επισκέπτη.

Πώς λοιπόν αυτή η νέα τουριστική τάση μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς όφελος των περιοχών του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»; Ο τουρισμός μπορεί να έχει πολλές θετικές επιπτώσεις. Για παράδειγμα μπορεί να βοηθήσει στην ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανάγκη της προστασία οικοτόπων και ειδών. Ακόμα, μπορεί να συμβάλλει στην τοπική οικονομία αποτελώντας μια επιπλέον πηγή εσόδων. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να συμβάλει στην αποδοχή της προστατευόμενης περιοχής από την τοπική κοινωνία, καθώς και να παράγει επιπλέον κεφάλαια για τη χρηματοδότηση της διαχείρισης της περιοχής.

Πάντως, εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι δεν προσφέρονται όλες οι περιοχές του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» για την ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας. Πολλοί παράγοντες πρέπει να διερευνηθούν εκ των προτέρων. Ο πιο προφανής, είναι η διερεύνηση του αν η περιοχή είναι σε θέση να δεχθεί την εισροή μεγάλου αριθμού επισκεπτών – και αν μπορεί, πόσους και σε ποιες χρονικές περιόδους. Ο καθορισμός λοιπόν της φέρουσας ικανότητας και η εκτίμηση του μεγέθους των αλλαγών που μπορούν να επέλθουν σε μια περιοχή, χωρίς να επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο προστατευόμενο οικοσύστημα, είναι δράσεις ζωτικής σημασίας για να είναι υπό έλεγχο οι όποιες επιπτώσεις του τουρισμού. Σε πολλές περιπτώσεις, ο καθορισμός και μόνο των «αξιοθέατων», διασφαλίζουν τη συμβατότητα περιβαλλοντικής προστασίας και τουρισμού.

Χαρακτηριστικό το παράδειγμα του μικρού νησιού Terschelling, στο οποίο ο αριθμός των επισκεπτών πρόσφατα έφτασε τις 360.000 το χρόνο. Παρ' όλα αυτά τα οικοσυστήματα του νησιού έχουν διατηρηθεί σε άριστη κατάσταση χάρη στον προσεκτικό σχεδιασμό και της προσεγμένη υποδοχή των επισκεπτών. Παράδειγμα του παραπάνω προσεκτικού σχεδιασμού αποτελεί και η κατασκευή ενός ποδηλατοδρόμου μήκους 15 χιλιομέτρων, που κατασκευάστηκε στην προστατευόμενη περιοχή, σε κάποια απόσταση από τους προστατευόμενους «πυρήνες». Ο συγκεκριμένος ποδηλατόδρομος, είναι ασφαλτοστρωμένος για τα πρώτα 2 χιλιόμετρα, καλύπτοντας τις ανάγκες του 70% των επισκεπτών. Μετά τα δύο πρώτα χιλιόμετρα, ο δρόμος γίνεται χωμάτινος, καλύπτοντας τις ανάγκες των πιο

«περιπετειωδών» επισκεπτών (20%). Τέλος, απομένει ένα δύσβατο μονοπάτι για τους απαιτητικότερους επισκέπτες, που διασχίζει μόνο το 10%.

Επίσης, πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη ότι ο τουρισμός πρέπει να βασίζεται σε «συνεργασίες», με συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων. Άλλωστε, δε θα είχε κανένα νόημα η δημιουργία πχ περιπατητικών διαδρομών αν δεν υπήρχε εύκολη πρόσβαση σε αυτά, αν οι εγκαταστάσεις (ξενοδοχεία, εστιατόρια) κτλ βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση, ή προσφέρουν χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες.

Δυστυχώς, ως τώρα, η ύπαρξη του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», καθώς και οι ευκαιρίες που προσφέρει, είναι γνωστή μονό σε ένα μικρό κύκλο ανθρώπων, με ενδιαφέρον στην προστασία του περιβάλλοντος.

Τέλος, πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, το αν η προστατευόμενη περιοχή από μόνη της έχει τη δυνατότητα να προσελκύσει επισκέπτες. Ακόμη, πολλοί επισκέπτες μπορεί να επισκέπτονται την περιοχή για να θαυμάσουν τα αξιοθέατα, αλλά για να παράγεται εισόδημα για την τοπική κοινωνία, είναι σημαντικό να βρεθεί τρόπος ώστε να μείνουν οι επισκέπτες για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη διεύρυνση των αξιοθέατων ή με τη δημιουργία ποιοτικών φυσικών προϊόντων.

Ακριβώς μια τέτοιου είδους πρωτοβουλία αναπτύχθηκε στο προστατευόμενο πάρκο Grebenzen της Αυστρίας. Προστασία, αναψυχή, εκπαίδευση – ενημέρωση και η ανάπτυξη της περιοχής είναι οι συνιστώσες που αποτελούν το συγκεκριμένο οικοτουριστικό μοντέλο. Ένας μεγάλος αριθμός διαφορετικών «πρωτοβουλιών» αναπτύχθηκαν από την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας-(70 αγρότες και 50 καταστηματαρχες). Στις παραπάνω πρωτοβουλίες συμπεριλαμβάνονται η πώληση φυσικών προϊόντων, τα εστιατόρια του πάρκου, μονοπάτια, θεματικές διαδρομές, εργαστήρια κτλ. Το ότι όλες οι παραπάνω πρωτοβουλίες χαρακτηρίστηκαν από άψογο συντονισμό, είχε σαν αποτέλεσμα το σύνολο των ωφελειών να ξεπερνά το άθροισμα των επιμέρους ωφελειών ξεχωριστά

4.4.3 Κατευθυντήριες γραμμές για τον οικοτουρισμό

Ααμβάνοντας υπόψη μας όλα τα παραπάνω, γεννάται η απορία αν θα πρέπει να τεθούν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του οικοτουρισμού στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Σε απάντηση στο παραπάνω ερώτημα, προτιμάται η

υιοθέτηση – χρήση, με τις απαραίτητες προσαρμογές φυσικά, κατευθυντήριων γραμμών που υπάρχουν ήδη. Πιο συγκεκριμένα, δύο δέσμες κατευθυντήριων γραμμών διαφορετικής προέλευσης θεωρούνται ιδανικές για εφαρμογή σε περιοχές υπό το καθεστώς προστασίας του «ΦΥΣΗ 2000»: Η πρώτη δέσμη είναι αυτή της πρωτοβουλίας «Ευρωπαϊκή χάρτα για τον Οικοτουρισμό» που αναπτύχθηκε από το ίδρυμα EUROPARC. Η συμμετοχή στην εν λόγω χάρτα είναι τόσο εθελοντική όσο και «επί συμβάσει». Δεσμεύει τους συμβαλλόμενους να εφαρμόζουν τις αρχές του οικοτουρισμού (βλέπε παρακάτω) διαμέσω της ανάπτυξης πενταετούς στρατηγικής και Σχεδίου Διαχείρισης για την περιοχή που θα περιλαμβάνει τόσο τους οργανισμούς του πάρκου όσο και αυτούς που παρέχουν υπηρεσίες τουριστικού χαρακτήρα.

4.4.4 Αρχές οικοτουρισμού

1. Η τουριστική ανάπτυξη στις προστατευόμενες περιοχές πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τη «φέρουσα ικανότητα» του φυσικού, πολιτιστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Επομένως, οι τουριστικές δραστηριότητες στις προστατευόμενες περιοχές πρέπει να σχεδιάζονται και να παρακολουθούνται, βάση περιβαλλοντικών, οικονομικών και ηθικών κριτηρίων.
2. Συμβολή στην προστασία: Ο τουρισμός στις προστατευόμενες περιοχές μπορεί να προσφέρει νέες ευκαιρίες ανάπτυξης που να είναι συμβατές με τη διατήρηση, την προστασία και την επαύξηση της τοπικής κληρονομιάς.- Ακόμη, ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται έτσι ώστε να διοχετεύονται κάποια οφέλη (από την εφαρμογή του βιώσιμου τουρισμού) στην προστασία και τη διαχείριση των φυσικών πόρων.
3. Προστασία φυσικών πόρων: Ο τουρισμός στις προστατευόμενες περιοχές πρέπει να υλοποιείται με τέτοιο τρόπο, ώστε να ελαχιστοποιείται η χρήση φυσικών πόρων (νερό, ενέργεια, γη), η παραγωγή των απορριμμάτων, η μόλυνση νερού αέρα και γης και παράλληλα να προωθείται η χρήση φιλικών ως προς το περιβάλλον μέσων μεταφοράς.
4. Υποστήριξη της τοπικής οικονομίας: Ο τουρισμός στις προστατευόμενες περιοχές πρέπει να συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, προωθώντας αφενός την τοπική απασχόληση και αφετέρου τα εγχώρια προϊόντα και δεξιότητες. Ιδιαίτερη φροντίδα χρειάζεται έτσι ώστε να διατηρηθεί η ισορροπία ανάμεσα στα πλεονεκτήματα που προκύπτουν απ το βιώσιμο τουρισμό και τους

- άλλους τομείς της οικονομίας που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. Ο τουρισμός μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά στους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας.
5. Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας: Οι κάτοικοι των προστατευόμενων περιοχών πρέπει να συμμετέχουν στη διαμόρφωση των Σχεδίων Διαχείρισης και στην ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη του τουρισμού πρέπει να εξασφαλίζει να μέγιστα δυνατά οφέλη για τους ντόπιους αλλά και στις μελλοντικές γενιές.
 6. Ανάπτυξη του κατάλληλου ποιοτικού τουρισμού: Οι τουριστικές δραστηριότητες στις προστατευόμενες περιοχές πρέπει να βασίζονται στα εσωτερικά χαρακτηριστικά της περιοχής, γενικότερα στην προβολή των συγκριτικών φυσικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής.
 7. Άνοιγμα σε νέες αγορές: Οι προστατευόμενες περιοχές πρέπει να προσελκύουν επισκέπτες «νέου τύπου». Ο τουρισμός δεν πρέπει να χαρακτηρίζεται από ελιτισμό, αλλά να απευθύνεται σε επισκέπτες συχνά «ξεχασμένους» από τα τουριστικά θέρετρα όπως παιδιά και άτομα με ειδικές ανάγκες.
 8. Δημιουργία θέσεων εργασίας «νέου τύπου»: Ο τουρισμός στις προστατευόμενες περιοχές πρέπει να ενθαρρύνει τη δημιουργία θέσεων εργασίας νέου τύπου. Πρέπει να ενθαρρύνει κυρίως την ανάπτυξη πολυδραστηριοτήτων και κοινωνικής ενσωμάτωσης, δημιουργώντας ευκαιρίες για γυναίκες, νέα παιδιά και άτομα με διάφορες μορφές αναπηρίας.
 9. Ενθάρρυνση συμπεριφοράς φιλικής προς το περιβάλλον: Τόσο η τουριστική δραστηριότητα όσο και η προώθησή της, ακόμη και η πολυμερής επικοινωνία ανάμεσα σ' όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, πρέπει να προωθούν το σεβασμό στο περιβάλλον και στις τοπικές κοινωνίες. Προς αυτό το σκοπό οι τουριστικές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες πρέπει να παρέχουν την απαραίτητη ενημέρωση έχοντας κυρίως ως στόχο τους νέους ανθρώπους και τα παιδιά. Επιγραφές και πληροφορίες περιβαλλοντικού περιεχομένου πρέπει να βρίσκονται αναρτημένες σε διάφορα σημεία των προστατευόμενων περιοχών. Ακόμη, πρέπει να γίνεται προσπάθεια ενθάρρυνσης του κοινού να επισκέπτεται τις προστατευόμενες περιοχές εκείνες τις περιόδους του έτους που προκαλούν την ελάχιστη δυνατή ενόχληση.
 10. Πρέπει να αποτελεί δραστηριότητα – μοντέλο για άλλου είδους δραστηριότητες στις προστατευόμενες περιοχές: Ο τουρισμός πρέπει να αποτελέσει

δραστηριότητα – μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης στις προστατευόμενες περιοχές. Λαμβάνοντας υπόψη οικονομικούς, κοινωνικούς και ηθικούς παράγοντες υπόψη, μπορεί να επηρεάσει τις δράσεις επιχειρήσεων και οργανισμών σε άλλους τομείς.

Η δεύτερη δέσμη – πρωτοβουλία PAN PARKS - προωθείται από το WWF και το Molecanten Group (μια Ολλανδική εταιρία που δραστηριοποιείται στο χώρο της προσφοράς υπηρεσιών αναψυχής) και στοχεύει να γίνει η κινητήριος δύναμη σε μια υγιή οικονομική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης. Σκοπεύει να ανταποκριθεί στην συνεχώς αυξανόμενη αγορά του οικοτουρισμού μετατρέποντας την περιβαλλοντική απειλή σε ευκαιρία για ανάπτυξη.

Για να αποκτήσει μια περιοχή το «σήμα ποιότητας» PAN PARKS μια περιοχή (πρέπει να έχει ελάχιστο μέγεθος 10.000 εκτάρια) και να πληγεί της παρακάτω πέντε αρχές – κριτήρια:

1. Οι προστατευόμενες περιοχές είναι ζωτικής σημασίας για την άγρια ζωή και τα οικοσυστήματα και αντιπροσωπεύουν την περιβαλλοντική κληρονομιά της Ευρώπης. Τα πάρκα πρέπει να έχουν το μέγεθος εκείνο που να τους επιτρέπει να συντηρούν ζωτικές οικολογικές διεργασίες και ένα τουλάχιστον βιώσιμο πληθυσμό απειλούμενου είδους.
2. Η διαχείριση του πάρκου διατηρεί και αποκαθιστά (όπου χρειάζεται) τις οικολογικές διεργασίες και τη βιοποικιλότητα στα φυσικά οικοσυστήματα.
3. Στους επισκέπτες προσφέρονται χρήσιμες πληροφορίες, υπηρεσίες, εγκαταστάσεις και η ευκαιρία να απολαύσουν τη φύση σεβόμενοι τους στόχους της προστασίας.
4. Οι εμπλεκόμενοι φορείς στοχεύουν στη δημιουργία «συνέργιας» ανάμεσα στην προστασία της φύσης και τον οικοτουρισμό, αναπτύσσοντας στρατηγική οικοτουρισμού στην οποία να εμμένουν και όλοι μαζί να έχουν την ευθύνη για την εφαρμογή της.
5. Πληρεί να κριτήρια των «εταίρων» και διασφαλίζει το ότι ο οικοτουρισμός θα επιφέρει μακροχρόνια οφέλη στις τοπικές κοινωνίες και θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας.

Έμφαση δίνεται στα πάρκα εκείνα που έχουν υψηλά κριτήρια περιβαλλοντικής προστασίας και επίσης προσφέρουν πλήθος εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων

περιβαλλοντικού χαρακτήρα που δεν προκαλούν αρνητικές επιπτώσεις στην άγρια ζωή και τα οικοσυστήματα. Όπως και στην «Ευρωπαϊκή χάρτα για τον Οικοτουρισμό» οι περιοχές πρέπει να έχουν αναπτύξει μια ολοκληρωμένη στρατηγική προστασίας των οικοσυστημάτων και ανάπτυξης του οικοτουρισμού σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους – ενδιαφερόμενους φορείς.

4.4.5 Συμπεράσματα

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η ανάλυση του πως η τουριστική δραστηριότητα μπορεί να ενσωματωθεί στη διαχείριση των περιοχών δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Είναι γνωστό πως ο τουρισμός αποτελεί δραστηριότητα που από τη μια προσφέρει μεγάλα οικονομικά οφέλη και από την άλλη είναι υπεύθυνος για μεγάλες περιβαλλοντικές καταστροφές και υποβαθμίσεις οικοσυστημάτων. Η ενσωμάτωση της αειφορίας στον τουρισμό έχει οδηγήσει στη δημιουργία μια νέας μορφής τουρισμού, του οικοτουρισμού, ο οποίος αυτή τη στιγμή αποτελεί των ταχύτερα αναπτυσσόμενο τομέα του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Η επικαιρότητα της συγκεκριμένης δραστηριότητας φαίνεται από το ότι το έτος 2002 έχει προταθεί από τον ΟΗΕ ως παγκόσμιο έτος οικοτουρισμού. Η «εφαρμογή» λοιπόν οικοτουρισμού και όχι απλά τουρισμού στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» αλλά και γενικότερα στις προστατευόμενες περιοχές κρίνεται επεβεβλημένη για την αποφυγή επιβάρυνσης των οικοσυστημάτων. Πρέπει εδώ να αναφερθεί πως δεν είναι όλες οι περιοχές συμβατές με τον οικοτουρισμό. Σε αυτές τις περιοχές πρέπει να αποφεύγεται κάθε είδος τουριστικής δραστηριότητας.

Τα οφέλη του οικοτουρισμού είναι πολλαπλά. Καταρχήν συμβάλλει αποφασιστικά στην τοπική οικονομία δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, πολλές φορές εναλλακτικής μορφής και έχει ως αποτέλεσμα την εισροή κεφαλαίων στις περιοχές αυτές. Όμως τα θετικά αποτελέσματα στις τοπικές κοινωνίες δεν έχουν μόνο οικονομικό αλλά και κοινωνικό χαρακτήρα, αφού η οικονομική ενίσχυση έχει και επιπτώσεις στην κοινωνική δομή των περιοχών αυτών (πχ συγκράτηση πληθυσμών). Ακόμη, μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής του οικοτουρισμού επιτυγχάνεται ο πρωταρχικός στόχος της Οδηγίας των Οικοτόπων αφού ελαχιστοποιούνται οι περιβαλλοντικές οχλήσεις και οι επιβαρύνσεις των οικοσυστημάτων.

Για να είναι αποτελεσματική όμως η εφαρμογή του οικοτουρισμού ως προς τα δυνητικά οφέλη που μπορεί να έχει για τις περιοχές εντός δικτύου, υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις. Πρωτίστως, πρέπει να υπάρξει ουσιαστική ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών για τις δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης των περιοχών τους μέσω του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Μέχρι σήμερα δυστυχώς υπάρχει ελλιπής ενημέρωση, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος των τοπικών κοινωνιών να θεωρεί ότι η εφαρμογή του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια δυνατότητας αξιοποίησης των περιοχών τους. Η ουσιαστική ενημέρωση αλλά και η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε θέματα σχεδιασμού θα άρει τις παραπάνω επιφυλάξεις.

Σημαντικό όμως ρόλο στην αποτελεσματική εφαρμογή της δραστηριότητας του οικοτουρισμού στις περιοχές εντός δικτύου παίζουν δύο ακόμα παράμετροι. Η πρώτη παράμετρος αφορά στην (μη) ύπαρξη ολοκληρωμένων Σχεδίων Διαχείρισης των εν λόγω περιοχών, στα οποία σχέδια πρέπει να ενσωματώνεται η τουριστική δραστηριότητα. Η δεύτερη παράμετρος αφορά στην μη ύπαρξη κατάλληλων φορέων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Η παραπάνω έλλειψη δημιουργεί πολλά προβλήματα, ένα από τα οποία είναι και η μη μεγιστοποίηση των ωφελειών που προκύπτουν από την εφαρμογή του οικοτουρισμού.

Κλείνοντας, πρέπει να αναφέρουμε τη μεγάλη σημασία του τουρισμού για την Ελλάδα και του οικοτουρισμού ειδικότερα, καθώς η Ελλάδα είναι χώρα πλούσια σε χλωρίδα και πανίδα, καθώς επίσης και χώρα τουριστική, με μεγάλο αριθμό επισκεπτών κάθε χρόνο. Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ προσφέρει μια μεγάλη ευκαιρία στη χώρα μας. Να προστατεύσει το φυσικό της περιβάλλον αξιοποιώντας παράλληλα τις φυσικές τις ομορφιές, προσφέροντας πολύτιμη βοήθεια στις τοπικές κοινωνίες.

4.5ΘΗΡΑ

4.5.1 Εισαγωγή

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η εξέταση της θηρευτικής δραστηριότητας στον Ελλαδικό χώρο καθώς επίσης και η σχέση της με την Οδηγία των οικοτόπων. Για την καλύτερη κατανόηση των παραπάνω επιμέρους ζητημάτων, κρίνεται σκόπιμη η αποσαφήνιση ορισμένων εννοιών όπως η άγρια πανίδα, η θήρα, το θήραμα και η θηραματοπονία. Ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στην Ελληνική και διεθνή νομοθεσία που σχετίζεται με τη θηρευτική δραστηριότητα και ενδελεχής εξέταση της σχέσης του κυνηγιού με το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».

4.5.2 Άγρια πανίδα , θήρα , θήραμα , θηραματοπονία

Η άγρια πανίδα διακρίνεται σε θηραματική και μη. Στην πρώτη ανήκουν εκείνα τα είδη εκείνα των οποίων η προστασία και η διατήρηση επιβάλλεται λόγω κοινωνικού συμφέροντος, επειδή η θήρα τους αποτελεί πηγή αναψυχής για ένα σημαντικό μέρος του ανθρώπινου πληθυσμού.

Η δραστηριότητα του ανθρώπου που στοχεύει στην έρευνα, την καταδίωξη, την σύλληψη ή την θανάτωση του θηράματος και υπαγορεύεται από γραπτούς και άγραφους νόμους κυνηγετικούς νόμους λέγεται θήρα.

Θήραμα είναι κάθε είδος άγριου ζώου (θηλαστικό ή πτηνό) που παρουσιάζει κυνηγετικό ενδιαφέρον ανεξάρτητα από το αν έμμεσα προσφέρει και άλλα αγαθά. (κρέας, δέρμα, κέρατα κλπ).

Η θηραματοπονία ή θηραματική οικονομία έχει ως αντικείμενο την παραγωγή αναμονάδα επιφάνειας γής, σε αρμονία με τις άλλες εδαφοπονικές εκμεταλλεύσεις, της μέγιστης δυνατής και συνεχούς κάρπωσης θηραμάτων, με σκοπό την αναψυχή του ανθρώπου.

4.5.3 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο που σχετίζεται με τη θηρευτική δραστηριότητα .

Η θηραματοπονία αποτελεί κλάδο της δασοπονίας. Επομένως η άσκηση της θήρας στην Ελλάδα καθορίζεται από τη δασική νομοθεσία. Οι νομοθετικές διατάξεις που αφορούν στη θηρευτική δραστηριότητα με χρονολογική σειρά είναι οι εξής:

- ΝΔ της 6.7.1923 που αποτελεί το νομοθετικό διάταγμα για την άσκηση της θήρας στην Ελλάδα.
- ΝΔ 11.5.1923 «Περί Δασικού Κώδικα» το οποίο κυρώθηκε και τροποποιήθηκε από το ΝΔ από το Ν.4173/1929 και το οποίο είναι γνωστό ως Δασικός Κώδικας του 1929, στο ένατο μέρος του καθορίζει τον τρόπο άσκησης της θήρας, τα μέσα άσκησης, τα θηρεύσιμα είδη και γενικότερα όλα τα ζητήματα που αφορούν τη θήρα και την οργάνωσή της.
- ΑΝ 525/1968 (ΦΕΚ Α 197) «περί προστασίας του θηραματικού πλούτου και του τρόπου ενασκήσεως της θήρας». Ο νόμος καθορίζει τα θηρεύσιμα είδη, τα μέσα άσκησης της θήρας και τον τρόπο άσκησης της θήρας με κυνηγετικά σκυλιά. Επίσης, καθορίζει τον τρόπο οργάνωσης των κυνηγετικών συλλόγων.
- ΝΔ 86/1969 (ΦΕΚ Α 7) (Δασικός Κώδικας). Αποτέλεσε ένα νέο νομοθέτημα το οποίο κωδικοποιούσε όλα σχεδόν τα νομοθετήματα που εκδόθηκαν από το έτος 1929 και τροποποιήθηκαν ή συμπληρώθηκαν με το Ν 4173/1929. Με το εν λόγω ΝΔ και ειδικότερα στα άρθρα 251 έως 267 καθορίζονται τα πλαίσια άσκησης της θήρας και η οργάνωση της θηραματοπονίας γενικότερα.
- ΝΔ 996/1971 (ΦΕΚ Α 192) «περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων των ΝΔ 86/1969 «περί Δασικού Κώδικα και κωδικοποιήσεως των υπ αριθμό. 871/1971 και 919/1971 Νομοθετικών Διαταγμάτων» αντικαταστάθηκαν παράγραφοι των άρθρων 261 και 262 του Δασικού Κώδικα που αφορούν την Κυνηγετική περίοδο ορισμένων ειδών.
- ΒΔ 134/1973 (ΦΕΚ Α 41) «περί των προϋποθέσεων και του τρόπου ασκήσεως της θήρας, εντός των κυνηγετικών περιοχών και της διαδικασίας εκμισθώσεως αυτών».
- Ν 177/1975 (ΦΕΚ Α 205) «περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων των ΝΔ/1969 «περί Δασικού Κώδικα» εκσυγχρόνισε μερικά άρθρα του

Δασικού Κώδικα με βασικό σκοπό τη διατήρηση, προστασία και ανάπτυξη της θήρας.

- ΠΔ 453/1977 «περί των Ελεγχόμενων Κυνηγετικών περιοχών (Ε.Κ.Π.) και των όρων και προϋποθέσεων ασκήσεων θήρας σε αυτές», καθόρισε τους όρους και τις προϋποθέσεις οργάνωσης των ελεγχόμενων Κυνηγετικών Περιοχών.
- Ν 998/1979 «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εκτάσεων της χώρας» στο άρθρο 19 καθορίζει ότι η άγρια πανίδα που βρίσκεται μέσα στις δασικές εκτάσεις τελεί υπό καθεστώς προστασίας.
- ΠΔ 67/1981 (ΦΕΚ Α 23 και Α 43) «περί προστασίας της αυτοφυούς γλωρίδας και της άγριας πανίδας και καθορισμού συντονισμού και ελέγχου επ αυτών». Εκδόθηκε σε εκτέλεση του άρθρου 19 του Ν 998/1979 και κηρύσσει προστατευτέα διάφορα είδη πανίδας.
- 1650 / 1986 (ΦΕΚ Α 160) «Για την προστασία του περιβάλλοντος. Το άρθρο 20, είναι αφιερωμένο στην προστασία και διατήρηση των ειδών της πανίδας.
- Ν 2637/98. Τροποποιεί κάποια άρθρα του Δασικού Κώδικα (86/69) και ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα καταφύγια θηραμάτων τα οποία μετονομάζει σε καταφύγια άγριας ζωής και αλλάζει τους σκοπούς ίδρυσής τους, την εμπορία και διακίνηση ειδών της άγριας πανίδας και γλωρίδας. (Αραμπατζής, Γ., 2000)

4.5.4 Διεθνές πλαίσιο

Παρακάτω ακολουθεί εν συντομία το διεθνές νομικό πλαίσιο που αφορά στην θηρευτική δραστηριότητα:

- Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «Περί διατηρήσεως των αγρίων πτηνών» (βλ. σελ. 22)
- Σύμβαση της Βέρνης (βλ. σελ. 18)
- Ο Κανονισμός ΕΟΚ 3626/82 του Συμβουλίου «για την εφαρμογή στην κοινότητα της Σύμβασης για το διεθνές εμπόριο των ειδών άγριας πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση» (Σύμβαση CITES). Η Σύμβαση αυτή υπεγράφη το 1973 και καθιερώνει ένα σύστημα προηγούμενης παροχής αδειών και πιστοποιητικών για το διεθνές εμπόριο των ειδών άγριας πανίδας και γλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση, όπως επίσης απαγορεύει και το εμπόριο για τα περισσότερα από τα

είδη αυτά. Ο Κανονισμός ΕΟΚ 3626/82 τροποποιήθηκε αρκετές φορές, εισάγοντας κυρίως αλλαγές στις λίστες των ειδών που απαριθμούνται στα παραρτήματα και τα προσαρτήματα σε συνέχεια των αλλαγών που τα συμβαλλόμενα μέρη επέφεραν στο πεδίο εφαρμογής της σύμβασης. Η σύμβαση CITES επικυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν2055/1992(ΦΕΚ Α 105).

- Η Οδηγία 94/24ΕΚ του Συμβουλίου για την τροποποίηση του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ περιελήφθησαν στο Παράρτημα ΙΙ/2 ορισμένα είδη των οποίων το κυνήγι απαγορευόταν μέχρι τώρα.
- Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της Άγριας Πανίδας και χλωρίδας». Η εν λόγω Οδηγία προβλέπει τη δημιουργία του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» του οποίου τη σχέση με τη δραστηριότητα της θήρας θα εξετάσουμε στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο. (Αραμπατζής, Γ., 2000)

4.5.5 Η θηρευτική δραστηριότητα στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000»

Με την πλήρη ολοκλήρωση του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000» (τέλος του τρίτου σταδίου το έτος 2004) ένα σημαντικό μέρος του Ευρωπαϊκού χώρου θα βρίσκεται υπό καθεστώς περιβαλλοντικής προστασίας. Στόχος όμως της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43 δεν είναι η απαγόρευση κάθε είδους δραστηριότητας σε αυτές τις περιοχές με αποτέλεσμα την ανάσχεση κάθε είδους ανάπτυξης. Δραστηριότητες «αειφορικού» χαρακτήρα λοιπόν, όχι μόνο είναι συμβατές με το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000», αλλά αποτελούν εργαλεία τεράστιας σημασίας για την επίτευξη της προστασίας των οικοτόπων.

Η σχέση της θηρευτικής δραστηριότητας, λόγω της ιδιαίτερης φύσης της, με το καθεστώς προστασίας που προκύπτει από την εφαρμογή της Οδηγίας των οικοτόπων πρέπει να μελετηθεί προσεκτικά. Πράγματι, η πρώτη και δεύτερη παράγραφος του άρθρου 6 μπορεί να προκαλέσει πολλά προβλήματα στη θηρευτική δραστηριότητα. Πιο συγκεκριμένα η αναφορά στην πρώτη των «αναγκαίων μέτρων διατήρησης» με ενδεχόμενο κανονιστικό χαρακτήρα σε συνδυασμό τη δεύτερη παράγραφο όπου αναφέρει ότι «εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας Οδηγίας» μπορεί να οδηγήσει στη λήψη κανονιστικών διατάξεων αρτηριοσκληρωτικού χαρακτήρα όπως για παράδειγμα στην Ολλανδία όπου το κυνήγι απαγορεύεται στις περιοχές εντός δικτύου

Όσον αφορά τώρα τις δραστηριότητες που μπορούν να λάβουν χώρα στις περιοχές του δικτύου, πρέπει να τονίσουμε ότι αυτές πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση και λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Όπου κρίνεται πως κάποια από τις δραστηριότητες που πραγματεύεται η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία προκαλεί όχληση στη βιοποικιλότητα της περιοχής πρέπει φυσικά να απαγορεύεται. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις που μπορούν να υλοποιηθούν και άλλες δραστηριότητες πλην αυτών που εξετάζονται στην παρούσα διπλωματική. Προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να βοηθήσει σημαντικά η εκπόνηση και εφαρμογή Σχεδίων διαχείρισης, που θα καθορίζουν τις συμβατές με τις περιοχές δραστηριότητες και τον τρόπο υλοποίησής τους.

Επιλογικά, το δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» είναι ένα σημαντικότερο εγχείρημα. Μπορεί και πρέπει να αποτελέσει ένα δίκτυο πολιτισμού, που θα αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο στην προσπάθεια προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος στη νέα χιλιετία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσσα

- Αραμπατζής, Γ., «Δίκαιο και Περιβάλλον», Τόμος 4, 2000.
- «Αυτοδιοικείν», Τεύχος 2, Δεκέμβριος 1999
- Βαλάτσος, Θ., «Η αειφόρος ανάπτυξη σήμερα , έννοια , νομικό πλαίσιο και προκλήσεις-ζητήματα που ανακύπτουν», «Δίκαιο και Περιβάλλον», Τεύχος 16, 2001.
- Βαβίζος, Γ. και Ζαννάκη, Κ., «Οικολογική θεωρία και πράξη στις περιβαλλοντικές μελέτες , Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα ,1998
- Βασιλάκης, Ν. και Παναγιωτοπούλου, «Σημαντικές περιοχές για τα πουλιά της Ελλάδος», Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, 1994.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Διαχείριση των Περιοχών του Δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», Οι διατάξεις του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαιτήματα, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Περιβάλλον», Εκδόσεις : Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, Αθήνα 1995
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη Δασική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης , Εκδόσεις : Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, Αθήνα 1998
- Κάκουρος, Π., Λαζαρίδου, Θ. και Παπαγεωργίου, Περιοδικό «Αμφίβιον», Τεύχος 38, Μάιος-Ιούνιος 2001, Θεσσαλονίκη
- Κασσιούμης, Κ., «Η Προστασία της Φύσης στην Ελλάδα. Θεσμικό Πλαίσιο, Προστατευόμενες Περιοχές και Αρμοδιότητες Προστασίας», Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα, Τόμος 5-Τεύχος 3,1994.

- Κίκιλης, Δ., «Πλαίσιο διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, υφιστάμενο καθεστώς και προοπτικές», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2001.
- Κοκορίζος, Β., «Περιοχές «ΦΥΣΗ 2000» και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Ημερίδα : Περιβαλλοντική προστασία και ανάπτυξη στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2002.
- Κοκκώσης, Χ., «Τουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές», Ημερίδα : Περιβαλλοντική προστασία και ανάπτυξη στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2002.
- Κότιος, Α., «Περιορισμοί και δυνατότητες αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στις περιοχές του δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», Ημερίδα : Περιβαλλοντική προστασία και ανάπτυξη στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2002.
- Μούσης, Νίκος., «Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική, 7ή αναθεωρημένη έκδοση , Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1998
- Μπεριάτος, Η., «Χωροταξία II, Σχεδιασμός της Υπαίθρου, Επιλεγμένα θέματα θεωρίας και πρακτικής», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 1999.
- Μπεριάτος, Η., «Χωροταξία III, Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Πολιτική», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2001.
- Νέζης, Ν., «Το Ανθρώπινο Περιβάλλον, Αρχές και Τρόποι Προστασίας», Εκδόσεις Πιτσίλος, Αθήνα 1992.
- Ο.Ο.Σ.Α. – Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., «Εκθέσεις Περιβαλλοντικών Επιδόσεων, Ελλάδα», 2000.
- Οικονόμου, Δ., «Σχεδιασμός Χρήσεων Γης, Διδακτικές Σημειώσεις», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ,Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης ,Βόλος 1997
- Σαμιώτης, Γ., «Το Διεθνές Δίκαιο της Αγριας Ζωής», Εκδόσεις Σακούλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1996.

- Τάχος, Α., «Δίκαιο Προστασίας του Περιβάλλοντος», Εκδόσεις Σακκούλα, Θεσσαλονίκη 1995.
- Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. «Διεθνείς Συμβάσεις για το Περιβάλλον», Αθήνα 1998.
- Χαινταρλής, Μ., «Οι νομικές και διοικητικές προϋποθέσεις εφαρμογής της Οδηγίας 92/43 στην Ελλάδα», Ημερίδα: Περιβαλλοντική προστασία και ανάπτυξη στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2002.
- Χαινταρλής, Μ., «Αειφορία ,αειφόρος ανάπτυξη και δίκαιο», «Δίκαιο και Περιβάλλον», Τεύχος 18, 2001
- Χαινταρλής, Μ., «Η νομική προστασία του λύκου στην Ελλάδα, περιβαλλοντικές, χωροταξικές, κοινωνικές και θεσμικές απόψεις», Αρκτούρος, Σεπτέμβριος 2001
- Χριστοπούλου, Ο., «Συμβολή στη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών στον ορεινό χώρο: Διερεύνηση της γνώσης και της στάσης των κατοίκων απέναντι σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος», Ημερίδα : Περιβαλλοντική προστασία και ανάπτυξη στις περιοχές δικτύου «ΦΥΣΗ 2000», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2002.
- Χριστοπούλου, Ο., «Η περιβαλλοντική προστασία του Αγροτικού Χώρου στην Ε.Ε.», «Δίκαιο και Περιβάλλον», Τεύχος 15, 2001.

Ξενόγλωσση

- Danzberger, B., & Lecocq, Y., “The Natura 2000 network :opportunities and challenges for the European hunters` Community”, F.A.C.E. publications, 2001
- European Commission Dg Env Nature newsletter “Natura 2000”, Issue 11, April 2000
- European Commission Dg Env Nature newsletter “Natura 2000”, Issue 13, December 2000

- European Commission, “Directions Towards Sustainable Agriculture”, Brussels 1999
- European Commission, “Elements of a Strategy for the Integration of Environmental Protection Requirements into the Common Fisheries Policy”, Brussels, March 2001
- European Commission, Fisheries Management and Nature Conservation In The Marine Environment, Brussels, July 1999
- European Commission, “Natura 2000 and people : A partnership”, Proceedings of a conference held in Bath, UK, June 1998
- European Commission, “Sustainable Tourism & Natura 2000” Conference, Lisbon, December 1999
- European Commission, “Sustainable tourism and Natura 2000: Guidelines, Initiatives and good practices in Europe”, Luxembourg 2001
- European Council, “High Level Pan European Conference on Agriculture and Biodiversity: towards integrating biological and landscape diversity for sustainable agriculture in Europe”, Strasbourg, June 2002
- German Federal Agency For Nature Conservation, “Application Of Natura 2000 In the Marine Environment”, Workshop at the International Academy for Nature Conservation from 27 June to 1 July 2001
- Goriup, P., “Conserving the Community’s Wildlife: How much will it cost?”, RSPB, 1990
- International Friends of Tourism, Position paper: “The role of tourism in the context of sustainable development”, presented in New York, April 1999
- IUCN, “Parks, Management effectiveness of protected areas ”, Issue Vol 9, No 2, June 1999
- James, A., Gaston, K. and Balmford, A., “Nature”, Issue 401, 1999
- Liederman, E., “Estimation of the management cost for the future Natura 2000 sites; a top down estimation method” Consultancy report to DGXI, 1996
- Purroy, F., Hunting In Natura 2000, “How to ensure it is sustainable and lessons for the future”, Birdlife Publications, 2001

- Stones, T., Harley, D., Rose L, Lasen-Diaz, C., Rayment, M. and Trash, M., “The cost of Managing the Natura 2000 Network”, Report for RSPB and Birdlife International, UK, 1999
- Sunyer, C., and Manteiga, L., “Financial instruments for the Natura 2000 network and nature conservation, TERRA, Madrid 1998
- Sunyer C, “Estimation of costs of the Natura 2000 network in the Macronesian region, TERRA, Madrid 2000
- Workshop On Hunting In The Natura Network, 2002
- WWF, “Environmental policy – Natura 2000, Opportunities and Obstacles”, Austria, Vienna 1999

Διαδίκτυο

Ελληνικοί διαδικτυακοί τόποι:

- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία : <http://www.ornithologiki.gr/>.
- Ευώνυμος Οικολογική βιβλιοθήκη : <http://www.evonymos.org/>.
- Ζωολογικό μουσείο, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Προστασία – Διατήρηση βιοποικιλότητας : <http://www.cc.uoa.gr/biology/zoology/conservgr.htm>
- Μουσείο Γουλανδρή , Φυσικής Ιστορίας , Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων:http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_Natura2000_el.html
- Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., <http://www.minenv.gr> .

Διεθνείς διαδικτυακοί τόποι:

- Birdlife International Publications:
- <http://www.birdlife.net/publications/latest.cfm>.
- Council of Europe On-line: <http://www.nature.coe.int/>.
- EuropeanCommunityBiodiversity:[http://biodiversitychm.eea.eu.int/network/othe
r/europe](http://biodiversitychm.eea.eu.int/network/othe/r/europe)
- European Environmental Bureau: <http://www.eeb.org/>.
- IUCN, The World Conservation Union: <http://www.iucn.org/>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πινακας 1: Οι σημαντικότερες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα και οι κανονιστικές πράξεις που τις θεσπίζουν

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ	ΤΙΤΛΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
N.856/1937	Περί Εθνικών Δρυμών	Εθνικός Δρυμός
N. 5351/1932 , όπως τροποποιήθηκε με τον N. 1465/1950	Περί Αρχαιοτήτων	Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους
N. 86/1969 , όπως τροποποιήθηκε με το N. 996/71	Δασικός Κώδικας	Εθνικός Δρυμός , Αισθητικό Δάσος , Διατηρητέο μνημείο της Φύσης
N. 1775/75 όπως τροποποιήθηκε με τον N.2637/ 1998	Περί της ρύθμισης της θήρας	Ελεγχόμενη Κυνηγετική Περιοχή , Εκτροφείο Θηραμάτων , Καταφύγιο Άγριας Ζωής
N. 1650.1986	Για την προστασία του περιβάλλοντος	Περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης, Περιοχή Προστασίας της Φύσης, Εθνικό Πάρκο, Προστατευόμενος Φυσικός σχηματισμός και Προστατευόμενο Τοπίο, Περιοχή Οικοανάπτυξης
Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/28 - 12-98	Ενσωμάτωση της Οδηγίας 92 / 43 ΕΟΚ "Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας	Ειδικές Ζώνες Διατήρησης
Κοινή Υπουργική Απόφαση 414985/1985	Ενσωμάτωση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ "Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών	Ζώνες Ειδικής Προστασίας

Πηγές : Πράξεις κηρυξης και έργο «Καταγραφή, αναγνώριση, εκτίμηση και χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας της Ελλάδας

Πίνακας 2:

Βασικές Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών	Αριθμός	Εμβαδόν (Εκτάρια)
Εθνικά Πάρκα (περιλαμβάνονται οι Εθνικοί Δρυμοί και τα Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα)	13	292.326
Αισθητικά Δάση	19	32.506
Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης	51	16.840
Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους	130	Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία
Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας (Σύμβαση Ραμσάρ)	10	167.301
Ζώνες Ειδικής Προστασίας (79/409/ΕΟΚ)	52	552.986
Προτεινόμενοι Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Ειδικές Ζώνες Διατήρησης σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ	319	2.777.605
Βιογενετικά Αποθέματα	16	22.444
Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς	2	34.075
Αποθέματα Βιόσφαιρας	2	8.838
Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί Ευρωδίπλωμα	1	4.850
Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές (Σύμβαση Βαρκελώνης)	9	260.176